

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΟΣ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΜΗΝΙΑΙΑ

Περίοδος Α' 1924-1941 — Περίοδος Β' 1945
Έτος 1ον Φύλλον 4ον - 5ον Δεκέμβριος 1945 — Ιανουάριος 1946

ΓΡΑΦΕΙΑ: Διεύθυνσις - Διαχειρίσις: Σόλωνος 39 ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ: 35-338

Τιμή φύλλου διά τὸ ἐσωτερικὸν δραχ. 300

Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ:
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Χριστουγεννιάτικος Θρύλος • Φ. Τζωρτζάκη
Τὸ δοττο τῆς ἀγάπης • Στρ. Μυριβήλη
Εἰκόνες: Γ. Μανουσάκη
- Χριστουγεννιάτικη συμφωνία 1942 • Ἡλ. Βενέζη
Εἰκόνες: Κ. Γραμματοπούλου
- Οἱ Καλικάντζарοι • Φ. Τ.
Εἰκόνες: Ἰρ. Παπαμάρκου
- Ἑλένη Ἀλταμούρα • Ἀδ. Ταρσούλη
Εἰκόνες: Γ. Μανουσάκη
- Ἐπίσκεψις σὲ δύο ὀρφανοτροφεῖα • L. Charman
Οἱ Ἑλβετοὶ κι ἐμεῖς • Μιχ. Χρηστίδης
Εἰκόνα: Κ. Γραμματοπούλου
- Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι • Ἀλ. Παπαδιαμάντη
Εἰκόνες: Μ. Σκαναβῆ
- Γειά - Χαρά: ὁ ἥλιος • Δ. Σαράτης
Εἰκόνες: Κ. Γραμματοπούλου
- Δυὸ δισεκατομμύρια Ροβινσῶνες • Γ. Κακριδῆ
Εἰκόνες: Γ. Μανουσάκη
- Ποιήματα: Κ. Παλαμᾶ, Λ. Πορφύρα, Γ. Δροσίνη καὶ Π. Καλλοναίου
Συνεργασίαι — Ἀνακοινώσεις — Ἀλληλογραφία — κ.τ.λ.
Ἐξώφυλλον: Μαρία Σκαναβῆ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1924-1941 • Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ — ΑΘΗΝΑΙ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1946 — ΦΥΛΛΟΝ 4-5

Χριστουγεννιάτικος

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ 1. Τόπος
ΗΜΕΡΟΜ. 16.8.85
ΑΡΙΘ. 36199

Ἡ μέρα σβήνει σιγὰ σιγὰ. Μόλις πιά ξεχωρίζουν μέσα στο διάφανο ἀκόμη σκοτάδι δύο ἀνδρῶποι. Ἡ Μαρία κι ὁ Ἰωσήφ. Σὲ λίγο μιά ἀπόμερη σπηλιά τοὺς δέχεται, γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ ξεκούραση καὶ προστασία. Ἐπεὶτα ὅλα τὰ σκεπάζει ἡ νύχτα.

Μιά νύχτα ξόστερη καὶ γλυκιά. Ὁ ἀέρας ἔχει χάσει τὴν ἀγριεμένη παγερὴ πνοή του· ἔγινε σὰ χαϊδευτικὸ ἀπαλοφύσημα· τ' ἀστέρια λές καὶ λικνίζονται τυλιγμένα μέσα στὶς ἀέρινες πνοές καὶ σιγοτρέμουν στὸν οὐρανὸν σὰν ὀλόφωτα ματάκια χαρούμενων παιδιῶν· ὁ οὐρανὸς ὅλος φαίνεται σὰ ν' ἀργοσαλεύει, γιὰ νὰ ῥθῇ πιὸ κοντὰ στὴ γῆ· τὰ ποτάμια κυλοῦν σιγαλὰ τὰ νερά τους καὶ οἱ πηγές ἀναβλύζοντας σκορπίζουν γύρω μιά γαλήνια μουσική· τὰ πουλιά πετοῦν ἡμερωμένα καὶ τὰ ζῶα τρέχουν ἀπὸ πηγὴ σὲ πηγὴ καὶ χαίρονται τὴν ἀναπάντεχη γλύκα πού τὰ τριγυρίζει. Ἡ φύση ὅλη νιώθει δαμπά, ἀόριστα πὼς κάποια μυστικὴ κι ἀπόμακρη δύναμη φέρνει αὐτὸ τὸ γαλήνεμα παντοῦ.

Μέσα στὴ σπηλιά τὰ ζῶα κοιτάζουν σαστισμένα τὴν ταλαιπωρημένη γυναῖκα μὲ ἀκακὲς ματιές· ἔπειτα τὴν πλησιάζουν καὶ τὴ ζεσταίνουν μὲ τὴν ἀνάσα τους. Ὁ Ἰωσήφ ἐμπιστεύεται σ' αὐτὰ τὴ Μαρία καὶ βγαίνει ἀπὸ τὴ σπηλιά· πρέπει νὰ θρῇ μιά γυναῖκα, γιὰ νὰ τὴν παρασταθῇ στὴ μεγάλη στιγμὴ.

Προχωρεῖ καὶ ἡ συγκίνηση κάνει τὰ πόδια του ν' ἀλαφροτρέμουν.

Ξαφνικὰ ὅλα, οὐρανός, ἀέρας, γῆ νιώθουν πὼς ἡ ἀπόμακρη καὶ μυστικὴ δύναμη, πού τὰ τριγύριζε, ἄπλωσε ἀπάνω τους μιά ἀπόλυτη ἡρεμία: ὁ ἀέρας μένει σὰ δαμπωμένος, χωρὶς πνοή· ὁ οὐρανὸς γίνεται σὰ στερεὸ κρούσταλλο μὲ τ' ἀστέρια δεμένα στὸ γαλάζιο του βάθος· οἱ πηγές καὶ τὰ ποτάμια κρατοῦν τὰ νερά τους καὶ δὲ χύνουν πιά τὴ σιγαλή καὶ γαλήνια μουσική τους· τὰ πουλιά μένουν μ' ἀσάλευτο φτεροζύγισμα στὸν ἄερα καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ ζαρκάδια, πού λίγο πρὶν ἔτρεχαν ξέννοιαστα καὶ ζωηρά, στέκουν σὰν πετρωμένα ἀπὸ ἓνα δυνατό ξάφνιασμα. Τὴν ἴδια στιγμὴ, πέρα κατὰ τὴν Ἀνατολή, ἄρχισε ν' ἀπλώνεται μιά φωτεινὴ καταχνιά σὰν προμήνυμα γλυκιᾶς αὐγῆς. Ὅλη ἡ φύση κρατᾷ τὴν ἀνάσα τῆς μπροστὰ στὸ δαυμάσιο δράμα. Ἡ φωτεινὴ δαμπάδα σιγὰ σιγὰ ὅλο καὶ φωτίζεται περισσότερο, ὥσπου στὸ τέλος διαλύθηκε ἀπὸ ἓνα λαμπρὸ, ὑπερκόσμιο φῶς. Λίγα μᾶτια ἔχουν τὴ δύναμη νὰ τὸ ἀντικρίσουν. Καὶ τότε πάλι τ' ἀστέρια κινήθηκαν στὸ γαλά-

ζιο οὐρανό, πού ἔγινε ἀνέμερος κι ἀπαλός, σὰ νὰ τὸν σάλεψαν οἱ νέες ὀλοκάθαρες πνοές τοῦ ἀέρα. Κι ὅλα στὴ γῆ, σὰ νὰ ξαναγεννηθῇ, κινήθηκαν πάλι μ' ἓνα καινούριο, ἀγνὸ ρυθμό. Ὁ Ἰωσήφ γύρισε μὲ λαχτὰ κατὰ τὴ σπηλιά.

Τὸ μυστήριον εἶχε συντελεστή. Ὁ Θεὸς τῆς Ἀγάπης εἶχε ἔρδει κοντὰ στοὺς ἀνδρῶπους.

Οἱ αἰῶνες κύλησαν καὶ σκέπασαν τὴ δύμηση τῆς ἀγίας ἐκείνης νυχτιᾶς. Σιγὰ σιγὰ ἔσθθη ἀπὸ τὰ μᾶτια καὶ τὶς ψυχές τῶν ἀνδρῶπων τὸ ἀντιφῆγγισμα ἀπὸ τὸ δεῖκτὸ φῶς πού τοὺς εἶχε ἀγγίξει. Ὁ οὐρανὸς ἄρχισε νὰ βαραίνει σκοτεινὸς ἀπάνω στὴ γῆ· τ' ἀστέρια φαίνονταν γιὰ νὰ ρίξουν μόνο σκληρὲς μεταλλικὲς λάμπες καὶ νὰ κρυφτοῦν ἔπειτα χωρὶς συμπόνια στὰ ἀτάραχα ὕψη τους· οἱ ἄνεμοι μανιασμένοι σῶριαζαν συντριμμένο στὴ γῆ ὅ,τι ἔβρισκαν μπροστὰ τους. Τὰ πουλιά καὶ τὰ ζῶα ἐφευγαν κυνηγημένα ἀπὸ τὴν ἀγρία ὀργὴ πού τὰ χτυποῦσε· ἡ παγωνιά κρουσάλλιαζε τὰ νερά κι ἡ γαλήνια μουσική τους δὲν ἤχοῦσε πιά· κι οἱ καρδιές τῶν βασανισμένων ἀνδρῶπων σφυροκοποῦσαν μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς ἀγωνίας.

Ὡ, νὰ γινόταν πάλι τὸ θαῦμα τῆς Χριστουγεννιάτικης αὐτῆς νυχτιᾶς πού περιμένομε. Ἄς μὴ σταματήσῃ ἡ φύσις τὸ ρυθμὸ τῆς. Ἄς σταδῶν μόνο ἀσάλευτες τὴν ὥρα τοῦ μυστηρίου οἱ καρδιές τῶν παιδιῶν, πού ἔκεινος τὰ εἶχε καλέσει κοντὰ Του, ὅταν βρισκόταν στὴ γῆ. Ἄς ἀφήσουν ἀνοιχτές καὶ ἐλεύθερες τὶς ψυχές τους, γιὰ νὰ γεμίσουν μονάχα ἀπὸ τὴν καλοσύνη Του. Ἄς ἀνοίξουν διὰ πλάτα τὰ μᾶτια τους μπροστὰ στὴ φωτεινὴ καταχνιά, προμήνυμα τῆς καινούριας αὐγῆς, πού δὰ φέρῃ τὸ ὑπερκόσμιο φῶς. Ἄς βαστάξουν ἀδάμπατα τὰ μᾶτια τους τὸ ἀντίκριμά του. Καὶ τότε ὅς ἀνοίξουν οἱ καρδιές κι ὅς σαλέψουν τὰ χεῖλη, γιὰ νὰ πούν ὅσα κλείνουν τὸ στήθος.

«Κύριε, ἔλα πάλι κοντὰ μας. Δὲ χρειαζόμαστε πιά τὸ δικό Σου μαρτύριο, γιὰ νὰ νιώσωμε τὴ δύναμη καὶ τὴν εὐτυχία πού μπορεῖ νὰ μᾶς χαρίσῃ μόνο ἡ ἀγάπη. Ἐχομε ὅλοι πονέσει βαθιά καὶ μᾶς ἔχει μᾶδε πολλὰ ὁ πόνος μας. Βοήθησέ μας μόνο γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ συνταιριάσωμε τοὺς χτύπους τῆς καρδιᾶς μας μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς ἁρμονίας, πού αἰῶνες τώρα μόνοι τους τὴν ἀφανίζουν. Κύριε, ἔλα πάλι κοντὰ μας καὶ φύσηξε βαθιά μέσα μας τὴ σοφὴ Ἀγάπη Σου».

Φ. ΤΖΩΡΤΖΑΚΗ

ΤΟ ΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Μιά φορά κι έναν καιρό οι άνθρωποι έχασαν το Θεό.

— Αδείασε ο ουρανός από Θεό, φώναξαν με τρομαγμένη φωνή και τότε όλες οι σπηλιές της γης και όλοι οι όκεανοί και όλες οι άβυσσοι αντιλάλησαν το φοβερό λόγο:

— Αδείασε ο ουρανός από Θεό.

Στο τέλος έπαψαν να σηκώνουν το κεφάλι προς τ' άπάνω.

— Δέ μας χρειάζεται ουρανός, είπαν. Εκεί πάνω μόνο μαύρα σύννεφα τρέχουν, γεμάτα φοβέρες κι αστροπελέκια, τυφλά και άμορφα τέρατα της αντίρας, που τὰ σπρώχνουν οι άνεμοι δίχως νοῦ κι στόχαση. Άς δοῦμε τί θ' αποκάνουμε μοναχοί μας πάνω σὲ τούτη τὴ λάσπη, κάτω ἀπὸ τοῦτον τὸν ἄδειον οὐρανό.

Έτσι έγινε *κι ἀποξέχασαν τὸν Οὐρανό.

Τὰ κεφάλια τους βάραιναν, ὅπως τῶν ζῶων, πὺ δὲν ἔχουν τὴ χάρη νὰ βλέπουν ψηλά. Μαζὶ μὲ τὰ κεφάλια σκύψανε σιγὰ σιγὰ καὶ οἱ

ψυχές. Δὲ βλέπανε πιά τίποτ' ἄλλο, ἔξδν αὐτὰ πὺ λάχαιναν μπρᾶν τους. Δὲν ἀκούγανε τίποτ' ἄλλο, ἔξδν αὐτὰ πὺ χάιδευαν τὰ χοντρά τους τ' αὐτιά. Έτσι κυλίστηκαν, τυλίχτηκαν μέσα στὴν παχιά παχιά λάσπη τῆς χαρᾶς τους καὶ ὅλη ἡ ζωὴ στένεψε καὶ φτώχεψε γύρω τους. Κάπου κάπου μονάχα, σὰ τοὺς τρώαζε τούτη ἡ χαμοζωὴ κρατοῦσαν τὸ κεφάλι μέσα στὰ δὺ χέρια, κάρφωναν τὰ κοντόθωρα μάτια στὸ χῶμα καὶ πολεμοῦσαν κάτι. Κάποια σχήματα φωσφορίζαν, ἄπιαστα κι ἀκαθόριστα μέσα στὴ θολούρα τῆς μνήμης τους, σὰν κάτι ἀπολησμονημένα ὄνειρα, πὺ ἔχουν φύγει πιά τὰ ἐξαισία ὁράματά τους ἀπὸ τὴ θύμηση, ὅμως ἀφήνει μέσα τὸ νοῦ τὸ πέρασμά τους κάτι σὰν ξεθυμασμένο μύρο, σὰν αὐλακιά ἀπὸ μιά βάρκα, πὺ πέρασε καὶ πάει, καὶ κανεὶς δὲν τὴν εἶδε...

Ο ξεπεσμός ἀπλωνε τὸ λειχήνα τῆς μούχλας του πάνω στὴ γῆ καὶ τὴν κυρίευε. Έτσι ἔφτασαν οἱ π-

κροὶ καιροὶ τῆς ἀπιστίας. Όλα εἶχανε βουλιάξει μέσα στὸ μαλακὸ βοῦρκο τῆς ἀμφιβολίας. Άνεργα κρεμάστηκαν τὰ χέρια σὰν τὶς λαβωμένες φτεροῦγες.

Έσθθσαν οἱ βωμοὶ ὁ ἕνας ὑστερ' ἀπὸ τὸν ἄλλο. Στάχτωσαν κι οἱ θεῖες φωτιές. Ἡ καρδιά τῶν ἀνθρώπων ὀλοένα κρύωνε. Ἡ σκέψη ἦτανε λοξή, λοξές κι οἱ ματιές. Πάνω στὰ φύλλα τῶν δασῶν χιόνισε στάχτη. Πάνω στὶς πολιτείες ἔβρεξε αἷμα. Καὶ ἦταν τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἦταν τοῦ ἀδερφοῦ τὸ αἷμα. Τὸ κλάμα ἔγινε ἡ μοίρα τῆς Γῆς. Τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο εἶχε ξεχάσει γὰ χαμογελά. Ο μορφασμός σφράγισε τὶς κλειστὲς μάσκες.

Μαζὶ μὲ τὴν πίστη πέθαναν καὶ ὅλοι οἱ θρύλοι. Πέθανε τὸ θαῦμα. Όλοι οἱ ὠραῖοι θεοὶ πέθαναν μέσα στὰ δάση, ξεψύχησαν τὰ παγανά στὰ δάση καὶ ὅλες οἱ νεραίδες στὰ λαγκάδια καὶ στὶς ἀκρογιαλιές. Τὰ ξερά φύλλα σωριάστηκαν πάνω στὰ νεκρά σώματά τους καὶ τὰ ἔθαψαν. Σώπασαν τὰ σουραῖα καὶ οἱ χαρούμενες σφυριζιές. Τὰ κύματα βγήκανε στὴν ἀμμουδιά καὶ πήραν τὶς πεθαμένες ὠκεανίδες, πὺ δὲν εἶχανε πιά κάτω ἀπὸ τὰ ματόφυλλα κεινα τὰ μαθιά τους μάτια, καὶ δὲν εἶχανε στὸ κλεισμένο στόμα τους τὰ νέα τραγούδια τῶν ταξιδιῶν. Κρύωσαν οἱ στάχτες πάνω στοὺς ρημαγμένους βωμούς, οἱ ὕμνοι τῆς ἀρετῆς ἔριξαν τὰ φτερά καὶ ξεψύχησαν πάνω στὰ ψυχρά μάρμαρα τῶν ἀδειανῶν ναῶν. Έθγαινε ἔρμη κι ἀπαρηγόρητη ἡ Γοργόνα τῆς Θάλασσας, ἔπιανε τὰ καράβια ἀπὸ τὸ ποδόσταμα, τὰ σταματοῦσε στὴ μέση τοῦ πελάγου καὶ ρωτοῦσε:

— Ζῆ ὁ βασιλιάς Άλέξανδρος;

Καὶ κανένας καπετάνιος δὲν εἶχε στόμα νὰ τῆς πῇ σὰν ἄλλες φορές:

— Ζῆ καὶ βασιλεύει, Κυρά μου, καὶ τὸν κόσμο κυριεύει.

Γιατ' εἶχανε πεθάνει ὅλοι οἱ θρύλοι κι εἶχε πεθάνει τὸ θαῦμα, κι ὁ βασιλιάς Άλέξανδρος πέθανε κι αὐτὸς στὴ Βαβυλώνα καὶ μαράθηκε ὁ Έλληνικὸς κρῖνος μέσα στὴν καφτὴν ἄμμο. Ἡ δάφνη μάταια ἀποζητοῦσε τὰ ψηλά μέτωπα ν' ἀνασκαλώσει, σὰν χτὲς ἀκόμα, νὰ τυλιχτῇ γύρω στοὺς κροτάφους τῶν ἡρώων. Οἱ ἄνθρωποι μάταια προσπα-

θοῦσαν νὰ θυμηθοῦν ἕνα θεό. Γιατ' εἶχανε χάσει τὴν ἀγνότητά τους. Γι' αὐτὸ ἡ σοφία ἔγινε στὸ στόμα τους πικρὴ σὰν τὴν ἀψιθιά. Έγινε ψευτοσοφία πὺ μούδιαζε τὸ νοῦ, φαρμάκωνε τὴν ψυχὴ καὶ παρᾶλυνε τὸ κορμί.

Έρχότανε τάχα ἡ ἀνοιξὴ πάνω στὴ γῆ, γιόμιζε ὁ οὐρανὸς χελιδόνια καὶ γιόμιζαν φωλιές τὰ γεῖσα στὶς σκεπές. Τὰ σύννεφα πάλι κατέβαιναν ἀνθισμένα σὰν τριανταφυλλιές, κατέβαιναν ὡς τὶς πολιτείες, στεφάνωναν τὶς ἄσπρες στήλες καὶ τὶς γλυπτὲς κορυφές τῶν βουνῶν. Μὰ ὅλα αὐτὰ δὲν ὑπῆρχαν, γιατί οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχανε μάτια νὰ τὰ ἴδουνε κι αὐτὰ νὰ τ' ἀκούσουν. Γιατ' ἡ ὁμορφιά τῆς ζωῆς κατοικεῖ μέσα στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἦταν φαρμακωμένη.

Τὸ θέρος χρῦσωνε τάχα τὰ στάχυα, τὸ χινόπωρο φούσκωνε τοὺς καρπούς, τὰ σταφύλια στάζανε μέλι. Τὰ ρόδια ἔσκαζαν στὸν ἥλιο καὶ βρέχανε δροσερὰ ρουμπίνια πάνω στοὺς διαβάτες. Καὶ σὰν ἔρχόταν ὁ χειμῶνας τραγουδοῦσαν οἱ καμινάδες, χόρευαν οἱ κόκκινες φλόγες καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀποζητοῦσαν τὴν Πεντάμορφη καὶ τοὺς Δράκους. Άποζητοῦσαν τὰ Καλίκαντζαράκια τῆς γαγιαῖας, πὺ πριονίζουν ὀλοχρονὶς τὸ δέντρο πὺ σηκώνει σὰν πελώριο καρπὸ τὴ Γῆ, καὶ καλὰ νὰ τὸ καταλύσουν τὸ ἀκατάλυτο. Καὶ ἡ γαγιαῖα τὰ κοίταζε πλάι στὸ σθημένο παραγόνι, κουνοῦσε τὸ κεφάλι κι ὁ νοῦς τῆς ἦταν στοὺς πικραμένους νεκρούς.

Τότε κατέθεσε καὶ σκέπασε τὴ Γῆ ἡ νεφέλη τῆς θλίψης. Μιά καταχνιά ἦτανε πὺ τυλίξε τὶς ψυχές καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀκούμπησαν τὸ κεφάλι στὶς πλάκες τῶν ἀδειανῶν ναῶν καὶ ἔκλαψαν. Πῆρνανε τὴ στάχτη ἀπὸ τοὺς σθηστοὺς βωμοὺς καὶ τὴν ἔριξαν πτὰ μαλλιά τους μοιρολογώντας. Ο θρῆνος σηκώθηκε ψηλά βουερός, κλωθογύρισε καὶ σηκώθηκε πάνω ἀπὸ τὴ γῆ σὰ στήλη καπνοῦ, καὶ ἔφτασε ὡς τὰ πόδια τοῦ Κυρίου.

— Επίθελον καὶ ἴδε, Κύριε. Ά θάσταχτη πιά εἶναι ἡ πίκρα μας καὶ ἡ θλίψη τῆς ψυχῆς μας. Σήκωσε ἔπο πάνω μας, Κύριε, τὴ νεφέλη τῆς θλίψης, ν' ἀνασάνῃ ἡ καρδιά μας νὰ ἴδουμε τὸ πρόσωπό Σου.

Σταμάτησαν ἐκεῖ πάνω ὅλες οἱ προσευχές τῶν ἀγγέλων, σώπασαν οἱ κιθάρες τῶν ψαλμῶν, καὶ τούτη ἡ λυπητερὴ φωνὴ τῆς Γῆς γιόμισε

τὶς βουερές καμάρες τῶν ἑπτὰ οὐρανῶν μὲ τὸν ἀνθρώπινο πόνο. Κανένας ἄγγελος πιά δὲν ἦταν χαρούμενος, γιατί ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἄρρωστος βαριά στὴν ψυχὴ. Καὶ ὁ Κύριος ἐπέβλεψε καὶ εἶδε.

Άξαφνα, μέσα στ' ἄκραχτα μεσάνυχτα, γεννήθηκε μέσα στὸ σκοτάδι σὰν φωτοσταλίδα τὸ Άστέρι τῆς Άγάπης, καὶ ἀνέβαινε μέσα στὸ σκοτάδι τῆς θλίψης. Γλυκὸ καὶ ἡρεμὸ ἀνέβαινε, τρυφερὸ καὶ καλοσυνάτο, μέσα στὸν ἀνταριασμένον οὐρανό. Φῶς ἱλαρὸν ἄνλας δόξης. Οἱ κλεισμένοι δρίζοντες ἔσπαναν καὶ ἐκλείδωναν τοὺς βαριοὺς χαλκάδες τους. Οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγανε, σὰν τὰ πρωινὰ τριαντάφυλλα, ὁ ἔρας γιόμισε κελαηδισμοὺς καὶ βιολιά. Γιατ' ἀνέβαινε τὸ Άστέρι τῆς Άγάπης.

Σηκώθηκαν τὰ κεφάλια ψηλά, σηκώθηκαν τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων πὺς τὸ πόσοπο τ' οὐρανοῦ. Τότες ὅλοι ἐανάθρναν τὴ φωνὴ τους καὶ τὴ μορφή τους. Όλα τὰ μάτια ἀνοίξαν σὰν τὰ λουλούδια τῆς αὐγῆς, ὅλες οἱ καρδιές γιόμισαν τραγούδια, ὅλες οἱ ἀδειανές φωλιές γιόμισαν πουλιά. Τὰ δέντρα, οἱ θάλασσες, τὰ βουνά, σηκῶσαν τοὺς ὕμνους τῶν ὡς τὸν ἥλιο. Κι οἱ ἄνθρωποι τ' ἀκούγανε πάλι μαγεμένοι κι ἦταν σὰν νὰ τ' ἀκούγανε γιὰ πρώτη φορά. Τὰ ποτάμια πηδοῦσαν χορευτικὰ τοὺς γκρεμοὺς, οἱ καλαμιές τραγουδοῦσαν μὲ τοὺς αὐλοὺς τῶν, οἱ πηγὲς προσευχόντανε σιναλὰ στὶς ριζὲς τῶν πλατανιῶν καὶ σκιρτοῦσαν τὰ πουλιά.

Τότες ἐμφανίστηκε μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους ἡ Γυναίκα, ὅταν ὅλα τὰ μάτια ἐξανασθῆκαν τὴν ἀνότητά τους. Όλοι τὴν εἶδαν ἐκτατικοί. Πάνω στὸ γαλανὸ τῆς μέτωπο ἦρθε καὶ στάθηκε τὸ Άστρο τῆς Άγάπης.

— Χαῖρε, Μαρία ἡ Κεχαριτωμένη. Ο ἄντρας ἐανάνιωσε στ' ἀντίκριμά της τὸ αἶσθημα τῶν κορυφῶν, πὺ τὸ εἶχε χάσει μαζὶ μὲ τὴν πίστη του. Οἱ καρδιές ἐξανασθῆκαν τὸ ρυθμὸ τῆς δημιουργίας, καὶ χτυποῦσαν τὸ γοργὸ καὶ χαρούμενο σφυροκόπι τῆς τῆς ἀπλωναν δεητικά τὰ χέρια.

— Δῶσε μας τὴν πίστη, ἐρὺ πὺ κρατᾶς στὸ μεσόφρυδό σου τὸ ἄστρο τῆς ἀγάπης. Ξαναδῶσε μας, ἀστρομέταπη, τὸ θεῖο Παδί. Τὸ εἶχαμε ἀποξέχασει, καὶ κείνο μᾶς ἔφησε τὸ χέρι κι ἔφυγε ἀπὸ κοντά μας, καὶ δὲ βρῖσκαμε πιά τὰ μι-

κρά του βήματα πάνω στὴν ἀμμουδιά τῆς ἐρημιᾶς νὰ τὰ φιλήσουμε. Δῶσε μας τὴν πίστη, Μητέρα τῆς Άγάπης, γιὰ νὰ νιώσουμε πάλι τὸ αἶσθημα τῶν κορυφῶν.

Χαμογέλασε ἡ Γυναίκα καὶ τοὺς ἔδωσε τὸ Παιδί.

Ήταν ὁ Θεός, πὺ ἐξανγεννήθηκε μέσα στὸ παιδί, καὶ ἡ ζωὴ ἐξανασθῆκε τὴ χαμένη ἀξία της. Όλα ἐανάγιναν τότε καθαρά καὶ φεγγαβόλα, γιατί ὅλα πέρασαν μέσα ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ πὺ ἦταν τὰ μάτια τῆς Άγάπης. Οἱ ἐποχές περνοῦσαν πάλι πάνω ἀπὸ τὴ Γῆ, σωριάζοντας ἡ καθεμιά τὰ δῶρα της. Τὰ πανέρια ἦταν βαριά ἀπὸ τὰ τρυγημένα φρούτα καὶ ἡ δουλειά, εὐλογία τοῦ Κυρίου. Ξαναγύρισε τὸ χαμόγελο στὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων, ἔφρεξε στὰ χεῖλη, ἀναψε τὴ γλυκιά του φλόγα μέσα στὰ μάτια.

Έτσι μιὰ νύχτα ἐξανγεννήθηκε ὁ Θεός ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

ΛΑΜΠΡΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ
(1879 — 1932)

Βουδές ψυχές, θλιμμένες! Καὶ τ' ἀπόδραβε Προσμένουν τὸ Χριστὸ μας, ἀπὸ πέσα. Ποιὸς ἔρει; ἀπὸ μακριά. Κι' ἐκεῖνος ἔρχεται Μὲσ' στὸ θολὸ τοῦ φθινοπώρου ἀγέρα.

Μὲ τ' ἅγιο φῶς ἀχνόφεγγο στεφάνι του, Μὲ τὰ θεϊκά, χαμηλωμένα μάτια Μόνος. Καὶ τὰ ξερόφυλλα τοῦ στρᾶνουνε Χρυσὰ χαλὰ στὰ ἔρμα μονοπάτια.

Τοῦ κάμπου τὰ στρουθιά καὶ τὰ πετούμενα Πὺ στὶς φωλιές κοπαδίστὰ γυρίζουν, Ἀμὰ τὸν δοῦνε χαμηλῶνουν πρόσχαρα, Χαμοπετοῦν καὶ τὸν καλωσορίζουν.

Ἀνάριο τὸ σκοτάδι, μισοδιάφανο, Μόλις πὺ τὸν σκεπάζει στὴν καρδιά του. Καὶ τὰ γυνὰ κλαριά σὰ χέρια ἐφάνονται Καὶ δέονται στὸ ἄλλο πέρασμά του.

Λέονται σιωπηλά... Κι' ἐκεῖνος ἔρχεται Καὶ σκύβει στὶς ψυχές πὺ τὸν προσμένουν Σιγὰ... πονετικά. Κι ἄργα τὰ σημερινὰ Πονετικά κι αὐτὰ σιγοσημαίνουν.

1942. 'Η μικρή 'Αννα, το ξανθό παιδάκι που ήρθε στη ζωή το φθινόπωρο του 1939 όταν άρχισε ο πόλεμος, το κοριτσάκι του πολέμου, είναι τώρα τριώ χρονώ. Πιστεύει πως είναι πιά σοφή, αφού ένα σωρό πράγματα του κόσμου τούτου έμαθε να τα αισθάνεται. Έμαθε για τα σύννεφα που ταξιδεύουν στον ουρανό. Ξέρει πως αν είναι μαύρα πρέπει να φυλαχτεί, γιατί θα φέρουν βροχή. 'Αν είναι άσπρα, ξέρει να τους χαμογελά, γιατί τα βλέπει σε φιλικά πλάσματα που πορεύονται εκεί ψηλά και παίζουν, όπως παίζουν τα φύλλα των δέντρων. Πολλές φορές αναρωτήθηκε, μόλις άρχισε να σκοτεινιάζει και τα σύννεφα τα τύλιγε η νύχτα:

—Τί γίνονται τη νύχτα τα σύννεφα;

Μά η μητέρα της τη βεβαίωσε πως να είναι ήσυχη, γιατί τη νύχτα τα σύννεφα παίζουν με τα άστρα. Δεν είναι έρημα.

Έπειτα η 'Αννα έμαθε για τα πουλιά, για τη λίμνη του πάρκου, και για τα χρυσόψαρα που ζουν μέσα στη λίμνη. Μονάχα για ένα πράγμα δεν είχε μάθει ακόμα τίποτα σίγουρο: για τη μεγάλη θάλασσα. Πολλές φορές άκουε τη μαγική λέξη να έρχεται στο στόμα των μεγάλων. «'Η θάλασσα! η θάλασσα!». Μά

εκείνη δεν καταλάβαινε τίποτα και ολόενα ρωτούσε να μάθει:

—Τί είναι η θάλασσα;

Πώς να πουν οι μεγάλοι στη μικρή 'Αννα, πως να της δώσουν να καταλάβει τί είναι θάλασσα. 'Αν ήταν ήμεροι χρόνοι θα την παύνανε και θα την πήγαιναν στη θάλασσα, να δει το Σαρωνικό, να δει τα κύματα. Μά τώρα οι νόνοι είναι φοβεροί. Είναι πόλεμος. 'Η συμφορά δένει τη γη μας. Οι Γερμανοί ρημάζουν, καίνε και σκοτώνουν. Κάπου απ' το γαλάζιο ουρανό μας το πένθος σκεπάζει τα πρόσωπα.

—Τί είναι θάλασσα; ρωτούσε να μάθει η 'Αννα.

Της είπε τότε ο πατέρας της και η μητέρα της πως είναι πολύ νερό, πως είναι μια μεγάλη λίμνη. 'Όταν τα σύννεφα στέλνουν τον άνεμο κάτω στη γη, σηκώνονται κύματα.

—Τί είναι κύματα;

Τό τί είναι θάλασσα, τό τί είναι κύματα η 'Αννα τό έμαθε καλύτερα απ' το μικρό φίλο που της έστειλε η πύλη. Της τόν έστειλε σαν πέουσι τα Χριστούγεννα, τη νύχτα της παραμονής. 'Η μητέρα της είχε προσπαθήσει να εξηγήσει στην 'Αννα πως σαν εκείνο το βράδυ νενήθηκε ο Χριστός. 'Ο Χριστός ήταν ένα μικρό ξανθό παιδάκι, που ποτέ δεν έγινε μεγάλος σαν τους άλλους ανθρώπους. 'Εμεινε παιδί, έπαιζε κι αναπαύσε τ' άλλα παιδιά του κόσμου και, σαν ήρθε ο καιρός να πάει στη θάλασσα, οι ψαράδες που ζούσαν εκεί πήναν μαζί του. 'Ετσι πέοσαν πολλά χρόνια—το ξανθό παιδάκι και οι ψαράδες να νυοίζουν από θάλασσα σε θάλασσα. Τσαγουνόοσαν ένα παρόξενο τσανούδι, και όλα τα ψάρια που ζούσαν στη λάσπη του βυθού. Κλα τα θολά πλάσματα του βυθού, βνήκανε απ' τα θαλάμια τους κι ανθεαίναν ψηλά στον άφρο, εκεί που ο ήλιος λάμπει. Βλέπαν τόν ήλιο. Βλέπαν τό ξανθό παιδάκι με τους ψαράδες, άκούσανε τό τρανούδι του και τό ακολουθούσαν. ακολουθούσαν τη βάση τους που τόν πήγανε ολόενα μακριά, μακριά από τό βυθό. 'Ετσι πολλά ψάρια μάθανε την διοσοφία του άφρου και πιά δε θέλησαν να ξαναγυρίσουν πίσω στη λάσπη.

—Και τί έγινε αυτό τό ξανθό παιδάκι; ρωτούσε η 'Αννα.

—Θά 'ρη απόψε να σου πη νι' αυτό, να σου πη ένα τρανούδι του. Ένα άλλο παιδάκι. Περίμενε 'Αννα, της είπε η μητέρα της την παραμονή τα Χριστούγεννα, στα 1941.

'Η 'Αννα φορεί γαλάζια κορδέλα στα μαλλιά της και τότε τα γαλάζια μάτια της λάμπουν πιά ζωννά, λάμπουν σαν τό Αίνατο. Γύρεψε να της βάλουν ένα άσπρο φόρεμα που πολύ τό άναποδσε. Κι έτσι, έτοιμη πιά, κάθισε και περίμενε. 'Εξω η νύχτα είναι σκοτεινή, κανένα φως δε λάμπει. 'Ανοι μονάχα βιαστικοί διαβάτες περνούν και φεύνουν. 'Η 'Αννα κάθεται και περιμένει. 'Όταν, μέσα στη νύχτα χτυπά αδύναμα η πόρτα. 'Η πόρτα ανοίγει. Είναι ένα άνδρι ίσως έξι χρονώ, ευπόλυτο, με σκουρό μαύρα μαλλιά. Κρίνεται τα κουρέλια πάνω του, όμως τίποτα από την άθλιότητα αυτή δε φάνει να σήση την άγγελική του διοσοφία. 'Αορίζει να λήη τα κάλαντα. 'Η σινανή φωνή άνεβαίνει, νευίζει τό γόο το δωματίου, μόνι, έρημη. Στο στόμα του ο ύμνος των παιδιών για τό Χριστό γίνεται ένας παρόξενος μελαγχολικός σκοπός που λέει ακατάληπτα λόγια για μια μακρινή χώρα, τη λένε Βηθλεέμ, λέει για άγνωστους κόσμους, για φάνη των άλλων, για ούραους που άνάλλονται για σπήλαια και για μάγους. Τό άνωράκι έχει στυλωμένα τα μικρά μάτια του ψηλά σ' ένα μέρος του τοίχου, κι έτσι τα λόγια του ύμνου βγαίνουν απ' τό στόμα του σαν ξένα πλάσματα, σαν ξένοι ήχοι που νυρεύνουν μέσ' στην έρημιά καταφύγιο να ζεσταθούν. Τα χέρια του χτυπούν μηχανικά τό σπαγκό του δογανό, τό τρίγωνό του, και οι μεταλλικοί ήχοι δεν κάνουν άλ-

λο παρά να προσθέτουν την αδιάφορη φωνή του στην παγωμένη ήσυχία του χώρου.

'Η μικρή 'Αννα βλέπει και άκούει με δλάνοιχτα τα εξαφιασμένα μάτια της. Είναι πάντα φοβερά περίεργη για ό,τι βλέπει και άκούει, αδιάκοπα ρωτά. 'Όμως τώρα σπαίνει έπίμονα και μόνο κοιτάζει. Μέσ' στα γαλάζια μάτια της προσπαθεί να δέση τό δράμα της θάλασσας που δεν ήξερε, τό παραμύθι για τό ξανθό παιδάκι—τό Χριστό—που δεν ήξερε. Προσπαθεί να τα δέση με τό κουρελιασμένο άγοράκι που χτυπά τό τρίγωνό του και λέει τα ακατάληπτα λόγια του ύμνου της Βηθλεέμ. 'Όσοπου όλα μπερδεύονται και τό άγόρι που έχει μπροστά της γίνεται ένα και τό ίδιο πρόσωπο με τό ξανθό παιδάκι του παραμυθιού, εκείνο που πορεύτηκε με τους ψαράδες στη θάλασσα κι έκαμε τα θολά ψάρια του βυθού ν' άνεβούν στον άφρο του κύματος.

'Ο ύμνος τελείωσε. Μά η 'Αννα δε θέλει ν' αφήση τόν άγνωστο φίλο απ' τα μάτια της. Πάει κοντά του, τόν χαιδεύει, χαιδεύει τα ρούχα του. Κι έπειτα, έπειδή είναι η ώρα που τρώει, τόν τραβά έλαφρά απ' τό χέρι.

—Έλα να φάμε μαζί, παιδάκι, του λέει.

Κάθισαν. 'Η 'Αννα μοιράστηκε με τό ξένο άγόρι τό λιτό φαγητό της. Στο μεταξύ άνοιξε τό στόμα της, του είπε για την κούκλα, για τόν άνεμόμυλο και για τό καραβάκι που είχε, του είπε πολλά για τόν έαυτό της.

'Η μητέρα της 'Αννας ρώτησε τό άγόρι:

—Πού μένεις;

'Εμεινε εκεί κοντά. 'Εμεινε με τη μητέρα του.

—Κι ο πατέρας σου;

Δέν είχε πατέρα. 'Ηταν, λέει, ψαράς και τόν πήρε, λέει, η θάλασσα μαζί της.

'Η 'Αννα άκούει αυτά για ψαρά και για θάλασσα και είναι πιά βεβαιη πως σωστά μάντεψε. Έτσι τό ξένο άγόρι μπήκε στη ζωή της 'Αννας ενωμένο με την άλλη ζωή του ξαννού παιδιού της Βηθλεέμ, μπήκε στη ζωή της με τη μαγεία του παραμυθιού και του θαύματος.

'Εγιναν τότε πολύ φίλοι. Τρώγανε πολλές φορές μαζί και παίζανε μαζί. 'Απ' τό ξένο αυτό άγορι των ψαράδων που γεννήθηκε πλιά στη θάλασσα κι έζησε στη θάλασσα, η 'Αννα έμαθε τί είναι θάλασσα. Έμαθε γι' αυτό τό πολύ νερό που όλο σαλεύει και που μέσα του ζουνε χιλιάδες χιλιάδες ψάρια και φύκια, μιας στην ακρογιαλία και σκυθείς πανου στη θάλασσης στην αρχή δε βλέπεις τίποτα, εξαφνα αρσας. Κι ενω στην αρχή δε βλέπεις τίποτα, εξαφνα αρχίζεις να ξεχωρίζεις πως όλα κουνιούνται κεί μέσα. Βλέπεις ένα μικρό λιθαράκι άσαλευτο. Λες: Αυτό όμως είναι άδαυετο, είναι λιθαράκι! Κι εξαφνα αρσας κι αυτό να σαλεύει, γιατί δεν είναι λιθαράκι, είναι ένα κοχύλι που έχει ποσία και μάτια. 'Ετσι γίνεται στη θάλασσα, όλα έχουν μάτια, όμως δε μοιάζουν με τα μάτια των ανθρώπων.

'Ετσι η 'Αννα μαγεύτηκε από τό νέο φίλο της, που τόσο ήξερε την ιστορία του νερού. Και ο καιρός περνούσε όταν, πριν ακόμα βγη ο χειμώνας, ο φίλος της άπότομα χάθηκε. 'Όπως μαθευτηκε αργότερα, τόν πήρε η μητέρα του και πήγανε στη θάλασσα, εκεί κατά τόν Πειραιά, γιατί ο χειμώνας του 1941 ήταν δύσκολος, ήταν ένας φοβερός χειμώνας της σκληριάς, κι εκεί ίσως μπορούσαν να ζήσουν καλύτερα. 'Η 'Αννα τότε πολύ έκλαψε. 'Όμως έπειτα ήρθαν οι άνοιξιάντικες μέρες, τα ξερά κλαδιά των δέντρων βγάλανε φύλλα πράσινα και λουλούδια με πολλά χρώματα, η γη πρασίνισε. Και η 'Αννα έσχασε τό φίλο της της θάλασσας.

Μία από κείνες τις άνοιξιάντικες μέρες η τύχη τό έφερε και ο πατέρας της 'Αννας συναπαντήθηκε στο δρόμο με τη μητέρα του άγοριού.

—Τί γίνεται τό παιδί σου; τη ρώτησε. Θά 'πρεπε να μάς τό φέρης καμιά μέρα, να παίξη με την 'Αννα.

'Η γυναίκα πιάνει τα χέρια του άντρα και αρχίζει να κλαίει.

—Πέθανε, του λέει.

—Πέθανε; Για όνομα του Θεού! Μά πότε κιάλας! Λέει άσυλλόγιστα ο άντρας.

—Κι όμως έτσι έγινε, του άποκρίνεται η γυναίκα. 'Ηταν οι φοβερές χειμωνιάτικες μέρες του 1941, τό πήρε η πείνα.

'Η 'Αννα δέν έμαθε τίποτα απ' όλα αυτά. 'Αφού μάλιστα τόν είχε ξεχάσει και ποτέ δέν τόν άναθυμόταν τό φίλο της. Οι μεγάλοι—ο πατέρας και η μητέρα της 'Αννας—πότε πότε τό κουβεντιάζανε άναμεταξύ τους με λύπη. 'Αλλά έπειτα, σαν πέρασε ο καιρός, κι εκείνοι τό ξεχάσαν.

'Όμως να πάλι που ήρθαν κρύες μέρες. 'Η 'Αννα αισθάνεται τό νέο μήνυμα του καιρού να σέρνεται στα χέρια και στα πόδια της και να τα παγώνει. 'Από αυτό καταλαβαίνει πως πάλι ήρθε ο χειμώνας. Τότε όλες οι μνήμες της, ό,τι ήταν συνδεμένο με τό χειμώνα, έυπνά μέσα της. 'Ετσι, εξαφνα, μία μέρα λέει:

—Θέλω τό άγοράκι με τη θάλασσα!

'Η μητέρα και ο πατέρας της 'Αννας δέν καταλαβαίνουν στην αρχή και τη ρωτούν με άπορία:

—Ποιό άγοράκι λες πως θέλεις;

—Τό άγοράκι με τη θάλασσα...

'Όσοπου οι μεγάλοι καταλαβαίνουν και χλωμιάζουν.

—Τό πήρε η θάλασσα μακριά, της λέει ο πατέρας της. Μην τό γυρεύς, 'Αννα.

—Και δε θά 'ρθη πιά; Δε θά 'ρθη;... ρωτά έπίμονα η 'Αννα, και είναι τόση ίκεσία μέσ' στα μάτια της που ο πατέρας της δέν μπορεί να τό βαστάξει και να της τό άρνηθη.

—Θά 'ρθη, 'Αννα. Μην κλαίς. 'Ισως έρθη καμιά φορά...

Πέρασαν μέρες. 'Η 'Αννα απ' τις κουβέντες των μεγάλων καταλαβαίνει πως ήρθαν πάλι φέτος τα Χριστούγεννα. Τό βράδυ της παραμονής ζητά να της βάλουν πάλι άσπρο φόρεμα και γαλάζια κορδέλα στα μαλλιά της. Κι έτσι έτοιμη κάθεται και περιμένει. Δέν παίζει με τόν άνεμόμυλο, δέν παίζει με τό καράβι της. Κάθεται άνυπόμονη και κοιτάζει την πόρτα, και στα φωτεινά μάτια της τρέμει η ταραχή της στιγμής.

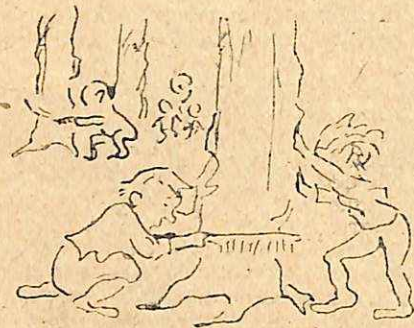
Μά απόψε ο μικρός της φίλος δε θά 'ρθη. Μπορεί να έρθουν άλλα παιδιά, μπορεί κι αυτά με τα τρίγωνα τους να πούνε πάλι τόν ύμνο προς τό ξανθό παιδάκι της Βηθλεέμ. 'Αλλά αυτό που περιμένει η 'Αννα δε θά 'ρθη. Ποτέ πιά. Κι απόψε η 'Αννα θά κλάψι πολύ, γιατί η 'Αννα είναι παιδί και ξέρει να ζή όσο πρέπει άσυλλόγιστα κάθε χαρά της, να ζή άσυλλόγιστα κάθε λύπη της. Γι' αυτό απόψε θά κλάψι όσο πρέπει τό μικρό της φίλο, που ταξίδεψε στον καιρό του λιμού, χωρίς να μαντεύη πως τόν πεινεί, χωρίς να μαντεύη πως τό ταξίδι του είναι μακρινό, πέρα από τα κύματα.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

ΚΑΛΙΚΑΝΤΖΑΡΟΙ

(ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ)

Είναι ένας χρόνος κοντά τώρα που δουλεύουν οι καλικάντζαροι. Πασκίζουν με κάποιο σκληρό πείσμα να κόψουν τα δέντρα που βαστούν τη γη. Θέλουν να την κάμουν να πέση κι έτσι να χαθή κι ο κόσμος. Καί η δουλειά δεν είναι εύκολη, γιατί δεν έχουν να κόψουν ένα δέντρο μόνο, το μεγάλο ως ποῦμε. Γύρω σ' αυτό είναι κι άλλα τέσσερα, κι οί καλικάντζαροι, έξω απ' τη μάνιτα που έχουν για τους ανθρώπους, δεν είναι σέ τίποτα δυνατοί. Μικρούληδες, σαν εφτάχρονα ή μερικοί και σά δεκάχρονα παιδιά, πασκίζουν με κάτι πριονάκια, που είναι καμωμένα από ψιλούλια σύρματα κι αλογότριχες.

Μ' όλα αυτά η δουλειά τους έχει πάει καλά. Λίγο, λιγουλάκι πιά, μιά τρύχα τους μένει, και τα δέντρα θα κοπούν πέρα για πέρα και θα πέση ή γη και τότε σίγουρα θα χαθή κι ο κόσμος. Θα είχαν μάλιστα και τελειώσει, αν δεν τους σταματούσε τη δουλειά κάθε τόσο η διγνώμιά τους.

Τώρα όμως πρέπει ν' αφήσουν για λίγο τη δουλειά. Ήθελε η παραμονή τῆ Χριστούγεννα και θέλουν ν' ανεθούν για δώδεκα μέρες στη γη, για να μάθουν κι αυτοί για τὸ Χριστό. Τρέχουν λοιπόν τὰ καλικάντζαράκια από συντροφιά σε συντροφιά και δίνουν την είδηση, κι όλοι τότε σταματούν τη δουλειά, κι όλοι, ὡς είναι διγνώμι, τη φορά αυτή συμφωνούν: Παραμονή βραδάκι, την ὥρα που σμίγει ἡ μέρα με τὴ νύχτα, θὰ βρεθοῦν ἅπανοι στη γη, ἔξω από τὴ μεγάλη τὴ σπηλιά, για να μποῦν, ἅμα καλοσκοτεινιάση, μέσα στὰ χωριά. Γ' ἄλλα πιά τὰ ξέρουν, δεν είναι δὴ ἡ πρώτη φορά που θ' ανεθοῦν στη γη. Κι ἂν χρειαστοῦν καμιά οδηγία, ἔχουν τὸν ἀρχηγό τους, τὸν Ἀρχικαλικάντζαρο. Τὸν διάλεξαν γιατί εἶναι ὁ πιὸ γρήγορος ἀπ' ὅλους στὰ πόδια, μ' ὅλο που εἶναι κουτσός. Μά, βλέπετε, οἱ καλικάντζαροι δεν εἶναι ἄνθρωποι, μπορεῖ νὰ μοιάζουν λιγάκι με τοὺς ἄνθρωπους, ἡ καλύτερα, ὅπως εἴπαμε, με τὰ παιδιά τῶν ἀνθρώπων στὸ μῦθο και σὲ μερικά ἄλλα φυσικά· μπορεῖ

νὰ εἶναι διγνώμι και πεισματάρηδες, ὅπως τυχαίνει νὰ εἶναι κάποτε και τὰ παιδιά, ἄνθρωποι ὅμως δεν εἶναι. Γι' αὐτὸ δεν εἶναι παράξενο πὺ εἶναι κουτσός ὁ πιὸ γρήγορος στὰ πόδια.

Τὴν παραμονὴ λοιπὸν τὰ Χριστούγεννα ἀφήνουν τὴ δουλειά τους και τὴ σκοτεινὴ κι ὑπόγεια κατοικία τους, γιὰ ν' ανεθοῦν στη γη.

Φτάνουν σιγά σιγά, συντροφίες συντροφίες. Νὰ ὁ πιὸ ψηλός, ὁ Μακρυπόδης. Ἔρχεται καθάλα... ἅπάνω στὸν πετεινὸ του. Περισεύουν τὰ μακροπόδαρά του, σέρνονται στὴ γη, πληγώνονται στὶς πέτρες, σκίζονται στοὺς βράτους. Ἐκεῖνος ὅμως διόλου δὲ σκέπτεται, νὰ ξεκαθαλίκεψη.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ξεπροβάλλει ὁ Σπιθαμῆς. Εἶναι τόσο κοντούλης και μικροκαμωμένος πὺ πρέπει νὰ φάξη κανεῖς ἅπανοι στὸ πᾶν ὅλογο του, ὅπου ἔχει καθαλίκεψη, γιὰ νὰ τὸν βρῇ. Τὸ ἄλλο γὺ του τρέχει, τὸν τινάζει σαν τοπάκι. Κρατιέται μ' ὅλα τὰ δυνατά του ὁ καμμένος ὁ Σπιθαμῆς, γιατί τὸ ξέρει πὺς ἂν τινάξη και πέση κάτω, πᾶει πιά, δεν μπορεῖ νὰ καθαλίκεψη ὁ μόνος του. Τὸ ἄλλο φτάνει τὸν πετεινὸ τοῦ Μακρυπόδης και καθὼς τὸν προσπερνᾷ περήφανα, τσαλαπατᾷ τὰ πόδια του, πὺ σέρνονται στὴ γη. Οὔτε σκέψη ὅμως ν' ἀλλάξουν τὰ ζωντανά τους ὁ Μακρυπόδης κι ὁ Σπιθαμῆς γιὰ νὰ βολεუτοῦν καλύτερα.

—Θατῆτε, μωλέ, θατῆτε. Φωνάζει ξεψυχισμένα, προσπαθώντας νὰ τοὺς φτάση ὁ Καθαρογλώσσης. Ἔφτανε ἄργα, γιατί αὐτὸς εἶχε ὀρίστη νὰ βγάλη λόγο, πρὶν κινήσουν, σ' ὅλες τὶς καλικάντζαροσυντροφίες, γιὰ νὰ ὀδηγήση τοὺς καλικάντζαρους, και μάλιστα τοὺς νεώτερους, πὺς πρέπει νὰ φέρωνται στὴ γη.

Στὸ τέλος μαζεῦτηκαν ὅλοι στὸ ὀρισμένο μέρος. Δηλαδή ἔξω ἀπὸ

τὴ μεγάλη σπηλιά, ὅπου θὰ συναντιόνταν πάντα κάθε αὐγὴ, στὶς δώδεκα μέρες τῆς ζωῆς τους στὴ γη, περιμένοντας ὅλη μέρα τὸ βράδιασμα, γιὰ νὰ βγοῦν πάλι ἔξω. Λίγο μακρύτερα ξεχώριζε στὰ μισοσκότεινα τὸ χωριό. Φάνταζαν πολὺ παράξενοι μέσα στὶς μισολυμένες κάπες και στὰ παρδαλά σκισμένα ροῦχα, πὺ θὰ εἶχαν ἀρπάξει τὴν περασμένη χρονιά ἀπὸ τὶς νοικοκυρές, πὺ δεν εἶχαν σκεφτῇ νὰ προφυλαχτοῦν, βάζοντας ἕνα κόκαλο ἀπὸ χοιρινὸ πόδι στὸν καπνολόγο τους ἡ γράφοντας ἕνα σταυρὸ στὴν ἔξω πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς. Περιμένουν γιὰ λίγο, και μόλις πιά σμίξη ἡ μέρα με τὴ νύχτα τραβᾷ ὁ καθένας τὸ δρόμο του.

Πρῶτος ξεκινᾷ ἀφήνοντας τοὺς ἄλλους ὁ ἀρχηγός, ὁ Ἀρχικαλικάντζαρος. Προχωρεῖ ἴσια μπρός, σὲ ἕνα μοναχικὸ σπιτάκι, λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Κάποια δυνατὴ μυρουδιά τὸν τραβᾷ κατὰ κεῖ. Τὸ σπιτάκι ἦταν ἀφύλαχτο, ἡ πόρτα χωρὶς σταυρὸ, ὁ καπνολόγος χωρὶς κόκαλο ἀπὸ γουρουνίσιο πόδι. Πρὶν μὴ παῖρνε ἕνα βατραχάκι και τὸ περνᾷ στὴ σούθλα του, ἔπειτα ἀνεμόδιστα μπαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα. Μέσα βρισκόταν μόνος τοῦ ἑνὸς χωριάτης. Καθόταν μπρός στὴ γωνιά και γυρίζε στὴ φωτιά μιά γρουνοπούλα στὴ σούθλα. Καθὼς ἀντίκρισε ξαφνικά τὸν καλικάντζαρο παράλυσε ὁ κακομοῖρης. Ὁ καλικάντζαρος κάνει τάχα τὸν ὑποτακτικό.

—Μ' ἀφήνεις, μπάρμπα, ν' ἀλείψω και τὸ μπακακάκι μου με πάχος ἀπ' τὴ γρουνοπούλα σου;

Τὶ νὰ κάμη ὁ χωριάτης, τὸν ἄφησε.

Μὰ ὁ ἀρχικαλικάντζαρος στρογγυλοκαθεταί και δὲ λείει νὰ φύγη.

—Καὶ πὺς σὲ λένε, μπάρμπα;

Πονηρεύτηκε ὁ χωριάτης.

—Ἀτὸς μου με λένε, ἅπαντὰ και χαίρεται γιὰ τὴν πονηριά του.

—Ν' ἀλείψω λίγο ἀκόμη, Ἀτέ μου, τὸ μπακακάκι μου με πάχος ἀπ' τὴ γρουνοπούλα σου;

Καὶ πάλι, και πάλι, τρεῖς, πέντε, δέκα φορές.

Τὴν καταμαγάρισε τὴ γρουνοπούλα. Ἐχασε πιά κι ὁ χωριάτης τὴν ὑπομονὴ του και χάνοντας τὴν ὑπομονὴ του βρῆκε τὸ θάρρος του. Σηκώνει τὴ σούθλα και δίνει μιά κατὰ πρόσωπο στὸν Ἀρχικαλικάντζαρο μ' ὅλη τὴ γρουνοπούλα, ἔτσι ὅπως ἦταν ζεματιστὴ ἀπὸ τὴ φωτιά. Ἀπόμεινε ὡς ξερός ὁ Ἀρχικαλικάντζαρος. Βάζει τὶς φωνές νὰ ῥθοῦν νὰ τὸν βοηθήσουν οἱ ἄλλοι. Εἶχε ὅμως τρέξει πολὺ και τοὺς εἶχε ἀφήσει πίσω. Ἔτσι, ὅσο ν' ἀκούσουν και νὰ τρέξουν ἐκεῖνοι, βρῆκε καιρὸ ὁ «Ἀτὸς μας»,

πῆρε τὸ μουλᾶρι του, τὸ καθαλίκεψε και ὅπου φύγει φύγει γιὰ τὸ χωριό. Σὰν ἔφτασαν οἱ ἄλλοι καλικάντζαροι και βρῆκαν σὲ τέτοια χάλια τὸν ἀρχηγὸ τους σάστισαν.

—Ποῖθ θ' ἔκαπθε, μωλέ; Τὸν ρωτᾷ ὁ Καθαρογλώσσης.

—Ὁ Ἀτὸς μου, ὁ Ἀτὸς μου, ἅπαντὰ βογγώντας ὁ Ἀρχικαλικάντζαρος.

—Γλελάθηκεθ, μωλέ, και κήκεθ ἀπατόθ θου;

—Ὁχι ἀπατός μου, ὁ Ἀτὸς μου, ὁ Ἀτὸς μου, προσπαθεῖ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ πάλι ὁ Ἀρχικαλικάντζαρος.

Πλησιάζει κι ὁ Σπιθαμῆς πᾶνω στ' ἄλλο γὺ πάντα. Ἀπὸ κεῖ ψηλά μποροῦσε νὰ δῇ στὸ πρόσωπο τὸν ἀρχηγὸ του.

—Πὺς κατάντησες ἔτσι; Ἐχασες τὰ μυαλά σου; Τὶ δουλειά εἶχες ἐσὺ με τὴ φωτιά;

Κι ὅλοι τὸν τριγυρίζουν και τὸν ντροπιάζουν πὺ πῆγε μόνος του, «ἄτὸς του», και τσουλουφρίστηκε.

Εἶδε κι ἔπαθε ὁ κακομοῖρης ὁ Ἀρχικαλικάντζαρος νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ μέσα στὰ βογγητά, γιὰ νὰ καταλάβουν. Τρέχουν τότε ὅλοι νὰ φτάσουν τὸν... «Ἀτὸς». Τρέχουν, νὰ ἐκεῖ κοντὰ στὰ σπιτία τοῦ χωριοῦ τὸν κοντοζυγώνουν. Τοὺς βλέπει ὁ «Ἀτὸς», τρεμουλιάζει, βάζει τὶς φωνές:

—Βοήθεια, Χριστιανοί, βγῆτε με ἀναμμένα δαυλιὰ, βοήθεια, βγῆτε, βγῆτε γρήγορα.

Τοῦτο ν' ἀκούσουν οἱ καλικάντζαροι, παγώνουν κι αὐτοὶ με τὴ σειρά τους ἀπ' τὴν τρομάρα. Γιατί ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἐπιφοβούς ἔχθρους τους εἶναι ἡ φωτιά. Γυρίζουν πίσω κατὰ τὴ σπηλιά, ὅπου φύγει φύγει, κι ἔτσι γλύτωσε κι ὁ «Ἀτὸς», μόνος πὺ ἔμεινε τὰ Χριστούγεννα χωρὶς γρουνοπούλα.

Αὐτὴ τὴ βραδιά ταίριασαν οἱ καλικάντζαροι. Θὰ πᾶνε ὅλοι μαζί. Ἐμαθαν πὺς μιά κοπέλα θὰ πῆγαινε στὸ μῦλο ν' ἀλέση τὸ σῆμα τῆς.

Ὁ μυλωνᾶς εἶχε φύγει—τέτοια ὥρα ἄργα—κι ἡ κοπέλα θὰ ἦταν μὴ νάχη. Κακὸ τάχα θὰ τοὺς ἦταν νὰ τὴν πάρουν στὴ σπηλιά τους νὰ τοὺς νοικοκυρεῖ ὅλη μέρα, γιὰ νὰ ξεκουράζωνται αὐτοί, ὕστερα ἀπ' τὰ τρεχάματα τῆς νύχτας; Θὰ τὴν περαιοῖνταν, δὲ θὰ τὴν ἄφηναν δὲ νὰ πεινάσῃ. Θὰ τῆς ἔδιναν ὅσα ἡθελε φιδάκια, σαῦρες και βατραχάκια. Κι ἅμα θὰ ἔρχόταν ἡ ὥρα νὰ γυρίσουν στὶς κατοικίες τους κάτω ἀπ' τὴ γη, θὰ τὴν ἔκαναν κι ἐκεῖνη καλικάντζαρινα και ποῖος τὴ χάρη τῆς τότε!

Τρέχουν λοιπὸν στὸ μῦλο, σκαρφάζουν τοῖχο τοῖχο ὡς τὰ κεραμίδια, κι ἀπὸ κεῖ πηδοῦν μέσα και ἀρχίζουν νὰ χορεύουν γύρω στὴν κοπέλα. Σταμάτησε ἡ καρδιά τοῦ κοριτοῦ, παράλυσε τὸ κορμὶ τῆς, λῦθηκαν τὰ γόνατά τῆς. Μόνος μωαλό τῆς δὲ σταμάτησε. Δούλευε γρήγορα και ἀκονίζονταν.

—Καλησπέρα, κυρά. Δεν ἔρχεσαι καὶ σὺ στὸ χορὸ μας; Τῆς λέει ὁ Μακρυπόδης, πὺ ἔσερνε τὸ χορὸ, μ' ὅλο πὺς τὰ πόδια του ἦταν ἄκομα πληγωμένα ἀπ' τὸ τσαλαπάτημα τοῦ ἀλόγου τοῦ Σπιθαμῆ.

—Μὲ χαρά μου. Μόνος πὺς λυπάμαι νὰ σὰς βλέπω ἔτσι δὲ κουρελιασμένους. Δὲ θέλετε νὰ σὰς νοικοκυρέψω πρῶτα λίγο, κι ὕστερα νὰ χορέψωμε; Ἀπαντᾷ καλόκαρδα τὸ κορίτσι.

Τὴν ἀκοῦν οἱ καλικάντζαροι κι ἀναγαλλιάζουν. Καλὰ τὴν πέτυχαν, συλλογίζονται, μιά τέτοια κοπέλα χρειάζονται.

—Καὶ τί θές, κυρά μου, γιὰ νὰ μὰς νοικοκυρέψης; Τῆς ρωτᾷ ὁ Ἀρχικαλικάντζαρος με τὰ μούτρα γεμάτα ἀκόμη πληγές και σημάδια ἀπὸ τὴ φωτιά.

Ἀνατρίχισε τὸ κορίτσι, καθὼς τὸν ἀντίκρισε. Κρατήθηκε ὅμως κι ἔκρυψε τὸν τρόμο τῆς.

—Μπᾶ, δὲ θέλω και τίποτα δὺ-

Δὲν τελείωσε καλὰ καλὰ τὸ λόγο τῆς καὶ βγαίνουν οἱ καλικάντζαροι και ρίχνονται στὴ δουλειά. Ὅσο νὰ τελειώσουν ἐκεῖνοι τὰ μιτάρια, ἡ κοπέλα ἄλεσε ὅλο τὸ σῆμα τῆς, φόρτωσε στὸ μουλᾶρι δυὸ σακιά ἀλεύρι δεξιά κι ἀριστερά, μῆκε αὐτὴ μεσογῶμῃ ** σὰ νὰ ἦταν φόρτωμα, κουλουριάστηκε και, κεντώντας κρυφὰ τὸ ζῶο με μιά βεργίτσα, πῆρε δρόμο.

Τελείωσαν ἐπιτέλους και τὰ μιτάρια οἱ καλικάντζαροι και μπαίνουν χαρούμενοι στὸ μῦλο. Δὲ βλέπουν ὅμως τὴν κοπέλα. Ψάχνουν ἔδω ψάχνουν ἐκεῖ, πουθενὰ δὲν τὴ βρίσκουν. Στὴν ἀρχὴ κοιτάζονται σαστισμένοι, μὰ στὰ στερνὰ καταλαβαίνουν πὺς τοὺς γέλασε. Βγαίνουν ἔξω, ἀγναντεύουν τὸ φορτωμένο ζῶο, πέρα μακριά. Τρέχουν, τὸ φτάνουν. Κοιτάζουν: δεξιά πλευρὰ ἕνα σακὶ ἀλεύρι, ἀριστερὴ πλευρὰ ἄλλο σακὶ, μεσογῶμῃ τρίτο σακὶ. Ἡ κοπέλα πουθενὰ.

«Στὸ μῦλο θὰ εἶναι, ἐκεῖ κάπου θὰ ᾔχη κρυφτῇ» συλλογίζονται και ἐναγυρίζουν στὸ μῦλο.

Ψάχνουν παντοῦ στὸ μῦλο, τίποτα.

«Εκεῖ με τὸ ζῶο θὰ εἶναι» κάπου τοὺς εἶχε κρυφτῇ και δὲν τὴν εἶδαν, λένε πάλι με τὸ νοῦ τους και ξανά τρεχαλητὸ.

Καρδιοχτυπᾷ ἡ κοπέλα, κι ὅλο και κρυφοκεντᾷ τὸ ζῶο.

Φτάνουν οἱ καλικάντζαροι, ψάχνουν γύρω, κοιτάζουν πέρα, πὺ νὰ τὴ δοῦν.

Νὰ μὴν τὰ πολυλέμε, πῆγαν κι ἦρθαν ἔτσι ἀπ' τὸ μῦλο στὸ ζῶο κι ἀπ' τὸ ζῶο στὸ μῦλο πέντ' ἔξι φορές. Στὰ στερνὰ κατάλαβε ὁ Καθαρογλώσσης.

—Μωλέ, θὰ νὰ μεθογῶμῃ και μᾶθ κθεγέλασε ἡ θελιγγιλίτσα.

Τρέχουν τότε νὰ ὀρμήσουν ὅλοι πᾶνω στὸ ζῶο νὰ τὴ βροῦν. Μὰ κείνη τὴ στιγμὴ ἀκούστηκε τὸ λάλημα τοῦ μαύρου πετεινοῦ. Ξημέρωνε.

Φεύγετε νὰ φεύγωμε, δρόμο γιὰ τὴ σπηλιά οἱ καλικάντζαροι, πὺ ἀπομείναν χωρὶς δουλεύτσα και με λυωμένα σκουτιά.

Ἔτσι γλύτωσε ἡ κοπέλα, πὺ ἀκόμη διηγίεται τὰ περιστατικά ἐκείνης τῆς νυχτιάς, ὡς ἔχουν περάσει χρόνια και χρόνια ἀπὸ τότε. ἦταν νὰ και γέρασε.

Μ' αὐτὰ και μ' αὐτὰ ἦρθε κι ἡ νύχτα πρὶν ἀπ' τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων. Ἐνα καλικάντζαράκι ἔφυγε ἀπὸ τὴ συντροφιά του και σκαρφάωσε σιγά σιγά ὡς τὸν καπνολόγο ἐνὸς σπιτιοῦ, πὺ τὸ κατοικοῦσε μιά γριούλα μοναχῇ. Ἡ γριούλα ἔφταχνε τηγανίτες κι ἡ μυρουδιά τους ἔβγαине ἀπ' τὸν καπνολόγο και γέμιζε τὸν ἀέρα. Λιγώθηκε τὸ καλικάντζαράκι. Λύνει τὰ τσαρουχάκια του γιὰ νὰ εἶναι πιὸ σβέλτο, τ' ἀφήνει στὸ γύρο τοῦ καπνολόγου και

* Ἐξαρτήματα τοῦ ἀργαλειοῦ, πὺ χαρίζουν τὰ νήματα τοῦ σθημονιοῦ γιὰ νὰ περνᾷ ἀνάμεσά τους ἡ σάιτα με τὸ ὑφάδι.

** Στὴ ράχη τοῦ ζώου, ἀνάμεσα στὰ δύο φαρτάματα.

κατεβαίνει λίγο, όχι πολύ, γιατί φοβάται τη φωτιά. Ξεδιπλώνει μόνο το χέρι του, που μπορούσε να το μακραίνει όσο ήθελε, και λέει παρκαλεστικά:

— Μάνα, δώθ' μου μιά λαλατζίτα.
— Κατέβα λιγούλι πιο κάτω. Τοῦ ἀπαντᾷ πονηρά ἡ γριούλα.

Κεῖνη τὴ στιγμή ἀνέθηκε ὡς τὴ μύτη του καὶ τὸ γαργάλισε πάλι ἡ μυρουδιά ἀπ' τὴς φρεσκοτηγανισμένες «λαλατζίτες». Τότε ἔξεχσε τὸ φόβο του καὶ ξεδιπλώνει λίγο ἀκόμη τὸ χέρι του, ἔτσι πὺ ξεπρόβαλε πάνω ἀπ' τὸ τηγάνι. Μιά τοῦ δίνει τότε ἡ γριούλα καὶ τὸ ζεματίζει μὲ τὸ λάδι.

— Αἰ, βᾶί, βογγάει καὶ τρέμει ἀπ' τὸν πόνο τὸ καλικαντζαράκι. Οὔτε τὴ μυρουδιά δὲ νιώθει πιά. Σκαρφαλώνει τρομαγμένο καὶ βγαίνει ἀπάνω στὰ κεραμίδια. Παίρνει τὰ τσαρουχάκια του καὶ προσπαθεῖ νὰ τὰ φορέσει, βοηθώντας μὲ τὸ γερό τὸ χέρι... Ξαφνικά ἀκούει χοντρή τὴ φωνὴ τῶν γεροντότερων.

Φεύγετε νὰ φεύγουμε,
νὰ παπᾶς μὲ τὸ σταυρό,
παπαδιά μὲ τὸ θερμό.

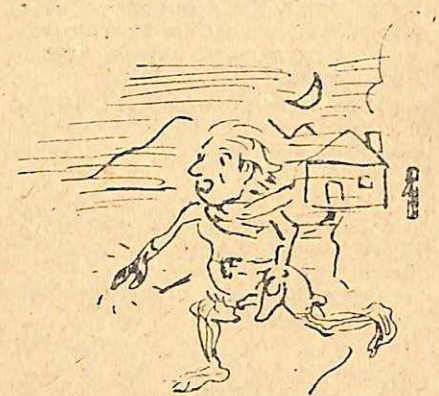
Γιατί οἱ καλικαντζάροι δὲ φοβοῦνται μόνο τὸ σταυρό. Τρέμουν καὶ τὸν ἁγιασμό. Φαντάζονται μάλιστα πὺς ἡ παπαδιά τὸν κάνει θερμό καὶ κρατώντας τὸν ἀκολουθεῖ τὸν παπά.

«Παπαδιά μὲ τὸ θερμό» ἀκούει τὸ καλικαντζαράκι καὶ τρέμει σύγκορμο. «Ὅχι κι ἄλλο θερμό, ὅχι

κι ἄλλο θερμό» συλλογίζεται καὶ παίρνει στὸ γερό χέρι τὰ τσαρουχάκια του καὶ τρέχει.

Στὸ δρόμο του βρίσκει τὸ Σπιθαμῆ. Ἦταν ἀξιολύπητος. Εἶχε πέσει ἀπὸ τ' ἄλογό του καὶ πιά δὲν μπορούσε ν' ἀνεβῇ.

— Ἀνέβα θοτοῦ ὤμουθ μου, μωλέ, καὶ πήδηκε ἀπὸ κεῖ θτὸ ἄλογό του. Μονάχα ἀφθέ με καὶ μένα νὰ

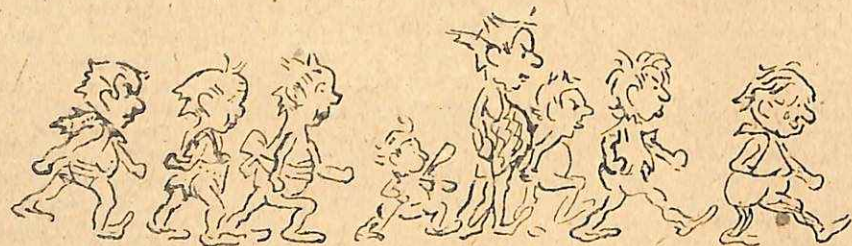

κλατηθῶ ἀπὸ τὴν οὐλά του, νὰ πλοφτάθω.

Ἔχουν φτάσει πιά οἱ τελευταῖες στιγμές, πὺς μποροῦν νὰ μείνουν ἀκόμη στὴ γῆ. Τὸ ξέρουν παλά πὺς:

στὴς πέντε τοῦ Γενάρη
φεύγουν οἱ καλικαντζάροι.

Βλέπουν τοὺς ἄλλους μακριὰ πολὺ, κοντεύουν κιόλας νὰ φτάσουν

ἐκεῖ πὺς θ' ἀνοίξη ἡ γῆ, γιὰ νὰ τοὺς κρύψει.

Κρύος ἰδρώτας λούζει τὸ καλικαντζαράκι καὶ τοῦ ξεπλένει τὴς μουτζούρες τοῦ καπνολόγου πὺς τὸ εἶχαν μαυρίσει, τοῦ δροσίζει καὶ τὸ πονεμένο χεράκι του.

Ἔτσι μπορεῖ καὶ τὸ ξεδιπλώνει πάλι καὶ κάνει ἀπελπισμένα νοήματα.

— Καλτελάτε μαθ κι ἐμᾶθ, καλτελάτε μαθ!

Ὁ Σπιθαμῆς τσιμουδιά. Ὅλη του ἡ ψυχὴ κι ἡ δύναμη εἶναι στὰ χερία του, πὺς γαντζώνονται πάνω στὸ ἄλογό του καὶ τὸ κρατοῦν σφιχτά, γιὰ νὰ μὴν πεταχθῇ πάλι κάτω.

✱

Ἐπὶ τέλους, τὴν ὥρα πὺς ἀκούστηκε τὸ λάλημα τοῦ μαύρου πετεινοῦ, ἔφτασαν καὶ τοὺς ἄλλους. Ἄνοιξε ἡ γῆ καὶ χάθηκαν ὅλοι μέσα. Εἶχαν ἓνα θυμὸ μὲ τοὺς ἀνθρώπους! Δὲ θέλουν οὔτε ἀνάσα νὰ πάρουν. Πηγαίνουν ἴσια στὴς κολόνες. Λίγο θέλουν καὶ θὰ τὴς κόψουν πέτρα γιὰ πέρα καὶ θὰ πέσει ἡ γῆ καὶ τότε πιά θὰ ξεφλήσουν μιά γιὰ πάντα μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὴς πονηριές τους.

Κοιτάζουν ὅμως, τί νὰ ἰδοῦν! Τὰ ἴδια πὺς εἶχαν γίνει καὶ τὴν περασμένη χρονιά. Οἱ κολόνες, μέσα στὴς δώδεκα μέρες, πὺς ἔλειψαν αὐτοί, γέμισαν κι ἦταν πάλι χοντρές καὶ ἀπείραχτες. Δαγκώνουν τὰ χεῖλη τους οἱ καλικαντζάροι. Μὰ τί νὰ κάμουν; Ἀρχίζουν πάλι μὲ τὰ πριόνια τους ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Φ. Τ.

ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΤΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴ νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη, τὰ δέντρα ἀργοσαλεύουν τὰ κλαδιά τους, Σὰν κάτι νὰ ζητοῦν μέσ' στὸ ἄγνωστο καὶ ψηλαφοῦν δλόγυρά τους.

Ποῖος ξέρει, ἂν στὰ κόρμιὰ τὰ δέντρινα δὲν κρύβονται χαρές, καημοὶ καὶ πόθοι, Ξένοι γιὰ μᾶς, πὺς νοῦς ἀνθρώπων δὲν τοὺς μαντεύει, δὲν τοὺς νιώθει;

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

— Ἀρχιμηνιά! - Καλῆς χρονιά! Καλὸς τὸν ἄρχοντά μας, πῶχει τὴν τύχη ἀδερφή καὶ τὴν καρδιά του πλοῦτος!
— Βάνω τὸ πόδι τὸ δεξὶ κι' ὅλα δεξὰ νὰ πάνε!
— Σπάσε τὸ ρόδι τ' ἄλικο στὴ μαλλιαρὴ τὴν πέτρα, πιές ἀπ' τ' ἀμίλητο νερὸ τῆς κρυσταλλένιας βρύσης, σκόρπα τὰ φύλλα τῆς ἐλιάς, πές τῆς καρδιάς τραγούδια!

— Ὡσὰν τὴν πέτρα μὲ ριζὰ ἡ ἀγάπη νὰ ριζώσει, ἔορκε τ' ἀμίλητο νερὸ νὰ ν' στὸ κακὸ τὸ μάτι, καὶ σὰν τὸ ρόδι μ' ἀγαθὰ τὸ σπῖτι νὰ γιομίσῃ!

Π. ΚΑΛΛΟΝΑΙΟΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΛΤΑΜΟΥΡΑ

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα πὺς ὑπῆρξε ἡ κοιτίδα τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ, ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν τ' ἀθάνατα πνευματικὰ ἔργα τῆς τέχνης καὶ τῶν γραμμάτων γιὰ νὰ φωτίσουν τὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἀνθρώπους, κατευθύνοντας τοὺς πρὸς τὴς κορφές τῆς ὑψηλότερης δημιουργίας, δὲ γέννησε μονάχα μεγάλους ποιητὲς καὶ καλλιτέχνες, ὅπως ἓναν Ὀμηρο κι ἓναν Πίνδαρο, ἓνα Φειδία κι ἓναν Ἀπελλῆ. Ὑπῆρξε πατρίδα καὶ μεγάλων γυναικῶν, πὺς διακρίθηκαν στὴν ποίηση, ὅπως ἡ μούσα τῆς Λέσβου Σαπφώ ἡ ἡ Ἀργεῖα ποιήτρια Τελέσιλλα, καθὼς καὶ στὴ ζωγραφικὴ, ὅπως ἡ κόρη τοῦ καλλιτέχνη Κρατίνου, Εἰρήνη, ἡ Ἀριστάρετη, ἡ Ὀλυμπιάδα, ἡ Τιμαρέτη κι ἀπάνω ἀπ' ὅλες ἡ Λόλα ἀπὸ τὴν Κύζικο, πασίγνωστη ζωγράφος στὸν πρῶτο ἔπειτα ἀπὸ τὸ Χριστὸ αἰῶνα στὴ Ρώμη, ὅπου ἀγόραζαν σὲ μεγάλη τιμὴ τὰ ἔργα τῆς. Οἱ κατοπινὸι αἰῶνες κράτησαν μὲ πίστη ἄσθιο στο τὸ φῶς τῆς ἀρχαίας κληρονομίας ὡς τὴς ἡμέρες μας, γιὰ νὰ διαπιστωθῇ πὺς τὸ ἑλληνικὸ δημιουργικὸ δαιμόνιο εἶναι καὶ θὰ εἶναι ριζωμένο μὲ ἀκατάλυτες ρίζες στὰ βάθη τῆς φυλετικῆς μας ψυχῆς, πὺς ζῇ καὶ ἀναπνέει τὸν ἀέρα τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς ἀλήθειας κάτω ἀπὸ τὸν ὀλόφωτό μας οὐρανὸ καὶ πὺς ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν πλοῦσια γύρω μας φύση. Πιστὴ θυγατέρα στὴν ἀνώτερη αὐτὴ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἐντολὴ τῆς πατρίδας μας στάθηκε ἡ Ἑλένη Ἀλταμούρα, στὴν ὁποία καὶ ἀφιερώνεται τὸ ἄρθρο τοῦτο.

Ἦταν μιά κόρη γεμάτη ἱερὴ φλόγα γιὰ τὴ ζωγραφικὴ. Γεννήθηκε στὴς Σπέτσες τὸ 1821, ὅτι εἶχε ξεσπάσει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Μητέρα τῆς Ἑλένης ἦταν μιά ἐνάρετη Σπετσιώτισσα, τὸ γένος Κυριακοῦ, καὶ πατέρας τῆς ὁ ἀτρόμητος θαλασσομάχος Ἰωάννης Μπούκουρης ἡ Χρυσίνης, κι αὐτὸς Σπε-

σιώτης, πὺς θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς τολμηρότερους ναυτικούς τῆς ἐποχῆς του, τόσο γιὰ τὸ ριψοκίνδυνο ταξίδι του μὲ ἱστιοφόρο στὴ Νότιο Ἀμερική, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐθνικὴ του δράση στοὺς ναυτικούς ἀγῶνες τοῦ Εἰκοσιένα. Ὁ Ἰωάννης Μπούκουρης, ἂν καὶ δὲν εἶχε καμιά ἐξαιρετικὴ μόρφωση, ὅπως ἄλλωστε οἱ περισσότεροὶ τότε Ἕλληνες, διψοῦσε νὰ δώσῃ στὴν Ἑλένη καὶ σ' ἄλλα του παιδιὰ πραγματικὴ καὶ ἑλληνικὴ παιδεία. Γι' αὐτὸ φρόντισε νὰ τὰ μορφώσῃ στὰ καλύτερα σχολεῖα τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ Ἑλένη μὲ τὸ ἐξυπνο πνεῦμα καὶ τὴν ἀνήσυχη ψυχὴ τῆς ξεχωρίζει ἀμέσως ἀνάμεσα σ' ὅλες τὴς συμμαθήτριές της γιὰ τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν ἀντίληψή της γενικὰ σὲ ὅλα τὰ μαθήματα. Ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου κάνει θαύματα εἶναι ἡ ἱστογραφία. Αἰσθάνεται μιά δύναμη ἀκατανίκητη νὰ τὴ σπρώχνῃ πρὸς τὸ σχέδιο, πρὸς τὴ ζωγραφικὴ, πρὸς τὴν ἀναπαράσταση τῆς ζωῆς πρὸς τὴν τριγυρίζει, μὲ τὴ γραμμὴ τοῦ μολυβιοῦ πρῶτα κι ὕστερα μὲ τὸ χρῶμα. Χωρὶς κι αὐτὴ νὰ ξέρῃ τὸ γιατί, καρφώνει ἐπίμονα τὸ βλέμμα τῆς στὴ μιά ἢ στὴν ἄλλη κίνηση τῶν συμμαθητριῶν τῆς, ἀρπάζει αὐτὴ ἢ ἐκείνη τὴν ἔκφραση τῆς μορφῆς τους καὶ τὴ χαοάζει μὲ λαχτάρα στὸ χαοτὶ, συνθέτοντας μικροὺς πίνακες, ὅπου διαφαίνεται ἡ μελλοντικὴ μεγάλη ζωνοσφός. Οἱ κανονισμοὶ δῶς καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου φυσικά δὲν ἔδιναν στὴν Ἑλένη τὸ χρόνο, πὺς ἐκείνη χρειαζόταν ἢ ἐπιθυμοῦσε, γιὰ νὰ δίνει ἔκφραση στὴν καλλιτεχνικὴ φωτιά, πὺς ὅλο καὶ περισσότερο φούντωνε στὴν ψυχὴ τῆς. Γι' αὐτὸ κρυφὰ τὰ βράδια ἔκλεβε ὅσες ἀπὸ τὸν ὕπνο τῆς καὶ μὲ τ' ἀπομεινάρια ἀπὸ τὰ κεριὰ, ὅταν ὅλοι κοιμοῦνταν βαθιά, ἐκείνη μὲ τὸ μικρὸ τρεμουλιαστὸ φωτάκι τῆς ζωγράφιζε ἀποτυπώνοντας στὸ χαοτὶ τῆς ἐντυπώσεως τῆς ἡμέρας, ἓναν ὀλόκληρο κόσμο ἀπὸ σήματα, μορφές, χρώματα πὺς εἶχαν στήσει ἓναν ὠραῖο ὅσο καὶ βρασινιστὸ χορὸ στὴ φαντασία τῆς. Μὲ πόσο φόβο, μὲ πόση ἀγωνία ἔχγυνε μέσ' ἀπὸ τὴς βιαστικὲς γραμμὲς τῆς τὴν κρυφὴ λαχτάρα καὶ τὰ συναισθήματα πὺς πλημμυρίζαν τὴ μικρὴ, ἀλλὰ πλούσια ἀπὸ καλλιτεχνικὸ μεθύσι ψυχῆς τῆς. Ἡ κατάσταση αὐτὴ τοῦ σχολείου ἄρχισε νὰ τῆς γίνεται ἀβάστακτη κι ἔπεσε σὲ μεγάλη μελαγχολία. Τότε ὁ πατέρας τῆς ἀποφάσισε νὰ τὴ μορφώσῃ στὸ σπῖτι. Τῆς πῆρε τοὺς καλύτερους δασκάλους τῆς ἐποχῆς γιὰ ἔξενες γλῶσσες, καθὼς καὶ γιὰ τὴ μουσικὴ, ἐπειδὴ ἡ καλλιτεχνικὴ φύση τῆς κόρης τοῦ εἶχε κλίσῃ καὶ στὴν ὥρα τῆς αὐτῆς τέχνης. Ἐνῶ ὅμως ἦταν τὸ μεγάλο πάθος τῆς ψυχῆς τῆς, ἡ ζωγραφικὴ. Τότε εἶχε ἔρθει στὴν Ἀθήνα ἓνας Ἰταλὸς καλὸς ζωγράφος, ὁ Τσέκολι. Σ' αὐτὸν ὁ γερο-Μπούκουρης ἀνάθεσε τὴν καλλιτεχνικὴ μόρφωση τῆς Ἑλένης, πὺς τώρα νιώθει τὸ θεῖο χάοισμά της νὰ παίρνῃ τὸ φυσικὸ του δρόμο. Μέσα σὲ λίγο καιρὸ ἡ κοπέλα κάνει θαύματα, πὺς προξενοῦν κατὰπληξ στὸ δάσκαλό της. Λίγο ἀκόμη καὶ θὰ τὸν ξεπεράσῃ τόσο στὸ σχέδιο τοῦ ἀνθρώπου σώματος, ὅσο καὶ στὴν ἁρμονικὴ σύνθεση καὶ στὴν πλούσια χρωματικὴ ἀπόδοση. Ἀπάνω στὰ μαθήματα ὁ Τσέκολι τῆς μιλεῖ γιὰ τοὺς μεγάλους ζωγράφους τῆς πατρίδας του: τὸ Ραφαήλ, τὸ Μιχαήλ Ἀγγελο,

πὸν Τῦταϊνον, τὸν Κορέτζιο καὶ ἄλλους. Τῆς περιγρὰ-
 φει τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς τῶν μουσείων, ὅ-
 που κλείνονται τὰ μεγαλῦτερα ἀριστουργήματα τοῦ
 κόσμου. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀκούει ἡ Ἑλέν' φλογί-
 ζεται ὅλο καὶ περισσότερο, τόσο ποὺ μέσα της φουι-
 τῶνει ὁ πόθος της νὰ πάη στὴν Ἱταλία γιὰ νὰ τελειο-
 ποιηθῇ, νὰ πάρῃ ἐκεῖ τὸ βάπτισμα τῆς μεγάλης τέ-
 χνης. Γι' αὐτὸ καὶ καλλιεργεῖ τ' ὄνειρό της στὸ πνεύ-
 μα τοῦ πατέρα της, ποὺ τόσο ἀγαπάει καὶ θαυμάζει
 τὴν κόρη του, ὥστε εἶναι πρόθυμος νὰ τὴν εὐχαριστή-
 σῃ πηγαίνοντάς τιν στὴν Ἱταλία. Ἕνα πράγμα ὅμως
 τοὺς κάνει κάπως δισταχτικούς καὶ τοὺς δύο. Κα-
 θὼς τοὺς εἶχε πῇ ὁ Τσέκολι, στὶς Ἀκαδημίες τῆς Ἱ-
 ταλίας δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ φοιτοῦν γυναῖκες. Ἦταν
 αὐστηρὰ ἀπαγορευμένο. Καὶ ἡ Ἑλένη ποθοῦσε νὰ κά-
 μῃ σοβαρὲς κλασικὲς σπουδές, γιατί τὸ ἀδελφάγο
 πνεῦμα της καὶ ἡ ἀνικανοποίητη ψυχὴ της ἀτένιζαν
 ὅλο καὶ σὲ ψηλότερες κορφές, λαχταροῦσαν τοὺς
 πλατιοὺς ὀρίζοντες μιᾶς ἀνώτερης δημιουργίας. Ἐ-
 νιῶθε βαθιὰ καὶ πίστευε πὼς ἡ Τέχνη εἶναι μιὰ ὑψηλὴ
 καὶ ἀθάνατη θρησκεία, ποὺ θέλει πιστοὺς καὶ ἀφοσιω-
 μένους μύστες καὶ ἱεροφάντες. Κι αὐτὴ τῆς ἡ πίστη
 τὴν ὀδηγεῖ στὴν πραγμάτωση τοῦ ἰδανικοῦ της. Πὼς
 ὅμως, ἀφοῦ ὅπως εἶδαμε τὸ θηλυκὸ γένος δὲν εἶχε εἰ-
 σοδο στὰ ἄδυτα τῶν καλλιτεχνικῶν σπουδαστηρίων
 τῆς Ἀκαδημίας; Ἡ Ἑλένη προσφέρει στὴν Τέχνη τὴν
 πρώτη θυσία της: ἀρνιέται τὸ φύλο της. Μὲ τὴ συγ-
 κατάθεσιν τοῦ πατέρα της κόβει τὰ μαλλιά της καὶ
 φορεῖ ἀνδρικήν ροῦχα καί, καθὼς τὴ βοηθοῦν τὸ ψη-
 λόλιγνο σῶμα της καὶ ἡ ἀρρενωπὴ τῆς φυσιογνωμία,
 παρουσιάζεται ἐντελῶς διαφορετικῇ.

Ὁ καπετὰν Μπούκουρης, γεμάτος περηφάνεια καὶ πεποιθήση γιὰ τὸ μέλλον τοῦ παιδιοῦ του, διασχίζει τὴ θάλασσα κρατώντας ὁ ἴδιος τὸ τιμόνι καὶ παλευόντας μὲ τὰ κύματα. Πλαί του τὸ ἄγαπημένο πλάσμα ζῆ μεθυσμένο ἀπὸ τῆς τέχνης τ' ὄνειρο κι αὐτὸς πασχίζει ὅλο καὶ νὰ φτάσῃ κοννότερα στὴν πραγματικώση αὐτοῦ τοῦ ὄνειρου. Φτάνουν στὴ Νεάπολη, ὅπου καὶ ἀποβιβάζονται. Ἐχοντας πολλὰς ὁδηγίες καὶ συστάσεις ἀπὸ γνωστοὺς, παίρνουν ἀπ' τὴ Νεάπολη τὸ δρόμο γιὰ τὴ Ρώμη πεζοί, γιατί δὲν ὑπῆρχαν τότε σιδηρόδρομοι. Προχωροῦν ἄφοβοι, τραγουδώντας τὸ ἥρωικό τραγοῦδι ποὺ φτέρωνε τότε κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ: «Σὺν τῇ σπιᾷ κρυμμένη στὴ στάχτη ἐκρυβόταν γιὰ μᾶς λευτεριά».

Ἀφοῦ ὁ Μπούκουρης ἐγκατάστησε τὸ παιδί του στὴ Ρώμη κι ἔμεινε λίγον καιρὸ μαζί του, γύρισε στὴν Ἑλλάδα ἡσυχος κι εὐχαριστημένος. Φεύγοντας ἀποχαιρέτησε μὲ δάκρυα τὴν Ἑλένη λέγοντάς της: «Παίδι μου, μὴ ξεχνᾷς πὼς εἶσαι Ἑλληνίδα». Ὁ λόγος του τῆς γίνεται στήριγμα καὶ θάρρος στὴν ξενιτειά, ὅπου ἡ κόρη μὲνει ὀλομόναχη κι ἐμφανίζεται πιὰ σὰ νέος σπουδαστὴς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μὲ τ' ὄνομα Χρυσίνης Μπούκουρης. Δίνει ἐξετάσεις σὲ μιὰ Ἀκαδημία καὶ κρίνεται ἄξιος νὰ παρακολουθήσῃ τὰ μαθήματα. Τὸν βλέπουν ὅλοι νὰ ἐργάζεται μὲ ζῆλο θερμό, μελετώντας τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Σ' ἓνα διαγωνισμό, μαζί μὲ ἄλλα ζωγραφικὰ ἔργα βραβεύεται καὶ τὸ περίφημο ἔργο τοῦ νέου σπουδαστῆ «Ἡ ἀπελπισία». Ὁ πίνακας αὐτὸς βρίσκεται στὴν πινακοθήκη τοῦ ἱατροῦ ὠτορινολαρυγγολόγου κ. Δημητριάδη, ποὺ ἡ μητέρα του συγγένευε μὲ τὴν Ἀλταμούρα. Στὴν ἴδια πινακοθήκη ὑπάρχουν ἔργα της, καθὼς καὶ ἔργα τοῦ ἀνδρός της, τὸν ὁποῖο θὰ γνωρίσουμε πιὸ κάτω.

Ἀποὺ σπούδασε λίγα χρόνια στὴ Ρώμη καὶ ταξίδεψε σὲ διάφορες πόλεις τῆς Ἰταλίας, μελετώντας στὰ μουσεῖα καὶ στὶς μεγάλες πινακοθήκες τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκόσμιας τέχνης, πηγαίνει στὴν Ἀκαδημία Καλῶν Τεχνῶν τῆς Νεάπολης, γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὶς σπουδές της. Ἐκεῖ δίδασκε ὁ Ξαβιέρος Ἀλταμούρας, Ἰταλός, ποὺ ἡ μητέρα του ἦταν ἐλληνικῆς καταγωγῆς.

Στὴ Νεάπολιν, ὅπως καὶ στὴ Ρώμῃ, ὁ νέος σπουδαστὴς ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ἐμπνέει σεβασμὸ κι ἐκτίμηση στοὺς συναδέλφους του καὶ στοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους, ὅπου συχνάζει. Ὁ καθηγητὴς Ἀλταμούρας λατρεύει τὸ ἀξιολάπητο αὐτὸ, ἀγόρι, τὸ γεμάτο τολμηρὰ ὠραῖα ὄνειρα κι εὐγενικὲς φιλοδοξίες. Θερμὴ φιλία συνδέει τῶρα τοὺς δύο σχεδὸν συνομήλικους νέους, καὶ ἡ Ἑλὲν δέχεται ἐντονα τὴν καλλιτεχνικὴ ἐπίδραση τοῦ δασκάλου της.

ΜΙΑ ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΗ ΣΚΗΝΗ

Στὴ Νεάπολιν ἡ ἑλληνικὴ παροικία ὀργάνωσε ἓνα βράδυ γιορτῇ σὲ κάποια αἶθουσα, ὅπου προσκάλεσε καὶ πολλοὺς Ἰταλοὺς μὲ κυρίες καὶ κορίτσια, Ἑλληνίδες καὶ ξένες.

Στὴν ἑσπερίδα ὁ νέος σπουδαστὴς ἀπ' τὴν Ἑλλάδα γνωρίζεται μὲ μιὰ κόρη, Ἑλληνίδα, ποὺ καθὼς ψιθυρίζεται ἔχει πολὺ ὠραία φωνή. Ὅλοι τρέχουν νὰ τὴν παρακαλέσουν νὰ τραγουδήσῃ κάτι ἑλληνικό. Σὲ λίγο ἡ αἰθουσα γέμισε ἀπὸ τὴν πλούσια ἡχηρὴ φωνή της κι ἀπὸ τὸ πιὸ ἀγαπημένο τραγοῦδι τῆς Ἑλένης, «Σὰν τὴ σπῖθα κρυμμένη στὴ στάχτη», τραγοῦδι ποὺ δονοῦσε ἀκόμη τὴς μόλις πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια λυτρωμένες ἑλληνικὲς καρδιές. Ἡ μορφή τῆς Ἑλένης ἄστραψε ξαφνικά ἕνας ἀθάσταχτος ἐνθουσιασμός τὴν πλημμύρισε δλόκληρη. Ζωντάνεψαν μπρὸς τῆς ὅλα τὰ περασμένα, ἡ μακρινὴ πατρίδα, ὁ ἀξέχαστος πατέρας, ὅλα σὰν μέσα σ' ἕνα γρήγορο κι ἔντονο ὁραματισμὸ πέρασαν ἀπ' τὴν ξαναμμένη φαντασία της. Αὐτὸς ὁ ἦχος, αὐτὰ τὰ λόγια, ὕμνος χαρμόσυνος μαζὶ καὶ νοσταλγικός, ὥς τὰ κατάβασθα τὴ συγκινοῦσε, τὴ ζάλισε, τόσο ποὺ νὰ λησμονήσῃ τὸ ἐξωτερικὸ τῆς φύλο. Ἐξάλλη καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ, μόλις τελείωσέ τὸ τραγοῦδι καὶ πρὶν ἀρχίσουν τὰ χειροκροτήματα, ὁρμᾷ στὸ ἔκπληκτο κορίτσι καὶ μὲ φιλικὰ καὶ δάκρυα τὸ σφίγγει δυνατὰ στὴν ἀγκαλιά της. Ἀμέσως δημιουργεῖται σκηνή. Ἄλλοι ἀγανακτοῦν μὲ τὸ θράσος αὐτοῦ τοῦ ἀναιδέστατου νεανία, ἄλλοι λένε πὼς σίγουρα τρελάθηκε. Ἡ αἰθουσα ἀναστατώνεται ἀπ' τὴς φωνές κι ἀπὸ τὸ θόρυβο. Οἱ συνοδοὶ τῆς κόρης ζητοῦν ἱκανοποίηση. Μάταια μπαίνει στὴ μέση ὁ καθηγητὴς Ἀλταμούρας νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ μαθητὴ του, λέγοντας πὼς εἶναι ἠθικότερο παιδί κι ὅτι δέφταει αὐτὸς, ἀλλὰ ὁ πατριωτικὸς ἐνθουσιασμός του. Τὰ λόγια του πνίγονται μέσ' στὴς φωνές. Οἱ καλεσμένοι χωρίζονται σὲ δυὸ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα. Λίγο καὶ θὰ ῥθοῦν στὰ χέρια. Ὁ νεαρὸς ζωγράφος, ποὺ νιώθει πιά ὅτι τὴν ἔχει ἀσχημα, παίρνει τὴ μεγάλη ἀπόφαση: Νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθεια. Μ' ἕνα ὀρμητικὸ πῆδημα ἀνεβαίνει σ' ἕνα τραπέζι καὶ μὲ ὕψος θαρρετὰ φωνάζει δυνατὰ:

— Κύριοι, σᾶς παρακαλῶ ἡσυχάστε καὶ ἀκοῦστε
 με.

— Δέν ὑπάρχει δικαιολογία, τοῦ ἀπαντοῦν. Κατέβα γρήγορα νά λογαριαστοῦμε.

—'Αφήστε με πρώτα ν' απολογηθῶ κι ὕστερα καταδικάστε με, τοὺς ἀπαντᾷ. Αὐτὸ τὸ ἄτοπο ποὺ ἔγινε ἔδω ἀπὸψε ἀπὸ μέρους μου δὲν ἦταν δυνατό νὰ μὴ γινόταν.

Νομίζουν πώς τούς εἰρωνεύεται κι ἀγριεύουν πε-
ρισσότερο, μὰ ἡ Ἑλένη ἐξακολουθεῖ:

— Βέβαια φταίει ή ωραία φωνή της δεσποινίδας, φταίει ο πατριωτικός μου ένθουσιασμός, άλλ' άπάνω απ' όλα φταίει τό φύλο μου...

“Ενας ψίθυρος παράξενος ακούγεται κι όλοι κοιτάζονται έρωτηματικά, σάν τί νά σημαίνουν αυτά τά σίνιγματικά λόγια.

— Θὰ σὰς ἐξηγήσω ἀμέσως, τοὺς λέει. Ποτὲ δὲ θὰ τολμοῦσα ἐγώ, ὁ νεαρὸς κύριος ποὺ βλέπετε, νὰ φιλήσω μιὰ κοπέλα, ἂν ἦμουν ἄντρας. Λοιπὸν δὲ μαρτυεῖτε ἀκόμη;

Λοιπόν: ρωτοῦν παραξενεμένοι οἱ πρὸ πολλοί.

— Λοιπὸν ἀπλούστατα, ἀφοῦ δὲν εἶμαι ἄντρας, πρέπει νὰ εἶμαι γυναῖκα.

“Όλοι τὴ βλέπουν ἐρωτηματικά· καὶ εἶν’ ἔτοιμοι ν’ ἀρχίσουν τὰ σχόλια καὶ τὰ εἰρωνικά μειδιάματα. Τὸ διαβάζει στὰ μάτια τους, τὸ διαισθάνεται ἀπὸ τὴν ὅλη ἐκφρασὴ τους, τὴν ἀνάγκη μ’ ἔκπληξη καὶ θυμό. Πρὶν τῆς πετάξεων καμιά λέξη προσβλητική, μὲ ὕφος σοβαρὸ καὶ ἀξιόπρεπο ἀρχίζει νὰ ἱστορῇ τὸ λόγῳ ποῦ τὴν ἀνάγκασε νὰ ὑποκρίνεται τόσα χρόνια τὸν ἄντρα.

[illegible]

Ἡ θεομὴ φωνὴ τῆς ταράζεται ἀπὸ τὴν εἰλικρινέ-
στην συγκίνησιν κι ἀπὸ βαθύτατο παλιό. Λόγια γε-
μάτα ἐσωτερικὴ φλόγα, ὅμοια μὲ ἱεραποστολικὴ βα-
θιὰ πίστιν ἀναβλύζουν ἀπὸ μέσα της.

Τὰ μάτια της ἀστράφτουν ἀπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπὸ μιὰ ἀπολυτρωτικὴ πνευματικὴ ἀνάταση. Σὰν κά- ποιο μαγικὸ ρεῦμα νὰ περνᾷ πάνω ἀπ' ὅλους ἐκείνους, ποὺ ποῖν λίγες στιγμὲς ἦταν κηρυγμένοι ἐχθροὶ της. Ἡ αἰθουσα ἔχει ἀλλάξει ὄψη. Μιὰ ἡμεροσύνη, μιὰ χαρὰ, μιὰ εὐχάριστη κατάπληξη ζωογραφίζεται σ' ἐ- λάν τὰ πρόσωπα. Δὲν προφταίνει ἡ Ἐλένη νὰ τε- λειώσῃ τὴν τελευταία φράση της καὶ σὰ δυνάτῃ τώρα βροχὴ ἀρχίζουν τὰ χειροκροτήματα. Ὅλοι τρέχουν μιὲ θαυμασμὸ νὰ τῆς σφίξουν τὸ χέρι καὶ νὰ τῆς ζη- τήσουν συγῶρεση, ποὺ ἄθελά τους τὴν παραγνώρισαν, ἀλλὰ δὲν ἦταν δυνατό νὰ γίνῃ ἀλλοιώτικα. Τὸ κέφι φτάνει στὸ κορυφώμα του καὶ ἡ Ἐλένη ἀνακηρύσσε- ται ἡ ἡρωίδα τῆς βραδιᾶς. Ὁ Ἄλταμοῦρας, συγκινη- μένος καὶ γεμάτος θαυμασμὸ μπρὸς σ' αὐτὴ τὴν ἀ- προσδόκητὴ ἀποκάλυψη, ἀποφασίζει νὰ παντρευτῇ μὲ

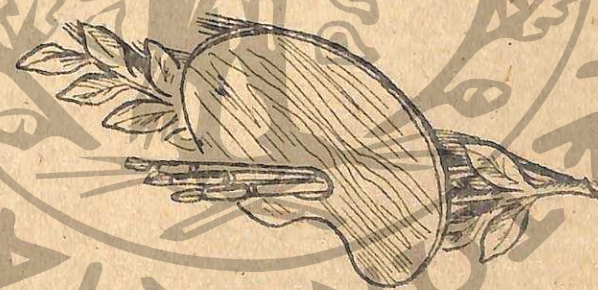
τὴν κόρη, ποὺ ὡς τώρα ἦταν γι' αὐτὸν ἕνας διαλε-
χτὸς μαθητὴς καὶ φίλος.

Σὲ λίγο καιρὸ γίνεται ὁ γάμος. Τέχνη καὶ συ-
γικὴ ἀγάπη εἶναι τώρα οἱ δυὸ ζωντανές της θεότητες,
ποῦ τίς συμπληρώνει ἡ χαρὰ τῆς μητρότητας. Τρία
παιδιά, ὁ Ἰωάννης, ἡ Σοφία καὶ ὁ Ἀλέξανδρος τῆς
γεμίζουν φῶς κι ὁμορφιά τὴν ψυχὴ. Ἄλλὰ ποιά μοῖρα
ζηλόφθονη ἐμίσησε τὴ χαρὰ τῆς; Ὁ ἄντρας τῆς ἐν-
καταλείπει τὴν ἱερὴ οἰκογενειακὴ ἐστία, παίρνοντας
μαζί του καὶ τὸ μικρότερο γιό του, τὸν Ἀλέξανδρο.
Τὸ χτύπημα εἶναι βαρύτατο γιὰ τὴν ὥραία καὶ ἀνώτε-
ρη ψυχὴ τῆς Ἑλένης. Παίρνει τὰ ἔργα τῆς καὶ τὰ
δυὸ παιδιά τῆς κι ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα, ὅπου δίνει
μαθήματα ζωγραφικῆς γιὰ νὰ συντηρήσῃ τὴν οἰκογέ-
νειά της. Μαθήτριά της ἔχει καὶ τὴ νεαρὴ τότε βασί-
λισσα τῆς Ἑλλάδος Ὀλγα. Ὁ μεγάλος τῆς γιός, ὁ
Ἰωάννης, ἔχει ἐξαιρετικὸ ζωγραφικὸ ταλέντο στὴ θα-
λασσογραφία. Ὁ βασιλιάς Γεώργιος τὸν στέλνει στὴν
Κοπεγχάγη νὰ σπουδάσῃ. Ἀπὸ κεῖ γυρίζει τελειοποι-
μένος θαλασσογράφος, ἀλλὰ φυματικός. Ζωγραφίζει
δυὸς ὠραίους θαλασσίνοὺς πινάκες, ποὺ πολλοὶ ἀπὸ
αὐτοὺς κοσμοῦν γωνιὰς ἰδιωτικῆς πινακοθήκης, ὅπου
καὶ τὴν ἐθνικὴν μας πινακοθήκη. Ὁ νέος ὅστερ' ἀπὸ
λίγο πεθαίνει στὶς Σπέτσες, γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ
μετὰ δυὸ χρόνια στὸν τάφο καὶ ἡ ἀδερφή του Σοφία.
Ἡ ἄτυχη ζωγράφος καὶ πληγωμένη ἀπὸ παντοῦ γυ-
ναίκα καὶ μητέρα καταποντίζεται στὴν πιὸ μαύρη ἀ-
πελπισία. Σ' ἓνα παροξυσμὸ ἀπάνω ἀνάθει φωτιά καὶ
καίει ὅσα ἔργα τῆς εἶχε στὶς Σπέτσες, καταστρέφον-
τας καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς. Πηγαίνει ἀπάνω στὸν
τάφο τῶν παιδιῶν τῆς καὶ σὰν τρελὴ κομματιάζει τὸ
πινέλα τῆς. Ἀπὸ τότε ἡ Ἑλένη Ἀλταμούρα ἐσθῆσε
γιὰ τὴν τέχνη. Ἡ ζωὴ τῆς δὲν ἔχει πιά κανένα σκοπὸ
παρὰ τὴν παράταση τοῦ ψυχικοῦ τῆς μαρτυρίου γιὰ
25 χρόνια, μὲ μόνη τῆς παρηγοριὰ τὸν πνευματισμὸ.
Τὸ Μάρτη τοῦ 1900 ἡ Ἑλένη Ἀλταμούρα τελειώνει
τὴν τυραννισμένη ζωὴ τῆς στὶς Σπέτσες.

Πρὶν πεθάνῃ ἔγραφε σ' ἕνα σημειωματάριό της αὐτὰ τὰ εὐαγγελικά λόγια: «Ἡ ψυχὴ μου εἶναι πλήρης ἀγάπης καὶ εὐσπλαχνίας, αἰσθάνομαι ἐν τῇ ψυχῇ μου κάτι τὸ τόσο μέγα, ὥστε ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ... τὸ δυσκολώτερον εἶναι νὰ φυλάττωμεν τὰ καλὰ μαθήματα αἰσθήματα ὅταν ἐκ τῆς καταδιώξεως, ἀδικίας, αὐθαρρείας, κυριευομένη ἐξ ἀπογνώσεως καὶ σπλυννῆς τὰ πάντα ἐν ἡμῖν».

Αυτή υπήρξε η πρώτη νεοελληνίδα ζωγράφος· στέκει μέσα στο 19ο αιώνα σά μιὰ μαρτυρική ίέρεια τῆς τέχνης, σὰν ἕνα ὥραϊο καὶ φωτεινὸ σύμβολο ψυχικῆς ἀνωτερότητας καὶ δυνάμεις δημιουργικῆς.

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΕ ΔΥΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΑ

Τὰ Χριστούγεννα ἦρθαν φέτος γιὰ μερικά ὀρφανὰ τῆς Ἀθήνας λί-
γο νωρίτερα, ὅταν δηλαδή ὁ Ε. Ε.
Σ. Ν. τοὺς μοίρασε κουτιά μὲ διά-
φορα σχολικά εἶδη Δύο ἀντιπρόσω-
ποι καὶ δύο ἐδελφές τοῦ Ε. Ε. Σ.
καθὼς καὶ ἕνας ἀντιπρόσωπος τοῦ
Ἀμερικανικοῦ Ε. Σ. ἐπισκέφθηκαν
δύο ὀρφανοτροφεία. Ἡ ἐκφράση τῶν
παιδιῶν, καθὼς ἀνοίξαν τὰ δῶρα
τους, μοῦ φαίνεται πὼς ἔδειχνε ὅτι
μέσα τους δύσκολα θὰ μπορούσαν
νὰ ξεχωρίσουν τὸν Ἅγιο Βασίλη
ἀπὸ τὸν Ἀμερικανικὸ Ε. Σ.

Στὸ πρῶτο Ὀρφανοτροφεῖο ποὺ
ἐπισκεφτήκαμε βρίσκονταν ἐβδο-
μήντα ἕνα παιδιά, σχεδὸν τόσα ἀ-
γόρια ὅσα καὶ κορίτσια. Τὰ περισ-
σότερα ἦταν πολὺ μικρά. Εἶχαν χά-
σει τοὺς γονεῖς τους κατὰ τὴ διάρ-
κεια τοῦ πολέμου μὲ τὴν Ἰταλία
καὶ εἶχε ἀναλάβει τὸ Κράτος τὴ
φροντίδα τους. Ἡ κρατικὴ ὁμως
βοήθεια λιγότερο ὅσο μεγάλωνε τὸ
ἑσώτερό χάος.

Συναντηθήκαμε μὲ τὴ διευθύν-
τρια, τὴν οἰκονόμο καὶ τὴ δασκάλα
τοῦ Ὀρφανοτροφείου, καθὼς καὶ μὲ
μερικοὺς ἄλλους υπαλλήλους. Βρή-
καμε τὰ παιδιά νὰ παίζουν στὴν αὐ-
λὴ ξυπόλυτα. Τοὺς εἶπαν νὰ σχημα-
τίσουν δυὸ κύκλους, ἕναν τὰ ἀγό-
ρια καὶ ἕναν τὰ κορίτσια καὶ ὑπά-
κουσαν μὲ ἡσυχία. Τότε ἀρχίσαμε
νὰ τοὺς μοιράζουμε τὰ δῶματα καὶ
τὰ παιδιά, ὕστερα ἀπὸ τὸ «εὐχαρι-
στῶ», ποὺ κανένα τους δὲν ἔχε-
σε νὰ μᾶς πῇ, ἔσπασαν σὲ πανδαιμό-
νιο. Κάθισαν ἔπειτα κατὰ γῆς γιὰ
νὰ δοῦν τοὺς θησαυροὺς τους καὶ
δὲν ἐξεκάρφωναν τὰ μάτια τους ἀπ'
αὐτοὺς, παρὰ μόνον γιὰ νὰ μᾶς ζη-
τωκραυγάσουν. Μερικά ἀπὸ τὰ με-

γαλύτερα κορίτσια τραγουδοῦσαν.
Οἱ περισσότερες ὁμως ἀπὸ τίς πιὸ
μικρές ἦταν τόσο ἀπορροφημένες
ἀπὸ τοὺς κύβους καὶ τὰ μαῦρα ἢ
τὰ χρωματιστὰ μολύβια τους, ποὺ
μόνο κάποτε κάποτε βοηθοῦσαν ἀ-
φηρημένα τίς μεγαλύτερες στὸ τοα-
γοῦδι. Γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ
πολλὰ χρόνια, λάβαιναν δῶρα. Γιὰ
παιδιά ποὺ ζοῦν ντυμένα μὲ μαῦρες
φορεσιές καὶ τριγυρίζονται ἀπὸ με-
γάλους, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ
βγοῦν ἀπὸ τὸν περίβολο τοῦ κτι-
ρίου τους, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν παπού-
τσια, τὰ δῶματα αὐτὰ ἦταν κάτι πολ-
ὺ σημαντικό.

Τὸ δεύτερο Ὀρφανοτροφεῖο ποὺ
ἐπισκεφτήκαμε εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πα-
λαιότερα. Ἰδούθηκε ἀποκλειστικά
γιὰ κορίτσια ἀπὸ τὴν πότνη βασι-
λισσα τῆς Ἑλλάδας, ὕστερα ἀπὸ
τὴν ἀπελευθέρωση. Μόλις περάσαμε
τὴν ἐξώπορτα συναντήσαμε μερικὰ
κορίτσια μὲ βαθυνάλαζες στολές,
ποὺ ἔπαιζαν στὴν αὐλὴ. Μὲ τὸ ἀπί-
στευτα νῶντοσο σύστημα ἐπικοινων-
ίας ποὺ ὑπάρχει σὲ κάθε σχολεῖο,
πληροφορήθηκαν τὴν ἐπίσκεψή μας
καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐξενόησαν ἀπὸ
κάθε ἄνῳ καὶ μᾶς κύκλωσαν σὰν
κύματα. Μία δασκάλα, ποὺ ἦθε γιὰ
νὰ ξαναθέσῃ τὴν τάξη, τὰ ἔβαλε ὅ-
λα σὲ δυὸ σειρές, ἀνάλογα μὲ τὴν
ἡλικία καὶ τὸ ἀνδραγαθία τους. Οἱ
ἀδελφές καὶ ἐγὼ προχωροῦσαμε δι-
πλά στὶς γραμμές δίνοντας τὰ
κουτιά. Ἀπὸ τὴ φασαρία καὶ τίς
φωνές ποὺ ἀκολουθήσαν θὰ νόμιζε
κανεὶς ὅτι βρίσκονταν ἐκεῖ ὄχι δια-
κόσια, ἀλλὰ δύο χιλιάδες κορίτσια.
Μία σπάνια καλοτυχία ἔδωσε στὸ
μικρότερο ἀπ' ὅλα τὰ κοριτσάκια
μὴ κοῦκλα. Ἡ μικρούλα μαγεύτη-
κε, μ' ὅλο ποὺ τὸ ἕνα πόδι τῆς κού-

κλας εἶχε σπάσει στὸ ταξίδι. Ἦταν
πολὺ ντροπαλὴ γιὰ νὰ μᾶς πῇ πολ-
λά, ἔδειχνε ὁμως τὸ θαυμασίο ἀπό-
χτημά της στὶς συνομήλικες συντρό-
φισσες τῶν παιγνιδιῶν καὶ στὶς δα-
σκάλες της καὶ μαζὶ προσπαθοῦσε
νὰ ξανακολλήσῃ τὸ πόδι. Σὲ ἕνα
ἄλλο κοριτσάκι ἔτυχε ἕνα κουτί μὲ
ὀδοντόσκηνη, ποὺ τὸ ἔβλεπε γιὰ
πρῶτη φορά, καὶ ἕνα ἄλλο καμάρων
βάζοντας στὰ μαλλιά μὴ ζωηρό-
χρωμη κορδέλα. Ὑστερα ἀπὸ τὸν
πρῶτο ἐνθουσιασμό, γιὰ νὰ μᾶς δεί-
ξουν πὼς ἐκτιμοῦσαν αὐτὸ ποὺ τοὺς
προσέφεραμε, ζητωκραύγασαν γιὰ
τίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες καὶ τὸν
Ἀμερικανικὸ Ε. Σ. Ἐπειτα ἔψαλαν
τὸν Ἑλληνικὸ Ἑθνικὸ Ὕμνο καὶ στὸ
τέλος τὸν Ἀμερικανικὸ. Κατόπιν με-
ρικὲς ἀποτραβήχθηκαν στὰ θοανία
ποὺ βρίσκονταν γύρω στὴν αὐλὴ καὶ
ἀρχισαν νὰ κουβεντιάζουν ζωηρά
καὶ νὰ συγκρίνουν τὰ δῶρα τους.
Οἱ ἄλλες μοιράστηκαν σὲ δυὸ συν-
τροφίες, σημάτισαν σειρές καὶ ἀρ-
χισαν νὰ χορεύουν ρυθμικὰ ἑλλη-
νικοὺς χορούς, χοροὺς τῆς Κοήτης,
τῆς Κέρκυρας καὶ τῆς Μακεδονίας.
Ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φύγουμε ἀρχι-
σαν πάλι νὰ ψάλλουν τὸν Ἀμερικανι-
κὸ Ἑθνικὸ Ὕμνο σὲ γλώσσα Ἑλλη-
νική. Ἀκόμη καὶ ἡ μικρούλα ποὺ πῆ-
ρε τὴν κοῦκλα μάζεψε ἀρκετὸ θάρ-
ρος, γιὰ νὰ ἔρθῃ κοντά μας καὶ νὰ
μᾶς πῇ πάλι «εὐχαριστῶ».

Ἐπειτα ὅλες μὲ μὴ φωνή — ἦταν
φανερὸ πὼς τὸ εἶχαν ἀπὸ πρὶν σκε-
φτῇ — μᾶς φώναξαν ἀγγλικά «good
bye». Μία ἀδελφὴ μᾶς εἶπε πὼς οἱ
φωτογραφίες τῶν Ἀμερικανόπαιδων
ἔδειχναν πολὺ ἀγαθὰ πρόσωπα. Τὰ
ὀρφανὰ τῆς Ἑλλάδας θὰ συμφωνή-
σουν μαζί της.

LOIS CHAPMAN

ΟΙ ΕΛΒΕΤΟΙ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

Τὸ πρῶτὴς Κυριακῆς τῆς 21ης Ὀκτωβρίου ἔγινε μὴ ἀπλὴ καὶ σεμνὴ
τελετὴ, ποὺ ἔδωσε δύο νέα ὀνόματα σὲ δυὸ δρόμους τῆς Ἀθήνας. Τὰ ὀνό-
ματα αὐτὰ ἦταν τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Σουηδίας καὶ δόθηκαν σὲ δυὸ
δρόμους κοντὰ στὰ κτίρια ποὺ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ γραφεῖα ἀπ' τὴ Μι-
κη Ἑλβετοσουηδικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴ διάρκειά τῆς κατοχῆς. Ὁ Δήμος Ἀ-
θηναίων θέλησε ἔτσι νὰ τιμήσῃ δύο χώρες, ποὺ στὸ μεγαλύτερο διάστημα τῆς
δουλείας βοήθησαν οὐσιαστικά τὴν Ἑλλάδα καὶ πρόσφεραν τόσα πολλὰ
γι' αὐτήν. Κανένας Ἑλληνας δὲ θὰ ξεχάσῃ ποτὲ τὴν παρήγορη βοήθεια
ποὺ δόθηκε σὲ στιγμὲς δύσκολες, στὶς στιγμὲς ἐκεῖνες ποὺ ἡ ἀλύγιστη ἑλ-
ληνικὴ ψυχὴ προσπαθοῦσε νὰ κρατήσῃ, ὅσο τὸ δυνατό, ὄρθιο καὶ γερὸ τὸ
ἀδυνατισμένο ἑλληνικὸ κορμί. Θὰ θυμοῦμαστε γιὰ πολὺ μὲ πόση ἀνακού-
φιση ἀκούσαμε ἕνα μεσημέρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1942 πὼς ἦρθαν στὴν Ἑλ-
λάδα οἱ πρῶτοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλβετικῆς Ἀποστολῆς καὶ τὴν ἀγωνία
λάδα οἱ πρῶτοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλβετικῆς Ἀποστολῆς καὶ τὴν ἀγωνία
μὲ τὴν ὁποία ζητούσαμε τὴν ἐπιβεβαίωση ὅτι ἦταν ἀληθινὴ ἡ εἰδηση, ποὺ
πρὶν δὲ γινόταν πιστευτὴ. Ἦταν ποτὲ δυνατό νὰ ἔρθουν νὰ μείνουν ἐδῶ ἑ-
πὶ ἀνθρώποι, ποὺ ζοῦν εἰρηνικά καὶ εὐτυχισμένοι στὶς χώρες τους; Εἶναι
δυνατὸ νὰ εἶναι ἀλήθεια τὸ ὅτι θὰ ἔρθουν ἐδῶ νὰ ζήσουν τοὺς κινδύνους μας,
τὴν πείνα μας καὶ τὴν δυστυχία μας; Τὰ τρία χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε,
ἡ τεράστια δουλειὰ ποὺ ἔγινε, μαρτυροῦν γιὰ ὅλα αὐτὰ.

Λίγα μέσα στὴν ἀρχὴ λίγιοι ἄνθρωποι: Μία μικρὴ ὑπηρεσία περιορι-
σμένων διανομῶν, γιὰ νὰ δημιουργηθῇ στὸ τέλος ἕνα τεράστιο οἰκοδό-
μημα ἐργασίας, μὴ μελετημένη πλατιά βοήθεια. Στὴν ἀρχὴ λίγα γάλα
γιὰ τὰ μωρὰ μονάχα καὶ μερικὰ ἐλάχιστα φάρμακα καὶ σιγὰ σιγὰ μὴ ὀρ-
γανωμένη Προδοσία τοῦ Παιδιοῦ, μὴ τόσο δυνατὴ ὥθηση στὴν Κοινωνικὴ
Πρόνοια στὴν Ἑλλάδα, ὅσο εἶναι ζήτημα ἂν θὰ δοθῇ ποτὲ ἄλλο. Τὰ
ἄμοιρα φτωχὰ Ἑλληνόπουλα, ποὺ εἶχαν λυγίσει τὸ χεῖμῶνα τοῦ 1942, βρή-
καν στοὺς γεμάτους ψυχὴ Ἑλβετοὺς τὸν καλὸν τους προστάτη. Τοὺς ἐξασφα-
λίστηκε τὸ γάλα, ποὺ εἶναι τόσο πολῦτιμο, καὶ δημιουργήθηκαν κέντρα γά-
λακτος, ὁργανώθηκαν τὰ παιδικὰ συσσίτια καὶ τὰ εἰδικὰ συσσίτια μὲ τὴ
δυναμικτικὴ τροφὴ καὶ προπαντὸς μαζί μ' αὐτὰ δόθηκε μὴ ἰδιαίτερη προ-
σοχὴ στὴν ὑγεία τῶν παιδιῶν μὲ τὴν ὁργάνωση τῆς ἱατρικῆς ὑπηρεσίας
στὰ κέντρα γάλακτος, στὰ συσσίτια, στὰ εἰδικὰ κέντρα, στὰ ὀρφανοτρο-
φεῖα, στὶς παιδικὲς στέγες κ.λ.π. Εἶναι κατ'ἐξοχὴν ὅταν συλλογισθῇ κανεὶς ὅτι
δὲν ἔμεινε παιδί, ἀπὸ βρέφος μέχρι ἑφηβὸς, ποὺ νὰ μὴν πῆρε κάποια ἐνίσχυση
στὴν τροφὴ του, ἕνα φάρμακο, ὅταν ἦταν ἀρρωστο. Καὶ πρέπει ἀκόμα νὰ
ὑπολογίσῃ κανεὶς καὶ τὴ μεγάλη ἐκτασὴ ποὺ πῆραν, χάρι στὴ συστηματικὴ
καὶ γεμάτη ἐνθουσιασμό κατεύθυνση τῶν Ἑλβετῶν γιατρῶν, ἡ ἰδέα τῶν
παιδικῶν ἐξοχῶν καὶ τῶν κατασκηνώσεων καὶ ἡ ἰδέα πρεβεντορίων.

Εἶναι ἀλήθεια, ἂν πῇ κανεὶς ὅτι πολλὰ παιδιά τῆς Ἀθήνας χρωστοῦν
τὴ διατήρησή τῆς ζωῆς τους στὶς εὐγενεῖς αὐτὲς προσπάθειες τῶν ἀπλῶν
ἀλτρουιστῶν τῆς Ἑλβετίας. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα παιδιά τῆς Ἑλλάδας

γνώρισαν τὴν εὐεργετικὴν τοὺς ἐπί-
δραση. Σὲ ὅλα τὰ ἐπαρχιακὰ κέντρα
ἔγιναν ἀνάλογες προσπάθειες, μὲ τὴ
βοήθεια βέβαια καὶ τῶν Σουηδῶν,
καὶ σὲ ὅλη σχεδὸν τὴν ὑπαιθρο ἐξα-
σφαλίστηκαν, ὅσο ἦταν δυνατό, τὸ
γάλα τῶν παιδιῶν καὶ τὰ ἀπαραίτη-
τα φάρμακα. Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τὸ
βγαλμένο ἀπ' τὰ βόθρα τῆς ψυχῆς
«εὐχαριστῶ» ποὺ πρόφερε τὸ ὠχρὸ
στόμα καὶ φανέρωσαν τὰ μεγάλα
ἐκφραστικὰ μάτια ἐνὸς ἀγοριῶ ὅς
ἕνα χωριὸ τῆς Θεσσαλίας, ὅταν ρού-
φηξε τὸ γλυκὸ τονωτικὸ τοῦ ρόφη-
μα. Τὸ «εὐχαριστῶ» αὐτὸ ἦταν εἰ-
πωμένο μὲ τέτοιο τρόπο καὶ προκά-
λεσε τόση σύγκληση στὸν Ἑλβετὸ
ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ τὴ στιγμὴ ὅ-
τε, ὥστε γύρισε καὶ μοῦ εἶπε μὲ
μὴ σιγανή, ἀλλὰ βαθιὰ φωνή: «Ἀ-
ξίζει τὸν κόπο νὰ κάνῃ κανεὶς τὰ
πάντα, καὶ τὴ ζωὴν τοῦ ἀκόμα νὰ
προσφέρῃ, γιὰ ν' ἀκούσῃ ἕνα εὐχα-
ριστῶ εἰπωμένο μὲ τέτοιο τρόπο.
Στὴν πατρίδα μου θὰ θυμᾶμαι γιὰ
καιρὸ αὐτὰ τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ
Ἑλληνόπουλου».

Ὅλα χρειάστηκε νὰ γίνουν σχεδὸν
ἀπ' τὴν ἀρχή, μὲ ἐπιμονὴ καὶ ὑπομο-
νή, μὲ τίς ἀπείρες δυσκολίες ποὺ δη-
μιουργοῦσε ἡ κατοχὴ, μὲ ἐργα-
σία ποὺ δὲ γνώρισε ποτὲ τῆς ὅρια,
μὲ αὐτοθυσίαι, μὲ ἀπέραντη ἀγάπη
γιὰ τὸ παιδί τῆς Ἑλλάδας, ποὺ περ-
νοῦσε ἀπαράτηρητο πρὶν καὶ ἔγινε
τώρα τὸ κέντρο ἐνὸς τόσο μεγάλου
ἐνδιαφέροντος.

Οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἑλληνίδες ποὺ
βοήθησαν πλατύτατα τὴν ὅλη προ-
σπάθεια μὲ τὴν ἀπαράμιλλη κοινω-
νικὴ τους ἐξόρμηση, τὰ Ἑλληνόπου-
λα, ὅλοι μαζί, δὲ δέχτηκαν μονάχα
μ' εὐγνωμοσύνη τὴν προσφορά τῶν
παιδιῶν τῆς Ἑλβετίας, ἀλ-
λὰ ἔχσαν τίς προσπάθειές τους καὶ
ἀγάπησαν ἀπέραντα ὅτι δημιούρ-
γησαν.

Ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια στὴ χώρα
μας εἶναι εὐτυχισμένη σήμερ, ποὺ
μπορεῖ νὰ ἐκμεταλλεῖται ἕνα ἔδαφος
γόνιμο πιά, καὶ οἱ Ἑλβετοὶ σκαπανεῖς
μποροῦν νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι στὴν
ψυχὴ τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας θὰ
μείνῃ γιὰ πάντα μὴ εὐγνωμοσύνη
καὶ μὴ ἰδιαίτερη ἀγάπη. Τὸ ὄρα-
μα τῆς Ἑλβετικῆς σημαίας, ποὺ τό-
σο θυμίζει τὴ σημαία τοῦ Ἑρυθροῦ
Σταυροῦ, θὰ μείνῃ σὰν πανανθρώπι-
νο σύμβολο ἀλτρουισμοῦ στὶς ψυχές
τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας, ποὺ σὲ
στιγμὲς πονεμένες καὶ σκοτεινὲς τὴν
ἀνένιζαν σὰ φορεὰ ἐλπίδας καὶ χα-
ρᾶς.

ΜΙΧ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

ΠΑΛΙΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ (1851 - 1911)

Εἰς ὅλον τὸ χωρίον δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικός. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινε εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινε εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορὸν, ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ.

Ἀμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καφσοπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο-Παγούρη μετὰ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὐρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ-Παντελῆ, μετὰ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλὼν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλικάντζαροι ἐλλοχεύοντες καὶ καρδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κύμα ὑποκώφως ἐφλοιοβίζειν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, καὶ ἀκούρατος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήλπωνε τὴν ἀποθαλασσιᾶς-του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο-Παγούρη, καὶ ἀντικρίζουσα μετὰ τοῦ Χατζῆ-Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομή, μετὰ τέσσαρας τοίχους ὀρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μετὰ τὰς ξυλῶσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μετὰ τὴν στέγην καταρρέουσάν, μετὰ φαίους καὶ φθειρομένους

τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδιά, ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνῆρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἔρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόπον τοὺς ἐπροξένει τὴν νύκτα, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπάδες, ὅταν ἐπέστρεφον τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου, μετὰ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας τῶν, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλικάντζαρους, ἐλθισμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγίασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἀτυχὴν ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρὴ ὁ οἰκοκύριος ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἦτις δὲν εἶχε ἀξιώσῃ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλικάντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιώσῃ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλὴς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχεν ἐρωτευθῇ ποτε εἰς τὸ Σταυροδρόμι τὴν Κοκκῶνα. Ἀνίκαν, ὠραίαν, ὑψηλὴν, μετὰ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μετὰ χαρακτῆρας λεπτοτάτους, μετὰ βλέμμα τὸ ὁποῖον κάτι ἔλεγε στὴν καρδιά. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευσούσῃ, καὶ κατῆλθε μετὰ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μετὰ σχέδιον κομψὸν καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πόλιν, τὴν μικρὰν ὠραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μετὰ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλά ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμῃ ἀξίαν τῆς ἀθρᾶς Κοκκῶνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν πόλιν.

Ἀλλ' ἡ οἰκία ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκῶνα δὲν ἐμελλε νὰ

κατέλθῃ. Ἡ Κοκκῶνα, ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινε ἀτελείωτη, ἔρημη καὶ ἄχαρη, ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνὸν βράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμεινε τὸ ὄνομα «τῆς Κοκκῶνας τὸ Σπίτι».

Μνημούρια τοῦ Φερὶκ - κι οἱ κι ὁλόρθα κυπαρίσσαι...

Ἐχάσα τὴν ἀγάπην μου καὶ λαχταρῶ περίσσαι.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδιά κατήρχοντο μετὰ ζωντὰ βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες τῶν, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα τὰ ὁποῖα εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτὰς τῶν ἐσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγαν κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν εἰς τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νύξ ἀστροφεγγὴς καὶ ψυχρά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν του. Τὰ παιδιά ἐμάλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— Ἐγὼ εἶδα π' σῶδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρέ Ἀγγελή, ἔλεγε τὸ ἐν.

— Ὅχι, μὰ τὸ θεό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μὰ πεντάρια μῶδωκε. Νὰ τῆνε. Καὶ ἐδείκνυε μετὰ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ πού ἦταν εἰκοσιπενταράκι, δὲ μετὰ γελᾶς.

— Ὅχι, μὰ τὴν παναγίδα, βρέ Νάσο. Μιὰ πεντάρια, σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

— Θὰ σ' πῶ τὸ φανάρι.

Διαμῖς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελὴν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους, (ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν) εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν ὅπου ἀνέβαινον κι ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσι εὐθὺς μερίδιον πεντάρια καὶ πεντάρια καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι κάσα μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτεῖται τὸν Ἀγγελὴν.

Ἐν τῇ ἔρμῃ τῆς λογομαχίας τῶν, εἶχον λησμονήσει ὅτι ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἀγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκῶνας, ὅπου ἔβγαζαν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἀγγελὴν.

Ὁ Ἀγγελὴς, ἐνὸς ὁ ἄλλος ἡρεῖνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἔπιασε ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον τοῦ ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὸ ἐσφίγγε μετὰ ὅλην τὴν δύναμίν του, ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω.

— Ἀφῆσέ με! Δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης.

Ὁ Ἀγγελὴς ὕψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης.

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη, καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὄψιν, μετὰ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μετὰ ἄλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε.

— Τί μαλῶνετε βρέ;

Τὰ δύο παιδιά ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνυγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἀφῆνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὅν μετὰ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὁποῖον ἔσθλησεν εὐθὺς, καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιά.

— Ποιὸς εἶναι κάσα, βρέ;

Τὰ δύο παιδιά ἡσπαιρον κι ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σὰς τρώω. Δώστε μου τοὺς παράδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλῶσετε καὶ τσακωθῆτε. Καλὰ πού βρέθηκα ἐδῶ καὶ σὰς γλίτωσα.

Ἐψάξε τις τσέπες τῶν δύο παιδιῶν καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς

τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὅπθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἀνοιγμὰ μετὰ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελὴν. Εὗρε δεκαπέντε ἢ εἴκοσι πεντάρια καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκια του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὗρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὰ θυλάκια. Ἀκολουθῶς ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιά.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μαλῶνετε.

Ὁ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικοι μικροδουλεῖς, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μετὰ τὴν στάμναν εἰς τὰς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἀλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελείωτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν «σηκῶσει» κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα; Τί ἐσοφίσθῃ;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιά τῆς πόλεως, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀγιάζαν οἱ παπάδες ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μετὰ τοὺς σταυροὺς, ἦτο κατὰλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδιά τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδιῶν τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά τῶν ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκια τῶν.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηρὸν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε, τὸ ἐπ' αὐτῷ, δύο μῆνας πρωϊώτερον τὴν ἀποκρίαν, — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθρόωως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματίζουσας χίαντι πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰ-

σόγειον της ἐρήμου οἰκίας της Κοκκώνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἡ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδιῶν, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἦλθαν βολικά τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατῶρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτὴς μεταξὺ τῶν παιδιῶν πού ἐμάλωναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, αἰσθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν, κατῆλθον ἄλλα παιδιά, εἴτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων τῶν, τὰς εὐθύμους φωνὰς τῶν καὶ ἐψιθύριζε:

— Μὰς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλωναν, ἀλλὰ ἐσχεδίαζαν μεγαλοφώνως τί νὰ τὰ κάμουν τὰ λεπτά ἐκεῖνα πού θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτιάσωμε κι ἓνα σκεπαρνάκι, βρέ.

— Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβοξυλά.

— Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγγός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν κρύπτην του.

Ὁ Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγουν. Ἀλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ἠρώτησεν εἴτα.

Τὰ παιδιά τὸν ἐκοίταζαν μὲ ἀπλανή ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἀλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπηγός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξύ, ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. Ὁ φόβος του ἐμετριάσθη, καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά; ἐπανέλαθεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί ζυγιά; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδιά νὰ καταβοῦν ἀπ' τὸν ἀπάνω μαχαλά;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σῇσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπίεσθαι ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδιά. Ἀλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσοι καλὰ, ὥστε «ἐγύριζε μέσ' στοῦ νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπείγνε πολὺ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

— Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαθεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιά ἐλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτά της ὥρας, καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ξυλῶσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφαντῶτου πατώματος της ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι, μὲ ὑπόκωπον δοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ της θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδιῶν εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοβεράν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδιά, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἐφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πράγμα νὰ μαλώσωσιν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν, ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν, ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρε οὔτε τὴν φωνήν, οὔτε τὸν νοῦν τῶν, θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα, οὔτε βρυκόλακας, καὶ — ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλικαντζάρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν; Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἐφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδιά δὲν ἤργησαν νὰ συνεννοηθῶσιν ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦλθε τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρου,

ἐπρότεινε καὶ ὅλοι ἐψήφισαν νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἔφοδον κατὰ της οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσαι πλέον ν' ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῶν Ἐπιλοχίων, καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἔτοιμος νὰ φύγῃ καὶ πάλιν ἐμενεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νὰ μιὰ ζυγιά, ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

— Νὰ μιὰ ζυγιά, ἐπανέλαθον ἐν χορῷ τὰ παιδιά.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἄργα τῶρα.

Ἀπεφάσισε νὰ ἀρπάξῃ μιὰν σκηνίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὡς σπάθην ἄμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἔξοδον διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν βραχίονα.

— Νὰ κι ἄλλη ζυγιά. Ἐφώναζεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νὰ κι ἄλλη ζυγιά. Ἠλάλαξαν τὰ παιδιά.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν γωνίαν τοῦ ἰσογείου, στηρίζας τὰ νῶτα εἰς τὸν τοῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινὰ δοκὸν τοῦ πατώματος, σύρριζα εἰς τὸν τοῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ, μέγας λίθος, κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξε μετὰ μετρίας βίας εἰς τὸν ὦμον.

— Βρέ! ἀπὸ σπόντα, ἐμορμύρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου. Λείψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετεί-

νετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε πού ὑπῆρχαν ὁπαὶ ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τὰς ξυλῶσεις της οἰκοδομῆς) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς ὀπὴν. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρόν, ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπῆλθεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους της αὐλῆς τοῦ γερο-Παγούρη.

Ἦτο ὡς δύο μπόγια ὑψηλό, ὅχι περισσότερον. Διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθαμὰς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρὺς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του, καὶ βεβαιωθείς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν, τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτιν, συκοινωνῶν πρὸς τὴν αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ δοῦπος της πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκείθεν τοῦ τοίχου της αὐλῆς.

Ὁ Στάμος ἐφώναζεν «ἐμπρός!» καὶ δοκιμάσας τὸ μάνδαλον της θύρας τοῦ αὐλογύρου, εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδιά τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡ φωνὴ τοῦ Παλούκα συνωδού-

θη, ἐκτὸς τοῦ δούπου της πτώσεώς του, καὶ ἀπὸ ἄλλων κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτά τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδιῶν, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον πέσει τὰ κέρματα, καὶ κύψας καὶ ψηλαφῶν ἤρχισε νὰ τὰ μαζώγῃ μετὰ τὴν φύγαν, ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδιά ἔτρεχον κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα, ρίπτοντα λίθους καὶ κρίζοντα.

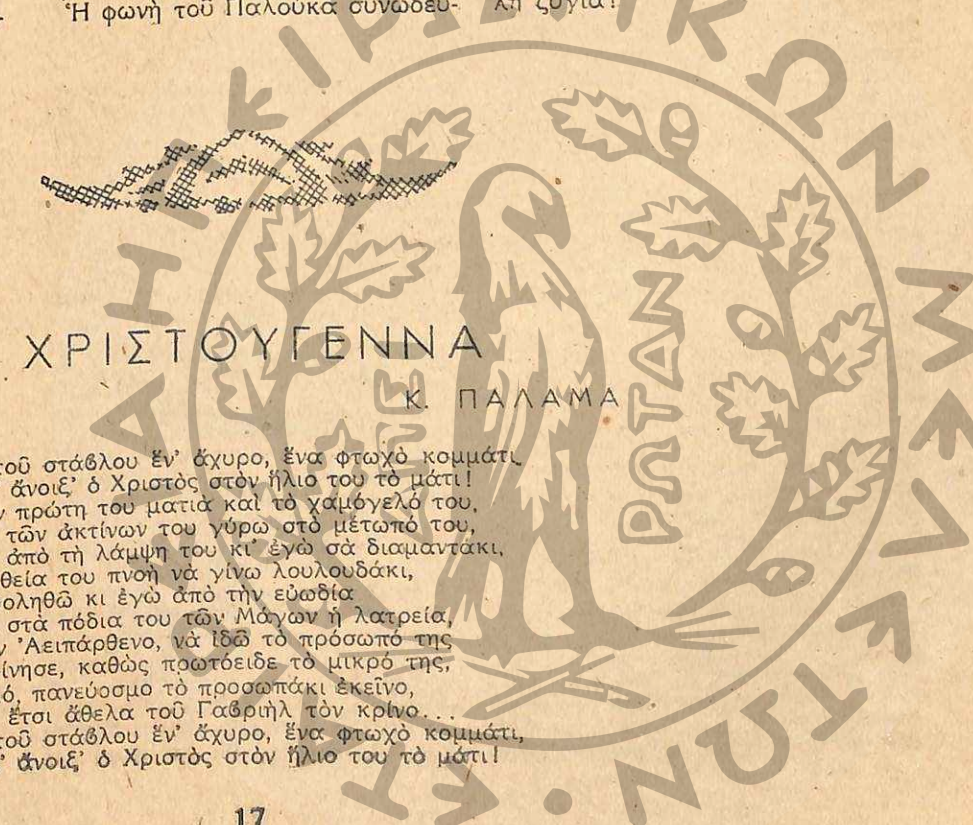
— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Κρότος παραθύρου ἀναιγομένου ἠκούσθη ἤδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γερο-Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἔφοδον, τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλογύρον του, ἤνοιγε τὸ παράθυρον καὶ ἠρώτα ἐκπληκτος:

— Τί εἶναι; τί τρέχει;... ποῖος εἶναι;... ποιοὶ εἰστέ;... ἔ! δὲν ἀκούτε!

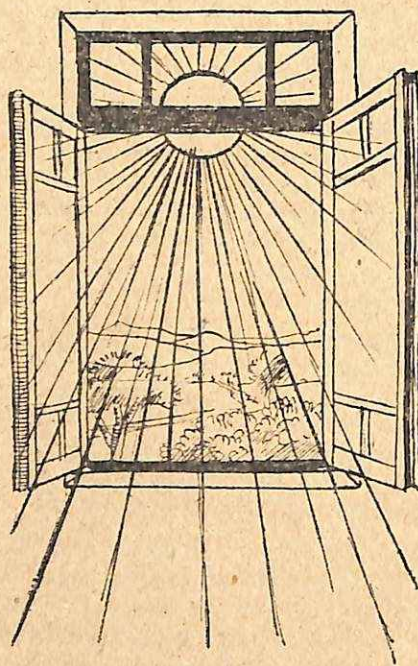
Ἐνῶ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψει ἤδη ὅλα τὰ λεπτά, ὅσα ἤρε, καὶ ἔφευγεν ὀπίσω διὰ της μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδιά κατεδίωκαν πέραν τοῦ βορινοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντο τῶν Παλούκων, ὅστις εἶχε γίνεαι ἀφαντος ἤδη, ἐπαναλαμβάνοντα:

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Νὰ 'μουν τοῦ στάβλου ἐν' ἄχυρο, ἓνα φτωχὸ κομμάτι.
Τὴν ὥρα π' ἀνοίξ' ὁ Χριστὸς στὸν ἥλιο τοῦ τοῦ ματί!
Νὰ ἰδῶ τὴν πρώτην τοῦ ματιᾶ καὶ τὸ χαμόγελό του.
Τὸ στέμμα τῶν ἀκτίνων τοῦ γύρω στοῦ μετώπου του.
Νὰ λάμψω ἀπὸ τὴ λάμψη τοῦ κι' ἐγὼ σὰ διαμαντάκι.
Κι ἀπὸ τὴ θεία τοῦ πνοῆ νὰ γίνω λουλουδάκι.
Νὰ μοσχοβολῶ κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν εὐωδία.
Ποῦ ἀναψε στὰ πόδια τοῦ τῶν Μάγων ἡ λατρεία.
Νὰ ἰδῶ τὴν Ἀειπάρθενο, νὰ ἰδῶ τὸ πρόσωπό της.
Πῶς ἐκοκκίνησε, καθὼς προωτόειδε τὸ μικρὸ της.
Ὅταν λευκὸ, πανεύροσμο τὸ προσώπακι ἐκείνο.
Τῆς θύμισ' ἔτσι ἄθελα τοῦ Γαβριὴλ τὸν κρῖνο...
Νὰ 'μουν τοῦ στάβλου ἐν' ἄχυρο, ἓνα φτωχὸ κομμάτι.
Τὴν ὥρα π' ἀνοίξ' ὁ Χριστὸς στὸν ἥλιο τοῦ τοῦ ματί!

Γεια Χαρά

ΗΛΙΟΣ

Α

Ο ήλιος! Πόσες φορές δεν τον έχετε θαυμάσει όταν λάμπει στο στερέωμα και πόσες δε σταθήκατε έκστατοι μπροστά σε μία ρόδινη ανατολή ή σε ένα ωραίο ηλιοβασίλεμα. Πόσους θρόνους δεν έχουν δημιουργήσει γι' αυτόν οι λαοί, μαγεμένοι από το μεγαλείο του. Οί αρχαίοι Έλληνες τον είχαν κάμει θεό κι έλεγαν πως ξεκινούσε από την Ανατολή άπάνω σε ένα άρμα, που το 'σερναν τέσσερα άλογα που βγάζαν από τα ρουθούνια τους φωτιές, κι αφού περνούσε όλο τον ουρανό, πήγαινε να αναπαυτή στον ωκεανό, όπου πάλι ταξιδεύοντας τη νύχτα με χρυσό καράβι περνούσε από τα υπερθόρεια της γης (ή γη για τους αρχαίους είχε σχήμα δίσκου) και ξαναφαινόταν στην αύγη με την Ήω, που του άνοιγε το δρόμο με το ρόδινο φως της! Το ίδιο μεγαλειό εκφράζει κι η παράδοση που διηγείται ο έλληνοκός λαός: ο ήλιος, λέγει, κατεβαίνοντας από μία τρύπα τ' ουρανού βασιλεύει σε όλα τα παλάτια του, όπου τον περιμένει η μάνα του να κοιμηθεί κ.τ.λ.

Στον ήλιο χρωστάμε τη ζωή μας, που βασίζεται όχι μόνο με το φως, μα κυρίως με τη ζέση που μας δίνει. Αν σταματούσε για μία στιγμή ο ήλιος να ζεσταίνει, θα σταματούσε κι η ζωή στον πλανήτη μας. Ούτε οι άνθρωποι ούτε τα ζώα

ούτε τα φυτά θα μπορούσαν να ζήσουν, μα πού όλα τα όντα χρειάζονται γύρω τους ένα ποσό ζέση, που μόνο με τον ήλιο είναι εξασφαλισμένη. Άλλη φορά θα σας μιλήσω γι' αυτή σήμερα θα σας πω για το φως. Μια ιταλική παροιμία λέγει: «Όπου δεν μπαίνει ο ήλιος μπαίνει ο γιατρός». Και πολύ σωστά. Γιατί ο ήλιος είναι το καλύτερο απολυμαντικό, αφού σκοτώνει τα μικρόβια, από τα οποία πολύ λίγα γλιτώνουν μέσα στο φως του. Καθαρίζει λοιπόν τον αέρα και φανταστείτε τι πολύτιμο μέσο είναι αυτό για τον τόπο μας, όπου έχουμε ήλιο ασυνέφιαστο τις πιο πολλές ώρες μέσα σε ένα χρόνο, συγκρίνοντας με τις χώρες που βρίσκονται στην ίδια ισόθερμη ζώνη. Ο ήλιος έχει αυτή την ενέργεια μόνο μπαίνοντας άπευθείας από πόρτες και παράθυρα γι' αυτό και τα σπίτια πρέπει να φωτίζονται κυρίως από την ανατολή και τη μεσημέρια, όπου τις περισσότερες ώρες της ημέρας μπορεί να μπαίνει ο πιο φωτεινός και πιο δυνατός ήλιος. Οί γονείς σας λοιπόν ως φροντίζουν να είναι το σπίτι σας ανατολικομεσημερινό. Μην κατοικείτε ποτέ σε υπόγεια μήτε σε χαμηλά σπιτάκια, όπου κοντά στο λίγο φως υπάρχει και υγρασία, που είναι το καλύτερο μέσο για να ζούν τα μικρόβια και να λιγοστεύη η αντίστασή του κορμιού μας σε αυτά.

Όσες κάμαρες κι αν έχη το σπίτι, μην κάνετε ποτέ την πιο καλή σαλόνι. Σκεφτείτε πως αυτό το σαλόνι θα σας χρησιμεύη πολύ σπάνια, για να δεχτεί κανένα φίλο τον άλλον καιρό πάει χαμένο. Αυτή η συνήθεια, να μένη κλειστή η καλύτερη κάμαρη, υπάρχει όχι μόνο στα φτωχόσπιτα, αλλά και σε πολλούς εύπορους, που κοιτάζουν περισσότερο την εξωτερική επίδειξη (σαλόνι, φορέματα), και λιγότερο την υγιεινή. Έτσι αφήνουν το καλύτερο δωμάτιο για να το βλέπουν οί ξένοι και παραμελούν την καθαριότητα των άλλων, καθώς και δεν τρέφονται αρκετά, μα που αυτά τα πράγματα δεν πέφτουν στο ξένο μάτι! Με τέτοιες σκέψεις όμως ούτε το σπίτι είναι καθαρό ούτε η υγεία τους λαμπρή. Ένας Γάλλος παιδαγωγός-κοινωνιολόγος, ο Ντεμολέν, έχει γράψει από καιρό, πως αυτός ο τρόπος της ζωής (πιο πολλή επίδειξη και πιο λίγη καθαριότητα και καλοπέραση) υπάρχει στους λατινικούς λαούς (και μαζί μ' αυτούς λογαριαζόμαστε κι εμείς), αντίθετα με τους Άγγλους και τους Σκανδιναβούς, που ακόμα κι οί εργάτες κι οί χωρικοί μεταχειρίζονται όλο το σπίτι τους, που είναι πάντα καθαλοβαλμένο, άνετο και καθαρό. Και προσθέτει πως το σπίτι το φωτεινό, το καθαρό, όπου η οικογένεια μπορεί να ζήση μ' ευχαρίστηση, αναπτύσσει σε μεγάλο βαθμό την αξιοπρέπεια, το αίσθημα της ανεξαρτησίας, την αγάπη της εργασίας και

την ικανότητα να άνεβαίνει κανείς ψηλότερα στην κοινωνική σκάλα. Είπα: το σπίτι το φωτεινό, το καθαρό, και σκέπτομαι πόσο λείπει στο φτωχόκοσμο. Στο προηγούμενο φύλλο σας έγραφα για τα σπίτια στο Πήλιο και στα νησιά του Αιγαίου, όπου τα περισσότερα, κοντά στο μπόλικο φως, έχουν κι αρκετή ευρυχωρία, πιο πολλή μάλιστα παρά σε μερικά στην πρωτεύουσα και στις άλλες πόλεις, όπου ωστόσο τα σχεδιάζουν ειδικοί αρχιτέκτονες. Είναι ακόμα και λίγα, πολύ λίγα σπίτια εργατικά στις πόλεις, όπου σκοπιάται κανείς καμιά φορά σε κανένα κήπο ή σε καμιά αυλή τα άλλα όλα στις εργατικές συνοικίες, καθώς και στην ύπαιθρο, είναι στενάχωρα, ανήλια, άθυγιάνα. Στο Συνέδριο Υγιεινής, που είχε γίνει στην Αθήνα στα 1930, έκαμα εισήγηση «για τα φτηνά υγιεινά σπίτια» κι έλεγα με ποιο τρόπο άποχτησε ο κοσμάκης υγιεινά σπίτια σε όλα σχεδόν τα ευρωπαϊκά κράτη. Σε μας δεν έχει γίνει τίποτε τέτοιο ως σήμερα. Στο μεταξύ δημοσιεύτηκαν κι άλλες μελέτες και βιβλία σχετικά, κι αυτά τώρα τελευταία που έρημιάθηκε ο τόπος μας με τον πόλεμο. Έλπίζω πως θα βρεθί τρόπος να άποχτήση κι ο κάθε φτωχός το φωτεινό κι εύαερο σπίτι του. Ο άνθρωπος περνά τον περισσότερο καιρό της ζωής του μέσα στο σπίτι του. Πρέπει λοιπόν κι αυτό να είναι ευχάριστο, έτσι που να τον τραβά και να μη τον σπρώχνη έξω. Από την άλλη μεριά η κατοικία συνδέεται πολύ με την ιδέα της οικογένειας. Όλοι οι λαοί έχουν στις παραδόσεις τους την «έστια», το τζάκι, που γύρω του σαν κάτι ιερό ιδρύεται η οικογένεια. Όλα τα σχέδια που κάνει κάθε νοικοκύρης για το μέλλον των παιδιών του, όλα τα όνειρα που πλάθουν τα ίδια τα παιδιά για την ευτυχία τους, γίνονται μέσα στην «οικογενειακή ζωή», μέσα στο σπίτι, όπου κάθε άνθρωπος αναπαύεται, ξεκουράζεται από την καθημερινή δουλειά του και φυλάγεται από τις αγριότητες της φύσης. Και να λείπη αυτή η ομορφιά από τον έλληνοκό λαό, που τόσο λατρεύει το σπίτι!

Μα τι τραγούδι να σε πω, να σε καλοπεύχω και να αντιλαληθί γλυκά στον ανθρωπινό τοίχο; Ποιό να βρω λόγια και σκοπό καλά και ταίριασμένα; Αν ήμουν ήλιος, θα 'φεγγα κι όλο ινυχτίς για σένα. Φεγγάρι αν ήμουν, θα 'στεκα φανάρι στη σκεπή σου. Αν ήμουν Μάης, δε θα 'φευγα ποτέ [μου απ' την αυλή σου. Αν μ' είχες βρούση, στην αυλή, διαμάντια θα σταλούσα. Κι αν μ' είχες στο κλουβί πουλί, [τ' αφήνι θα περνούσα.

Είπε ο ποιητής για το όμορφο νεοελληνικό σπίτι.

Β

Βλέπετε λοιπόν πόσο πολύτιμος είναι για τη ζωή μας ο ήλιος, απαραίτητος ύστερ' απ' τον αέρα, που πάλι με τη βοήθειά του καθαρίζεται. Και δεν είναι μόνο αυτό έχει και ειδική έπιρροή στο κορμί μας με μέσο το δέρμα, όταν πέφτουν άπάνω του οί ακτίνες του φωτός. Άλλά τι είναι το φως; Με όλες τις έρευνες που έχουν γίνει στα τελευταία χρόνια, δεν ξέρει ακόμα καλά καλά η επιστήμη τι ακριβώς είναι στην ουσία του αυτό το θαυμαστό δώρο που μας έρχεται από το άπειρο. Είναι βέβαια κι αυτό μια δύναμη, μια ενέργεια, όπως είναι ο ατμός κι ο ηλεκτρισμός, αλλά ενώ στον ατμό βλέπουμε το έμβολο που τον σπρώχνει μέσα σε ένα σωλήνα της μηχανής που πρόκειται να κινηθή, ενώ στον ηλεκτρισμό βλέπουμε επίσης το σύρμα που τον μεταβιβάζει (αν και αυτό δεν είναι πάντοτε απαραίτητο, αφού υπάρχει κι ο «άσύρματος»), για το φως δεν υπάρχει κανένα μέσο που να το μεταφέρει το φως άκτινοβολεί κι η άκτινοβολία αυτή την ενέργεια τρέχει 309.110 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο! Κι η θεωρία λέγει, πως κι ο φως παίρνουν δρόμο από την κεντρική του έστια, να ποίμε, τον ήλιο και φτάνουν ως τη γη, όπως κι ως όλα τα σημεία του πλανητικού μας συστήματος.

Θα θυμάστε από τη φυσική πως όταν μια «δέσμη» φωτός περάση από ένα κρυστάλλινο πρίσμα, βγαίνει από την εθεία γραμμή, «διαθλάται» κι έτσι παρουσιάζεται, άπάνω σε ένα χαρτί άσπρο που θα τοποθετήσετε κοντά, το φάσμα, δηλαδή πολλά χρώματα στη σειρά, σαν το ούράνιο τόξο. Αυτά τα χρώματα είναι τα συνθετικά του φωτός, δηλαδή όλα μαζί κάνουν τη δέσμη που είναι λευκή. Από τη μία μεριά του φάσματος αρχίζει το κόκκινο κι από την άλλη το ιώδες (από το ίο ν, όπως λέμε επιστημονικά το μενεξέ). Παραπέρα από τα δυο αυτά ακριβά χρώματα υπάρχουν και άλλα συνθετικά της δέσμης, που δε φαίνονται κι αυτά λέμε: ο πέρυθρος, εκείνο που βρίσκεται δωδε από το κόκκινο, και ο περριώδης, εκείνο που είναι πέρα από το ιώδες. Σε όλα τα κομμάτια του φάσματος υπάρχει θερμαντική και χημική ενέργεια ή πρώτη πάει αυξάνοντας από το υπεριώδες ως το υπέρυθρο, ή δεύτερη αντίθετα, από το υπέρυθρο ως το υπεριώδες. Με την έρευνα αυτή που έκαμε η επιστήμη στα κομμάτια του φάσματος μπόρεσε να εξηγήση και το καλό που κάνει στο κορμί μας ο ήλιος γιατί, κοντά στο φως και στη θερμότητα που έχουμε, βρέθηκε κι η χημική ενέργεια κι έτσι καταλαβαίνομε πως μια ακτίνα ήλιου μπορεί να έπηρεάση τη ζωή του κυττάρου, όπως θα έκανε ένα φάρμακο, να ποίμε. Έτσι λοιπόν ο ήλιος ώφελει, και πολύ μάλιστα: δυναμώνει το δέρμα, σιάζει τα νεύρα, καλύτερεύει το αίμα, άλλ' αυτή η ενέργεια γίνεται μόνο

όταν οί ακτίνες πέφτουν κατευθείαν άπάνω στο κορμί μας, όχι όταν βρισκόμαστε στον ίσκιό. Και με τον καιρό παίρνει το δέρμα ένα χρώμα μπρούτζινο ή χάλκινο, σαν το χρώμα των Κρεολών ή των Αιγυπτίων.

Είναι μεγάλη χαρά το καλοκαίρι, όταν οί ακρογιαλιές είναι γεμάτες κόσμο που μαζεύει ήλιο ύστερ' από το θαλασσινό του λουτρό. Αυτή τη συνήθεια, να εκθέτη κανείς το κορμί του στον ήλιο, φαίνεται πως τη σύσταιναν από τα παλιά τα χρόνια οί Έλληνες γιατροί. Ο Όρειβάσιος, που έζησε στον 4ο αιώνα μ. Χ., έγραψε πως έχουν ανάγκη από ήλιο (έτσι νομίζω) όσοι θέλουν να δυναμώσουν και να άποχτήσουν «σάρκωση», μόνο που πρέπει να φυλάγονται τόσο από το δυνατό ήλιο όσο κι από «τον πολλάκις έπιπικιάζομενο» κι αυτό «κατά τα νήνεμα χωρία», δηλαδή όταν δεν φυσά άνεμος. Με λίγα λόγια όρισε τότε και πως πρέπει να γίνεται η ήλιωση, ή όποιος όμως για πολλόν κόσμο έγινε σήμερα ένα είδος μανίας, που μπορεί να κάμη κακό. Μερικοί λένε: αφού ο ήλιος κάνει καλό, γιατί να μην πάρω πολύ. Αυτό όμως θα ήταν τόσο άνοητο, όσο και αν έπαιρνε κανείς πολύ γιατρικό από κείνο που θα του έκανε καλό από λίγο ή αν έτρωγε πάρα πολύ μία μέρα, γιατί να έχη τροφή για την άλλη! Κι η άνοησία αυτή τιμωρείται στην ήλιωση με τα έγκαύματα που προκαλεί και γίνεται έτσι άρρώστια: η ήλωση.

Για να έχετε ώφέλεια κι όχι ζημιά από την ήλιωση πρέπει να εκθέτετε το δέρμα στον ήλιο, πλαγιάζοντας κι άνασκελα και μπρούμυτα και στο πλευρό· δεύτερο: να έχετε το κεφάλι πάντα στον ίσκιό, ή, αν δεν υπάρχει, να το σκεπάζετε με ψάθινο καπέλο ή με κανένα καρτόνι· τρίτο: στην αρχή, την πρώτη μέρα, θα μέινετε στον ήλιο

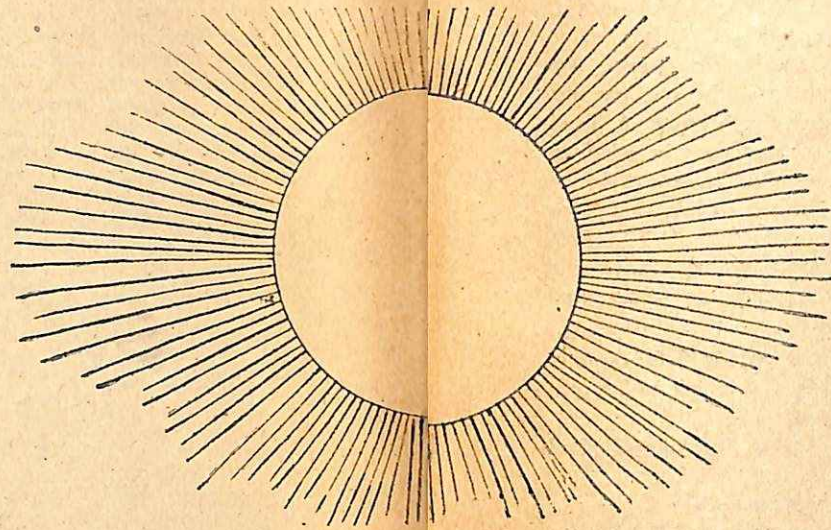
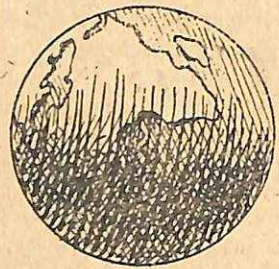

μόνο πέντε λεπτά κι ύστερα θα τα κάμετε 10, 15, 20 κτλ., δηλαδή θα προσθέτετε κάθε μέρα και 5 λεπτά, ώσπου σε 24 μέρες να φτάσετε στις 2 ώρες και θα εξακολουθήσετε σε τόση διάρκεια, όχι περισσότερο. Μπορείτε, αν σας κουράξη, να σταθήτε και στη 1-1½ ώρα και τόσο, καλό θα σας κάμη. Όρες κατάλληλες είναι από το πρωί, μια ώρα μετά την Ανατολή, ως τ' άπόγεμα, μια ώρα πριν από τη Δύση. Από την ηλικία δεν υπάρχει κανένα έμπόδιο: μπορούν να κάμουν ήλιωση και τα μωρά κι οί γέροι! μόνο πρέπει να είναι γερός όποιος θέλει να την κάμη, και να ζητή απ' αυτή να διατηρήση την υγεία του ή να δυναμώνη, όχι όμως και να γιατρέψη καμιά άρρώστια. Για τέτοια, αν υπάρχει, γίνεται η ήλωση ραπεία, την όποια θα κανονίση ο γιατρός σας, που ξέρει και ποιά νοσήματα γιατρεύονται και πότε και πού μπορεί να γίνει η γιατρεία αυτή.

Την ήλιωση μπορείτε να κάμετε και άσχετα από τα θαλασσινά λουτρά, προπάντων όσοι κατοικείτε στα μεσόγεια ή όχι στο ύπαιθρο, αλλά και μέσα στα σπίτια σας, φτάνει μόνο να σας έρχεται ο ήλιος κατευθείαν από την πόρτα ή τα παράθυρα, που πρέπει φυσικά να είναι διάπλατα άνοιχτά. Με το δίαχυτο φως (κι τέτοιο είναι και στο ύπαιθρο, όταν ο ουρανός είναι συννεφιασμένος) ήλιωση δε γίνεται, όπως δε γίνεται και απολύμανση. Μερικοί κάνουν ήλιωση με τα τζαμόφυλλα κλειστά, από το φόβο μην κρυώσουν. Έτσι όμως δεν είναι τέλεια η ενέργεια του φωτός, γιατί το τζάκι δεν αφήνει να περάσουν οί υπεριώδεις ακτίνες που, όπως σας είπα, έχουν την πιο πολλή χημική ενέργεια. Υπάρχουν τζάκια καμωμένα επίτηδες για να τα περνοούν οί υπεριώδεις ακτίνες άλλ' αυτό ενδιαφέρει την ήλιοθεραπεία που ασχολείται μ' αυτές και δεν υπάρχει κανένας λόγος να το έχετε σείς υπόψη στο κλίμα μας, όπου έφτα μήνες το χρόνο, από τον Απρίλη ως τον Οκτώβρη, μπορείτε να κάνετε ήλιωση μέσα στο δωμάτιό σας με τα τζαμόφυλλα άνοιχτά, τουλάχιστο στα πεδινά μέρη στα όρεινά θα είναι λιγότερος ο κατάλληλος καιρός, αλλά και τόσος είναι άκετός. Κοιτάζετε πάντα να ήλιάζεστε σύμφωνα με τις οδηγίες που σας γράφω παραπάνω.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΑΡΑΤΣΗΣ

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

“Ωστε απ’ όλα τα σώματα του πλανητικού μας συστήματος, η γη παρουσιάζει τις ευνοϊκότερες συνθήκες για να μπορέσει να κατοικήθει από ζώα και από φυτά. Άρα, με μεγάλες όμως αμφιβολίες, ενώ για την Αφροδίτη δεν έχουμε ακόμη αρκετά στοιχεία για να κρίνουμε. Όσο για τα υπόλοιπα σώματα, τον ήλιο, τους άλλους πλανήτες και τα φεγγάρια, πρέπει να πέφτουμε πάρα πολύ έξω με τις θεωρίες και τους συλλογισμούς μας, για να μην είναι ολοσδιόλου άκατοίκητα και νεκρά.

Ήταν όμως η γη πάντοτε κατοικήσιμη και—προπαντός αυτό: Θά είναι πάντοτε κατάλληλη κατοικία για το φαινόμενο της ζωής; Όχι, βέβαια! Πριν από εκατομμύρια χρόνια ο ήλιος ήταν πολύ πιο δυνατός από σήμερα, κι η γη θά ήταν τόσο ζεστή όσο είναι σήμερα ο Έρμης—έπομένως άκατοικήτη. Ύστερ’ από εκατομμύρια χρόνια θά παγώσωμε, όπως παγώνουν σήμερα οι κάτοικοι του Άρη—αν υπάρχουν—γιατί ο ήλιος διαρκώς κρύνει και χάνει τη δύναμή του. Βέβαια, μέσα σε χίλια ή πέντε χιλιάδες χρόνια η διαφορά δέ γίνεται αισθητή, αυτό όμως δέ σημαίνει ότι δεν υπάρχει διαφορά.

Τώρα όμως γεννιέται ένα άλλο ερώτημα: Μήπως τότε, όταν η γη θά είναι τόσο κρύα, ώστε να μη μπορέσει να κατοικήθει, άλλα ούράνια σώματα, με την εξέλιξη που θά έ-

χουν πάρει ως τότε, θά μπορούν να παραλάβουν και να θρέψουν αυτά το φαινόμενο της ζωής; Μήπως δηλαδή το φαινόμενο της ζωής είναι προορισμένο να περνά απ’ το ένα ούράνιο σώμα στο άλλο, ε’ ναι έπομένως αιώνιο και καθολικό, παρ’ όλα όσα λέμε, κι έπομένως μπορεί να θεωρηθεί σά δικαιολογία και σάν ήθικό στήριγμα όλου αυτού του χαώδους σύμπαντος, που το βλέπουμε χωρίς να το καταλαβαίνουμε;

Δυστυχώς δέ φαίνεται να είναι ούτε έτσι. Ο Δίας π.χ. ύστερ’ από πολλά χρόνια θ’ αποκτήσει βέβαια μια πτερεή έπιφάνεια, που μπορεί ίσως να είναι κατοικήσιμη. Άλλά άφοδ’ τώ ρα ο ήλιος δεν μπορεί να θερμάνει το Δία αρκετά, πώς θά μπορούσε τότε να το κάμει, όταν θά είναι πολύ πιο γέρος και πολύ πιο άδύνατος; “Ωστε ο Δίας—όπως άλλωστε κι ο Κρόνος κι ο Ουρανός κι ο Ποσειδώνας—δεν είναι ποτέ προορισμένος για φορέας ζωής. Όταν ήταν ο ήλιος κατάλληλος γι’ αυτό, δεν ήταν ο ίδιος ο Δίας, κι όταν θά είναι ο Δίας, δέ θά είναι πια ο ήλιος σε θέση να συντηρήσει πάνω στην έπιφάνειά του το φαινόμενο της ζωής.

Άς πάμε τώρα στην Αφροδίτη. Η διάρκεια της περιστροφής της γύρω στον άξονά της είναι κιόλας αρκετά μεγάλη, 15 έως 20 γήινα ήμερονύκτια, όπως είδαμε στα προηγούμενα. Η διάρκεια αυτή αυξάνει με τον καιρό για όλους τους

πλανήτες—και για τη γη—δηλαδή το ήμερονύκτιο του κάθε πλανήτη γίνεται μεγαλύτερο, όσο αυξάνει η ηλικία του πλανήτη. Όλοι οι πλανήτες γυρίζουν μέρα με την ημέρα σιγότερα γύρω στον άξονά τους, ώσπου κάποτε φτάνουν σε τόσο μικρές ταχύτητες περιστροφής, ώστε να στρέφουν διαρκώς την ίδια πλευρά τους προς τον ήλιο, και τότε η μισή τους έπιφάνεια έχει διαρκώς μέρα κι η άλλη μισή διαρκώς νύχτα. Πού όφειλεται η επιβράδυνση αυτή δεν είναι εύκολο να το εξετάσωμε εδώ, ξέρομε όμως ότι πιθανότατα ο πλανήτης Έρμης έχει φτάσει κιόλας γ’ αυτό το τελικό στάδιο και στρέφει προς τον ήλιο πάντοτε την ίδια πλευρά του (τρίτη αίτια για την οποία ο Έρμης πρέπει να είναι άκατοίκτης).

Όταν λοιπόν, ύστερα από εκατομμύρια χρόνια, ο ήλιος θά είναι πια τόσο άδύνατος, ώστε πάνω στην έπιφάνεια της Αφροδίτης να επικρατούν θερμοκρασιακές συνθήκες, όπως αυτές που επικρατούν σήμερα πάνω στην έπιφάνεια της γης—και τότε η Αφροδίτη θά είναι άκατάλληλη κατοικία για το φαινόμενο της ζωής. Γιατί η ταχύτητα της περιστροφής της γύρω στον άξονά της θά έχει ελαττωθεί πάρα πολύ, κι η μέρα κι η νύχτα θά διαρκούν τόσο πολύ (π.χ. εκατό γήινα ήμερονύκτια), ώστε η ζωή να καίγεται την ημέρα, απ’ την αδιάκοπη ήλιακή ακτινοβολία, κι όση δεν καίγεται την ημέρα να παγώνει τη

νύχτα απ’ την έλλειψη του ήλιου, δηλαδή από κρύο. Ακόμα χειρότερο βέβαια θά είναι, αν η διαδοχή της μέρας και της νύχτας, η διαδοχή αυτή που τόσο ωραία εξισώνει τις θερμοκρασίες κι υποβοηθεί το φαινόμενο της ζωής πάνω στη γη, έχει σταματήσει εντελώς, κι η μισή έπιφάνεια της Αφροδίτης έχει διαρκώς μέρα, ενώ η άλλη μισή έχει διαρκώς νύχτα.

Απ’ όλα όσα είπαμε παρ’όλα βγαίνει το συμπέρασμα ότι δεν άρκει ένας πλανήτης στο μακροχρόνιο διάστημα της εξέλιξής του, να φτάσει κάποτε σ’ ένα στάδιο που να τον κάνει κατοικήσιμο, πρέπει το στάδιο αυτό να το φτάσει και στην κατάλληλη στιγμή, ούτε πολύ νωρίς (όπως η Αφροδίτη), ούτε πολύ άργα (όπως ο Δίας, ο Κρόνος, ο Ουρανός, ο Ποσειδώνας).

Το φαινόμενο της ζωής πάνω στη γη όφείλεται σε μια ολόκληρη σειρά από ευνοϊκές συμπτώσεις. Τη σειρά αυτή των συμπτώσεων όχι μόνο δεν την βλέπουμε σήμερα σε κανέναν άλλο πλανήτη, αλλά ούτε και στο παρελθόν ούτε και στο μέλλον δέ φαίνεται ότι παρουσιάστηκε η ό,τι θά παρουσιαστή ποτέ.

Έχοντας υπόψη μας το δεδομένο αυτό, μπορούμε τώρα να έπεκτείνωμε τους συλλογισμούς μας κι έξω απ’ το πλανητικό μας σύστημα, στον άπέραντο κόσμο των άπλαντων. Απ’όλα πλανείς είναι οι χιλιάδες των άστρων που βλέπουμε κάθε νύχτα—έκτός απ’

τους λίγους όρατους πλανήτες—και τα εκατομμύρια των άστρων που δέ φαίνονται με γυμνό μάτι. Κάθε άπλανης είναι κι ένας ήλιος, σάν τον δικό μας, μικρότερος ή μεγαλύτερος, αλλά όπωσδήποτε διάπυρος, κι έπομένως άκατάλληλος για φορέας ζωής. Άν όλοι, ή τουλάχιστο οι περισσότεροι, απ’ τους άπλανείς αυτούς έχουν κι αυτοί πλανήτες, όπως ο δικός μας ήλιος, τότε μέσα στα πολλά εκατομμύρια των πλανητών είναι πολύ πιθανό να βρίσκονται πολλοί που να παρουσιάζουν τη συρροή των ευνοϊκών για τη ζωή συμπτώσεων που διαπιστώνωμε στη γη, κι έπομένως πολλοί που να υπορρύν να κατοικούνται από ζώα κι από φυτά. Άν όμως οι άπλανείς κατά κανόνα δεν έχουν πλανήτες, και τα πλανητικά συστήματα όπως το δικό μας είναι εξαίρεση του κανόνα αυτού, τότε βέβαια η πιθανότητα να υπάρχουν κι άλλοι πολλοί ζωντανοί οργανισμοί, εκτός απ’ τους γήινους, μέσα στο άπέραντο σύμπαν, γίνεται άπελπιστικά μικρή.

Για πολλά χρόνια η έπιστήμη είχε τη γνώμη ότι σχεδόν κάθε άπλανης έχει και το πλανητικό του σύστημα. Παραδεχόταν δηλαδή ότι οι πλανήτες ήταν κάποτε ένωμένοι με τον ήλιο κι εξέκόλλησαν από πάνω του με την περιστροφική του κίνηση—όπως ξεκολλάει και φεύγει η λάσπη απ’ τη ρόδα του αυτοκινήτου, όταν το αυτοκίνητο τρέχει άρκετά γρήγορα. Σύμφωνα με τη θεωρία αυ-

τή—τη θεωρία του Laplace—ο σχηματισμός ενός πλανητικού συστήματος ήταν ένα φυσιολογικό γεγονός στην εξέλιξη όποιουδήποτε άπλανους, κι έπομένως δεν ύπρχε κανείς λόγος να είναι μόνο ο δικός μας ήλιος προικισμένος με πλανητικό σύστημα, κι όχι όλοι ή τουλάχιστο οι περισσότεροι ήλιοι, δηλαδή οι άπλανείς του σύμπαντος.

Η θεωρία όμως του Laplace άφηνε μερικά σημεία σκοτεινά, και γι’ αυτό έχει σήμερα αντικατασταθ’ με τη θεωρία του Άνγλου άστρονόμου James Jeans, που έξηγει τα φαινόμενα πολύ καλύτερα. Σύμφωνα με τη θεωρία του Jeans, τα πλανητικά συστήματα δέ γεννιούνται έτσι μόνα τους, απ’ την περιστροφή της γης, όπως έξηγει τότε πλανήτες—ο ήλιος μας—που δεν είχε ακόμη τότε πλανήτες—έτυχε να πλησιάσει κάποιον άλλον άπλανη, κι οι τερστιες έλξεις που έξασκησαν στην προσέγγισή τους ο ένας άπλανης πάνω στον άλλον, άπόσπασαν μεγάλα κομμάτια απ’ τη μάζα του ήλιου μας, και τα κομμάτια αυτά διαμορφώθηκαν σιγά σιγά στους σημερινούς πλανήτες. Ο άλλος άπλανης χάθηκε στα βάθη του ούρα- νου προικισμένος κι αυτός, πιθανότατα, με δικούς του πλανήτες, γεννημένους απ’ την ίδια αίτια.

Η πιθανότητα να έχη συμβ’ το ίδιο και με πολλούς άλλους άπλανείς είναι πάρα πολύ μικρή. Βέβαια, υπάρχουν εκατομμύρια ά-

πλανείς, κι ο καθένας απ’ αυτούς ζή εκατομμύρια χρόνια πριν από την εποχή που σφύζει πάνω στη γη, διαρκώς σχετικά με τους άλλους—άλλά οι άποστάσεις που τους χωρίζουν είναι ασύλληπτα μεγάλες. Ρίξε δέκα μυριάδες, σε ίσες άποστάσεις, πάνω σ’ όλη την έκταση της Σαχάρας, κι άφησέ τα να περπατούν μέρα νύχτα για μερικά εκατομμύρια χρόνια. Μπορείς να φανταστής, ότι τό να συναντηθούν δυο απ’ αυτά τα μυριάδες είναι κανόνας κι όχι εξαίρεση;

Τό να έχη λοιπόν πλανήτες ένας άπλανης είναι εξαίρεση κι όχι κανόνας. Για να μην παραδεχόμμε όμως τό άπίθανο, ότι μόνο στον ήλιο μας συμβαίνει αυτή η εξαίρεση, άς δεχόμμε ότι υπάρχουν στο άπέραντο διάστημα μερικές ακόμη έκατοντάδες ή και χιλιάδες πλανήτες. Τι βγαίνει μ’ αυτό; Όταν συλλογισθ’ όλες ακόμη προϋποθέσεις—αυτές που είδαμε στα προηγούμενα—πρέπει να υπάρχουν για να παρουσιάζη έστω κι ένας απ’ αυτούς τους πλανήτες τις ευνοϊκές συνθήκες ζωής που διαπιστώσαμε στη γη, καταλαβαίνεις άμέσως τον τίτλο του άρθρου αυτού.

Είμαστε λοιπόν πραγματικά δύο δισεκατομμύρια Ροβινσόνες;

Γι’ αυτό το ζήτημα η έπιστήμη δεν μπορεί, προς το παρόν, να π’ τίποτε παρ’όλα απ’ όσα είπαμε. Τό πώς θά τά συμβιβάσει αυτό το μεγάλο του Άληθινού Θεού.

ΤΕΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΚΑΚΡΙΑΝΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Ο ΕΥΚΑΛΥΠΤΟΣ

Μέσ' στη μέση της αύλης μας, δέν πάει πολύς καιρός, έστεκε πανύψηλος ένας ευκάλυπτος. Ο Μπαρμπα-Σωτήρης απ' τη διπλανή αύλη πολλές φορές είχε πη πώς τόσο τον θυμόταν απ' τον καιρό που η μητέρα μας ήταν μικρή κοπελίτσα κι έπαιζε το «Ζαχαροπλαστείο» στ' άραιό ισκιωμά του.

Τούτη την παράδοση του «Ζαχαροπλαστείου» τη συνέχισαμε κι εμείς από νωρίς. Μόνο που τώρα είχε γίνει «Νοσοκομείο», τέλειο νοσοκομείο από σανίδες για σιδερώμα, τενεκεδάκια από μαρμελάδες, γραμμένα μπλόκ και δυο πάρα πολύ πρόθυμες αδελφές, που γίνονταν και γιατροί, κατά την περίπτωση. Τούτο ήταν ο κανόνας. Καμιά φορά πάλι, σπάνια εξαίρεση ήταν τούτο, ο ευκάλυπτος γινόταν το τρίτο πρόσωπο που μας έλειπε, έπειδή έμεις είμαστε μόνο δυο κι έπειδή η θεία Ειρήνη ήταν κηρυγμένη ενάντια σε κάθε συναναστροφή με γειτονόπουλα. Γινόταν λοιπόν τότε ο ευκάλυπτος πατέρας, γινόταν μπαρμπα-Σωτήρης, μητέρα, θεία Ειρήνη, γινόταν έπίσκεψη, Γιαννούλα, γυρολόγος, περαστικός... Και τί δέ γινόταν. Σημάδι γινόταν, σύνορο, χώρος, έκταση...

Με τον καιρό δέθηκε άχώριστα με τα παιγνίδια μας, με τον καιρό η σκέψη μας δέθηκε μαζί του, καθελί μεγάλο δέθηκε με την κορυφή του, καθελί μεγάλο μόνο ως την κορυφή του μπορούσε να φτάση. Κι όσο κι αν μεγαλώναμε, κι όσο κι αν μέσα με την ημέρα άραίωναν οι περαστικοί κι οι γυρολόγοι κι οι Γιαννούλες και του νοσοκομείου οι πελάτες, εκείνος ποτέ, ποτέ δεν έπαψε να είναι ο άρχοντας ο απόλυτος της αύλης και της σκέψης μας. Δώδεκα χρονώ πιά κοπέλες σαν κηρύχτηκε ο πόλεμος, πλέκαμε ώρες ολόκληρες μ' άκουμπισμένη τη ράχη στον κορμό του, για τους στρατιώτες της Πίνδου και της Μοράβας.

Έπειτα πάψαμε και να πλέκουμε. Μά πάλι άργες δέ μείναμε. Τότε άρχισαμε να ζωγραφίζουμε έλληνικές, έγγλέζικες, αμερικάνικες και ρωσικές σημαίες και να τις πετούμε τυλιγμένες σε πέτρες μέσ' στα γεωμανικά αυτοκίνητα, καθώς κυλούσαν γρήγορα πάνω στην άσφαλτο.

Ένα μεσημέρι, ένω τρώγαμε άμύλητες, διάκοψε η μητέρα τη σιωπή κι έλεπε:

— Έίπα να 'ρθούν να κόψουν τον ευκάλυπτο και χωρίς να σηκώση το κεφάλι πρόσθεσε:

— Ν' άδειάση κι ο τόπος...

Σάν κεραυνός έπεσε η κουβέντα άπάνω μας. Σπρώξαμε το πιάτο μπροστά και κοιτάξαμε τη μητέρα. Έκείνη, χωρίς να κινηθή, συνέχισε το φαγητό της, άνόρεχτα μπορεί, μά εκείνη την ώρα δεν το προσέξαμε. Σε λίγο έίπε πάλι η μητέρα:

— Τό ξέρω, σάς κάνει λύπη να τον δήτε πεσμένο, μά και σεις, παιδιά μου, το ίδιο θα κάνατε.

Κι έμεις τότε της είπαμε πώς ποτέ, ποτέ δέ θα σκοτώναμε τον ευκάλυπτο, πώς ήταν καλύτερο χίλιες φορές να πάρη τα σταυρουδάκια μας τα βαφτιστικά και τα βραχιολάκια μας, κι ό,τι άλλο ήταν δικό μας, και να πάη να τα δώση στους μαύρους ανθρώπους, που παίρναν τα σταυρουδάκια και τα βραχιολάκια των παιδιών, και να πάρη χρήματα.

Πάλι η μητέρα δέ μίλησε. Μόνο σάν είδε τα δάκρυα που τρέχαν απ' τα μάτια της άφωνης Τωνίνας μας, σηκώθηκε απ' το τραπέζι κι έλεπε: «Καλά, θά δούμε». Η θεία Ειρήνη καθόλου δέ μίλησε στο μεταξύ. Κάθε τόσο κοιτάζε μια την Τωνίνα, μια έμένα.

Ένα άπομεσήμερο, έπειτα από τρεις ημέρες, καθόμουν μονάχη πλάι στην κουπαστή της σκάλας και συλλογίζομουν την Τωνίνα, τότε θά 'ρχόταν η Τωνίνα. Άκουσα τρέξιμο στο δρόμο κι είπα πώς θά ήταν αυτή. Και στ' αλήθεια, άμέσως σχεδόν, την είδα να προβάλλη απ' την κουφωμένη πόρτα με τη μπλού της την ποδιά και τον άσπρο της γιακά. Σάν με είδε εκεί, μόνη στη γωνιά του σκαλοπατιού, χωρίς τίποτα στα γόνατα, μήτε βιβλίο, μήτε πλεκτικό, παραξευέτηκε πολύ.

— Τι έχεις; ρώτησε. Έπειτα γύρισε δεξιότερα κι είδε τις λάσπες που είχαν αφήσει όλα τα πόδια που μπαινοβγήκαν απ' το πρωί.

— Τι είν' αυτά; Τι είναι τούτες οι βρωμιές; Ποι είναι η Γιαννούλα;

— Πήγε να ψωνίση. Άποκριθηκα έγώ.

— Και συ κάθου κι εσύ κοιτάζεις; Τι θά πη η μητέρα σάν έρθη; Σάν έρθη κουρασμένη; Κι άφου τά έίπε όλα μαζί, τότε πήρε άνάσα.

— Η μητέρα είναι άπάνω άποκριθηκα. Κάτι θέλησε να πη, αλλά την πρόλαβα.

— Πήγαυε στην αύλη. Πήγαυε, της είπα κι έδειξα με το δάχτυλο.

Στο δεξιό μέρος της σκάλας, π' ανέβαινε στο σπίτι είχαμε ένα μικρό διαδρομάκο, που πήγαυε ίσιος και έβγαυε στην αύλη από μια πορτούλα κάτω απ' τη σκάλα. Αύτη η πορτούλα ήταν τώρα μισάνοιχτη κι από κεί πήγε η Τωνίνα.

Ξαφνικά, δεν ξέρω γιατί, άφησα τη γωνιά του σκαλοπατιού, πέρασα τρεχάτη το λασπωμένο διαδρομάκο, χτύπησα πάνω στην πορτούλα, τη διάβηκα, κι απ' το κατώφλι της είδα την Τωνίνα, την είδα την ώρα άκριθως που όρμωσε πάνω στον ένα απ' τους δυο ανθρώπους, που προσπαθούσαν να κόψουν τον ευκάλυπτο.

— Φύγε, του φώναζε η Τωνίνα. Φύγε! Κι έκλαιγε, κι έκλαιγε και τον τραβούσε απ' το φαρδύ του το πουκάμισο και το πρόσωπάκι της είχε γίνει κατακόκκινο. Εκείνος τίποτα δεν έκανε να φυλαχτή, μόνο είχε αφήσει παράμερα το πριόνι και κοιτάζε παραξευέμενος την αδελφή μου.

— Τωνίνα! Της φώναξα. Τωνίνα! Τι κάνεις;

Δεν άπάντησε, δεν άκουσε, κι ολόενα τραβούσε το πουκάμισο του έργατη, να το το σκίση.

— Τωνίνα, ντροπή, είπα πάλι. Πήδησα κοντά της και μ' όλη μου τη δύναμη πήρα τα χέρια της και τα κράτησα στη ράχη της από πίσω.

— Α! Έκαμε τότε κι έμεινε άκίνητη, κοιτάζοντας κατά γής. Δάκρυα έτρεχαν στα μάγουλά της.

Σήκωσε ο άνθρωπος το χέρι του και της χτύπησε χαϊδευτικά τον ώμο.

— Ήταν γέρος, της έίπε, ήταν πολύ γέρος και γέλασε. Έπειτα έσκυψε και ξανάπιασε το πριόνι και γύρισε απ' την άλλη μεριά.

...

Λίγο άργότερα, στην άποθηκούλα της ταράτσας, μόνες οι δυο μας μιλούσαμε σιγά. Η αδελφή μου έκλαιγε άκόμη. Έτσι πάντα έκλαιγε κι όταν χανόταν κανένα κουνέλι κι όταν φοφούσε κανένα πουλί. Κι όλα αυτά δεν ήταν σπάνια. Η μητέρα έλεγε πώς, όσο εθαί-

σθητη κι αν ήταν η Τωνίνα, ήταν πιά γρουσουζιά τόσο κλάμα...

— Έλα, Τωνίνα, της έλεγα ώρα τώρα, μην κλαίς πιά.

— Δεν μπορώ, δεν μπορώ, μου άπαντούσε μέσα στα δάκρυά της. Σώπαινα νιώθοντας τον έαυτό μου άδύνατο μπροστά στην κατασυντριμμένη Τωνίνα. Έπειτα άρχισα πάλι πιά σιγανά, κι όλο τα ίδια άναμασούσα κι έλεγα και ξανάλεγα το πόσο κουραζόταν η μητέρα για να βρή χρήματα, το πόσο άνόητο ήταν έμεις να κλάιμε για τον ευκάλυπτο, πόσο άχάριστο να τη στενοχωρούμε. Στο τέλος βρήκα τα λόγια που θά την παρηγορούσαν.

— Τον κορμό θά πάρουν μόνο, το ξύλο το άλλο, η φυλώσιιά θά μείνη απ' αυτή... μπορούμε να κόψουμε έκατό ευκαλύπτους, να γεμίσαμε όλη την αύλη. Κι αυτοί θά είναι πιά δικοί μας, γιατί θά τους έχωμε φυτέψει με το χέρι μας.

Γύρισε σε μένα τα μάτια της.

— Καλά λές. Να φυτέψωμε ένα δικό μας ευκάλυπτο. Σκούπισε με τα χέρια τα βρεγμένα της μάγουλα κι έτρεξε.

Είχε βρή πάλι την άλλη Τωνίνα, που έπαιρνε εύκολα την άπόφαση κι ήταν έτοιμη για το έργο.

— Θά τον ποτιζωμε κάθε πρωί, συνέχισε. Μιά έσύ, μία έγώ. Νά δής τί γρήγορα θά μεγαλώση. Θά βρούμε ένα κλαδάκι με πολλά μάτια και θά το φυτέψωμε. Έμεινε για λίγο σκεπτική.

— Αύριο θά είναι δική μου σειρά να ποτίσω, έίπε.

— Καλά, δική σου θά είναι. Κι όλη η άποθηκούλα πλημμύρισε απ' τα πολλά τα σχέδια και τις πολλές ιδέες.

Σάν έφυγαν οι έργατες κι η Γιαννούλα άρχισε μουνιμουνίζοντας να καθαρίζει τον τόπο, κατεθήκαμε στην αύλη. Βρήκα έγώ το κλαδάκι με τα πολλά μάτια κι η Τωνίνα έσκαψε σε μία γωνίτσα να το φυτέψωμε, κρυμμένο απ' τις κακές ματιές. Έπειτα ρίξαμε νερό πολύ, δυο ποτιστήρια, και συμφωνήσαμε να ξαναγυρίσουμε αύριο να το δούμε.

Τό βράδυ στο κρεβάτι σκέφτηκα να σηκωθώ πρώτη το πρωί, να μη ξυπνήσω την Τωνίνα και να της πω έγώ τα νέα. Δεν είχε άκόμη χαράξει όταν ξυπόλυτη, με μία κουβέρτα ριγμένη πάνω απ' τη νυχτική, κατέβηκα τη σκάλα κι από κεί σιγά γλιστρήσα ως τον κήπο. Μ' άλίμονο! Πουθενά το παρακλάδι, πουθενά ο ευκάλυπτος. Μόνο ένας κύκλος από βρεμένο χώμα, που δεν είχε στεγνώσει, βρισκόταν στη γωνίτσα του τοίχου.

Έπειτα, πολύ άργότερα, τον άνακάλυψα άνάμεσα σε βρεμένα χαρτιά, μέσα στα σκουπίδια.

Ο μικρός μας ευκάλυπτος δεν είχε ξεφύγει το κακό μάτι και το άδίσταχο χέρι της Γιαννούλας.

ΜΑΡΙΑ ΚΟΜΗ

000

ΤΟ ΨΩΜΙ

Η νύχτα έπεσε σκοτεινή και τρομερή πάνω στην Αθήνα. Μιά νύχτα από τις πολλές τραγικές νύχτες του 41-42. Δέ χρειάζεται να βάλω άριθμούς μπρός από το 41-42, για να κατατοπίσω τον άναγνώστη σε ποιόν αιώνα έγινε αυτό το περιστατικό. Γράφω μόνο 41-42, γιατί κάθε Έλληνας έχει χαράξει καλά μέσα στο νοού του τους άριθμούς αυτούς και τους ξέρει.

Ήταν λοιπόν μία τρομερή νύχτα της γεωμανικής κατοχής. Τα άδιαπέραστα σκοτάδια που και πού τά έσχιζε το φανάρι κανένος Γερμανού.

Σε μία γωνιά κάτι κινείται. Ίσως είναι σκύλος, γιατί τόσο ύψος έχει. Άν είναι άνθρωπος, την έχει άσχημα, γιατί η ώρα της κυκλοφορίας είναι περασμένη.

Προχωρεί παραπατώντας. Ο άέρας ούρλιάζει κυριολεκτικά. Μιά άστραπη σιζίζει τα μαύρα σύννεφα και δείχνει εκεί στον τοίχο ένα πλάσμα πιά κίτρινο από το θείαφι, ένα κοκαλιάρικο και μαραμένο παι-

δάκι. Η άστραπη έσθωσε και η βροντή την άκολούθησε. Τό παιδάκι τρόμαξε και ψιθύρισε «μανούλα μου». Προχώρησε λίγο άκόμα και μπήκε σ' ένα χαμηλό ύπόγειο, βγάζοντας ένα ξύλο που έφραζε την είσοδο. Χώθηκε μέσα, άφου πριν έβαλε το ξύλο στη θέση του. Μέσα στο ύπόγειο βρίσκονται δυο άκόμα άνθρωποι. Μιά γυναίκα κι ένα μωρό, που βγάζει ένα άδύνατο κλαματάκι. Στον τοίχο είναι ένα λυχνάρι, που μόλις φωτίζει το δωμάτιο, δίνοντας πιά άθλια όψη και κακομοιριά μέσα εκεί. Τό πρώτο παιδί προχώρησε μέσα, κοιτάζοντας περίλυπα τό άδειο σαραβαλιασμένο τραπέζι.

Η γυναίκα μάντεψε τον πόνο του και το έίπε: «Πέσε, παιδί μου, να κοιμηθής». Αυτό προχώρησε σε μία γωνιά, όπου βρίσκονταν μερικά κουρέλια, έάπλωσε, και σε λίγο τα όνειρά του τό ταξίδευσαν σε κόσμους παραμυθένιους.

Την άλλη μέρα ξύπνησε πρωί. Βγήκε έξω άλαφροπατώντας. Στάθηκε λίγο, μη ξέροντας πού να πάη. Έπειτα προχώρησε μ' άθέβαια βήματα. Προχώρησε άρκετά, αλλά άσκοπα. Ξαφνικά ένώσε μία μυρουδιά. Μιά γλυκιά μυρουδιά ζεστού ψωμιού έβγαυε από ένα σταματημένο γεωμανικό φορτηγό.

Προχώρησε πρós τα κεί. Τα άδύνατα τρεμάμενα δαχτυλάκια του βγήκαν απ' τις τσέπες του κουρελιασμένου πανωφοριού του και άγγιξαν ένα καρβέλι. Αυτό τό άγγιγμα του ζεστού ψωμιού τό έκαμε να σκιρτήσει. Χωρίς σκέψη τράβηξε τό ψωμί κοντά του κι έκαμε να φύγη. Μιά βαριά όμωσ φωνή τό σταμάτησε. Γύρισε. Ένας χοντρός Γερμανός με άγριο πρόσωπο προχωρούσε κατ' αυτόν. Τό δυστυχισμένο παιδί άρχισε να τρέμη. Έσφισε πιά πολύ στο στηθάκι του τό μοιραίο ψωμί, κοιτάζοντας με μάτια μεγαλωμένα από τον τρόμο τό Γερμανό που πλησίαζε. Εκείνος τό έφτασε, το πήρε βίαια τό ψωμί, τό πέταξε στο αυτοκίνητο, και άρπάζοντας έπειτα τό χεράκι του δυστυχισμένου παιδιού έσφισε τα δόντια με λύσσα και, όπως σπάζουμε ένα ξύλο στο γόνατό μας, το τό έσπασε. Τό παιδάκι κυλίστηκε χάμω. Λίγο αίματάκι έβγαυε την παγωμένη άσφαλτο. Τό βαρύ γέλιο του Γερμανού άντήχησε μέσ' από τό αυτοκίνητο που άπομακρυνόταν.

ΚΩΣΤ. ΡΙΚΑΚΗΣ

000

ΤΟ ΕΞΩΚΛΗΣΙ

Πάνω στον ψηλότερο λόφο, χτυπημένο απ' όλους τους άνέμους, είναι χτισμένο τό έξωκλήσι του χωριού μου. Χρόνια και χρόνια τώρα άσάλευτο, σάν ένας φάρος, πού, όταν βρεθούμε στο φουρτουνιασμένο πέλαγος της ζωής, μας δείχνει τό παρήγορο φός του.

Δεν έχει ιστορία κανένα περιστατικό που να τό δόξασε δεν έχει γίνει εκεί, όλοι όμως τό αγαπούν και τό σέβονται περισσότερο από καθελί άλλο. Οι τοίχοι του δεν είναι σκεπασμένοι από άρχαίες τοιχογραφίες, όμως τα δέντρα, τα λουλούδια κι η μικρή πηγή του κάνουν την ωραιότερη εικόνα.

Από τότε που έφυγα από τό χωριό μου όλα χάθηκαν. Πόσο θά ήθελα μία μέρα ν' ανέβαινα στο μικρό ψηλωμά του, να προσκυνήσω τις λίγες εικόνες του κι ύστερα, καθισμένος κάτω από τα πλατύφυλλα δέντρα, ν' άκούσω τό χαρούμενο μουνιμούνισμα της πηγής...

ΤΡΕΛΟΣ ΒΙΟΛΙΣΤΗΣ

000

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

Άν αλλάξετε μόνο ένα γράμμα με ένα άλλο, πάντοτε τό ίδιο, σε κάθε μία από τις λέξεις που άκολουθούν, θά σχηματίσετε άλλες τόσες νέες λέξεις. Βρήτε ποιά είναι αυτό τό μαγικό γράμμα.

Γέρος, άγρός, κύκλος, κούβος, πόρος.

ΤΡΕΛΟΣ ΒΙΟΛΙΣΤΗΣ

Διανομή δώρων στο «Πρε-
θεντόριο» στα Μελλίσσια.

Διανομή δώρων στην
«Αετοφιλία» Κηφισιάς.

Χαίρετε, κλειστά λουλούδια
της πρωτόγαλτης αυγής.
"Ω! το ασκόρπιστο το μύρο
μέσα το φυλάτε έσεις!

Μάτια έσεις που όλο ρωτάτε,
ω άφανέρωτα φτερά,
όνειρόθρεφτα κορμάκια,
μεταξόμαλλα παιδιά!

Μέσα και στη γύμνια, ζητε
σά να αϊσάνεστε παντού
κάποιο χάιδιο στα μαλλιά σας
μαλακότατου χεριού.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ο Έλληνικός Έρυθρός Σταυρός έχει στείλει στις έπαρχίες σχολικά φαρμακεία για να μοιρα-
στούν στα σχολεία και των πιδ άπομακρυσμένων Δήμων και Κοινοτήτων. Δημοσιεύομε τόν πίνακα
που δείχνει τόν αριθμό των κιβωτίων που θά διατεθούν σε κάθε περιοχή:

Στη Μακεδονία και Θράκη	200	κιβώτια
Στην Ήπειρο	160	»
Στη Θεσσαλία	160	»
Στη Στερεά Ελλάδα	140	»
Στην Πελοπόννησο	120	»
Στά Έπτάνησα	50	»
Στά νησιά του Αιγαίου	70	»
Στην Κρήτη	60	»

Τα σχολεία που βρίσκονται σε μέρη καταστραμμένα ή πολύ άπομακρυσμένα πρέπει ν' άπευθύ-
νουν στα κατά τόπους κέντρα του Έλληνικού Έρυθρού Σταυρού για κάθε ένίσχυση.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ζητήσαμε και θέλομε τη συνεργα-
σία των αναγνωστών μας, γιατί έ-
πιθυμία μας είναι το περιοδικό του
Έλλ. Έρ. Στ. να τó νοιώση ή νεο-
λαία σαν κάτι δικό της, που βγαί-
νει από τη δική της ζωή και τις δι-
κές της ανάγκες. Για να είναι όμως
γόνιμη ή συνεργασία, πρέπει οι ά-
ναγνώστες να μιλούν έλε ύθερα,

η γνώμη τους, τις κρίσεις
και τις επιθυμίες τους. "Οτι δίνουν
να είναι πραγματικά δικό τους, ό-
πως αυτοί τó έχουν αισθανθή και
τό έχουν ζήσει. "Όταν πάλι είναι
να κρίνουν, ή κρίση τους για να έ-
χη αξία πρέπει να είναι άνεπηρέα-
στη και αντικειμενική και όχι αυ-
θαίρετη. Για να κρίνωμε αντικειμε-
νικά, δηλ. σωστά, ένα πρόσωπο, ένα
ήρωα, ένα έργο είτε λογοτεχνικό
είτε οτιδήποτε άλλο, πρέπει να τó
αντικρίσωμε χωρίς προκατάληψη,
να μη βιαζόμαστε, αλλά να τó έξε-
τάζωμε με προσοχή άπ' όλες τις
 πλευρές, να κοιτάζωμε όχι μόνο τά
ελαττώματα και τά λάθη, αλλά και
τά καλά του. "Ο τρόπος αυτός ν'
αντικρίζωμε πρόσωπα και πράγμα-
τα είναι χρέος του καθενός που σέ-
βεται και τόν έαυτό του και τó δι-
πλανό του, και μόνον έτσι μια κρί-
ση έχει πραγματική αξία.

Ός τώρα πήραμε αρκετά γράμ-
ματα από τους αναγνώστες του πε-
ριοδικού που μάς λένε τις έντυπώ-
σεις τους για τά δυό πρώτα φυλ-
λάδια ή πρόσφεραν συνεργασία. Με-
ρικά από τά γράμματα αυτά μάς
έδωσαν άφορμή για να γράψωμε
την παράπάνω γενική παρατήρηση.

Πολλά παιδιά ζητούν να έχωμε
δεκαπενθήμερη έκδοση του περιοδι-
κού. Και τó περιοδικό θά την έπιθυ-
μούσε. Για τώρα όμως υπάρχουν σο-
βαρές δυσκολίες. "Όταν γίνη αυτό

δυνατό, τότε θά δημοσιεύωνται και
άφηγήματα σε συνέχεια. Σε μηνι-
αίο φύλλο δέ θά ταίριαζε τέτοιο ά-
φήγημα, γιατί είναι πάρα πολύ να
περιμένη κανείς ένα μήνα, για να
διαβάση μια συνέχεια.

Νά υπογράφετε καθαρά τά γράμ-
ματα ή τις συνεργασίες που μάς
στέλνετε ("Όνομα, Έπώνυμο, Διεύ-
θυνση).

Αυτό είναι ή βασική προϋπόθεση
για να διαβάσωμε και να προσέξω-
με όσα μάς γράφετε.

Σ τ ή ν 'Ι ρ. Β.:

Ο μύθος για τó γεωργό και τά
παιδιά του είναι από τους πιό γνω-
στούς του Αισώπου. Μπορεί να μην
ύπαρχη σε μια μικρή σχολική έκ-
δοση, αυτό δέ σημαίνει τίποτα.

Σ τ ό 'Η πειροτόπουλο,
Θεσσαλονίκη:

Η συνεργασία σου «Φθινοπωρινές
εικόνες» έχει άδυναμίες. Οι «εικό-
νες» δέν έχουν καθαρά φθινοπωρινό
χαρακτήρα. Πρέπει επίσης να προ-
σέχης να έχουν οι εκφράσεις σου
σαφήνεια. Τί θά πη: τά μάτια μου
πέφτουν σ' ένα διαπεραστικό
κόκκινο βιβλίο; Έλπίζωμε πως θά
λάβωμε άλλοτε συνεργασία σου που
θά υπορέσωμε να τη δημοσιέσωμε.
Πολύ θά τó χαρούμε.

Σ τ ό ν Π. Ρ α μ.:

Και τά ποιήματα και τά πεζά σου
δείχνουν άληθινή συγκίνηση. Έχουν
όμως πολλές άτέλειες, που δέν έπι-
τρέπεται να τις διορθώσωμε έμεις.
"Αν θέλεις, πέρασε κάποτε από τά
γραφέα του περιοδικού. "Ισως αν
μιλήσης μαζί μας θά βοηθηθής να
διορθώσης μόνος σου τις άδυναμίες
αυτές.

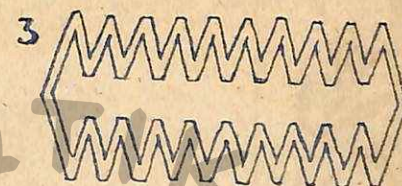
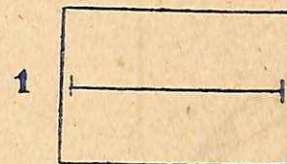
ΕΝΑ ΑΠΙΘΑΝΟ ΠΕΡΑΣΜΑ

Μπορείτε σ' ένα χαρτί μεγάλο ό-
σο μισή σελίδα τετραδίου να κάμε-
τε ένα άνοιγμα, άπ' όπου να μπορέ-
σετε να περάσετε;

Σχίστε τó χαρτί κατά μήκος και
ανάμεσα στις μακριές πλευρές του,
άφήνοντας μικρό περιθώριο στις
δυό άκρες. (Σχήμα 1).

Έπειτα, άφού διπλώσετε τó χαρ-
τί στα δυό ένώνοντας τις δυό μα-
κριές πλευρές, κόψτε με τó ψαλίδι
παράλληλες γραμμές, πότε αρχί-
ζοντας από πάνω και αφήνοντας μι-
κρό περιθώριο κάτω, πότε αντίθε-
τα. (Σχήμα 2).

Αμα, ύστερα άπ' αυτό, άνοίξετε
τό χαρτί και τραβήξετε τις δυό ά-
κρες του, θά δής να σχηματίζεται
μια κορδέλα από μικρά φύλλα, που
έχουν ανάμεσα τους γωνίες, που ό-
λο και μικραίνουν όσο τραβάτε τις
άκρες του χαρτιού. Η κορδέλα αυ-
τή κλείνει ένα άνοιγμα, άπ' όπου
μπορείτε να περάσετε με πολλή άνε-
ση. (Σχήμα 3).

Άπαντήσεις στις άπορίες του 2ου και του 3ου φύλλου

1) Πώς θά μοιράσουν
οι γιοι τó κτηνοτρό-
φου τις άγελάδες;
"Ο Εύάγγελος Ι. Καλαρά-
κης μάς έστειλε την ακόλουθη μα-
θηματική λύση:

$\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{5} = 19$ άγελάδες. Τρέ-
πομε πρώτα τά έτερώνυμα κλά-
σματα σε δμώνυμα κι έχομε:

$\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{5} = \frac{10}{20} + \frac{5}{20} + \frac{4}{20} = \frac{19}{20}$
Λοιπόν άφού τά $\frac{19}{20}$ είναι ίσα με
19 άγελάδες τó $\frac{1}{20}$ είναι ίσο με $\frac{19}{19}$
δηλ. με μια άγελάδα.

Άφού λοιπόν τó $\frac{1}{20}$ είναι ίσο με
1 άγελάδα, τά $\frac{10}{20}$ που πήρε ό πρώ-
τος γιός είναι ίσα με 10 άγελάδες,
τά $\frac{5}{20}$ που πήρε ό δεύτερος γιός

είναι ίσα με 5 άγελάδες και τά $\frac{4}{20}$
που πήρε ό τρίτος γιός είναι ίσα
με 4 άγελάδες.

Έτσι μοίρασαν τις 19 άγελάδες

οί τρεις γιοι που πήραν τó $\frac{1}{2}$, τó
 $\frac{1}{4}$ και τó $\frac{1}{5}$.

Σ η μ. Μπορούσαν όμως να κά-
μουν και κάτι πιό απλό, που δέ
χρειάζεται γνώσεις μαθηματικές:
Νά δανειστούν δηλαδή μια άγελάδα
κι έτσι να τις κάμουν 20. Έπειτα
να κάμουν τή μοιρασιά. "Ο πρώτος
θά έπαιρνε τó μισό του 20, δηλ. 10
άγελάδες, ό δεύτερος τó τέταρτο
του 20, δηλ. 5 άγελάδες και ό τρί-
τος τó πέμπτο του 20, δηλ. 4 άγε-
λάδες (10 + 5 + 4 = 19). Έπειτα
θά έδιναν πίσω τή δανεική άγε-
λάδα!

2) Αϊνίγμα: Τά τρία άδέρφια
είναι ό καπνός, ή φωτιά και ή στά-
χτη.

3) Τί έκαμε ό όδοιπόρος;
Άπλούστατα: Τοποθέτησε τó δεί-
χτη έτσι, που τó φτερό που έγραφε
τό όνομα τής πόλης άπ' όπου έρ-
χόταν αυτός, να δείχνη τó δρόμο που

όδηγούσε στην πόλη εκείνη. Έτσι
θά ήταν βέβαιος ότι τά υπόλοιπα
τρία φτερά θά έδειχναν σωστά τους
δρόμους για τις υπόλοιπες τρεις πό-
λεις.

Διορθωση τυπογραφι-
κού λάθους στο σταυ-
ρόλεξο:

Λείπει τó 12 στα κάθετα. Συμπλη-
ρώστε λοιπόν:

12. Πλήθος από ζωά— Πρόθεση.
Και αυτό που έχει αριθμό 12 είναι
τό 13ο.

